

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΘΕΜΑ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Ν. ΗΛΕΙΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΡΙΑ ΒΕΝΙΕΡΗ - ΙΓΓΛΕΣΗ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΠΑΤΡΑ 2005

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6265
----------------------	------

ΧΑΡΤΗΣ Ν. ΗΛΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</u>	3
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	5
<u>Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ</u>	5
<u>ΕΛΛΑΔΑ: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ</u> <u>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ</u>	7
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	7
<u>ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ</u>	11
<u>ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ : ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ</u> <u>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ- ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.</u> <u>ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ</u>	14
ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	14
<u>ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ</u> <u>ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ</u>	15
<u>ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΥΠΟΔΟΜΗ</u>	18
<u>ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ</u> <u>ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ</u>	20
<u>ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ</u> <u>ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ</u>	21
<u>Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ-ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΣ-ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ</u> 22	
<u>ΠΥΡΓΟΣ</u>	23
<u>ΑΜΑΛΙΑΔΑ</u>	24
<u>ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ</u>	26
<u>ΚΑΤΑΚΟΛΟ</u>	36
<u>ΚΥΛΛΗΝΗ</u>	36
<u>ΛΟΥΤΡΑ ΚΥΛΛΗΝΗΣ</u>	37
<u>ΛΑΛΑΣ</u>	38
<u>ΛΑΜΠΕΙΑ (ΔΙΒΡΗ)</u>	38
<u>ΛΕΧΑΙΝΑ</u>	39
<u>Η ΔΙΜΝΗ ΚΟΤΥΧΙ</u>	40
<u>ΟΛΥΜΠΙΑ</u>	40
<u>ΤΑ ΚΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΆΛΤΕΩΣ</u>	42

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

1.ΓΥΜΝΑΣΙΟ	42
2.ΠΑΛΛΙΣΤΡΑ	43
3.ΘΕΗΚΟΛΕΩΝ.....	43
4.ΗΡΩΝ.....	43
5.ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΑ	44
6.ΛΟΥΤΡΑ- ΔΥΤΙΚΕΣ ΘΕΡΜΕΣ	44
7.ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΦΑΙΔΡΥΝΤΩΝ.....	44
8.ΡΩΜΑΪΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ.....	44
9.ΛΕΩΝΙΔΑΙΟ.....	44
10.ΡΩΜΑΪΚΑ ΛΟΥΤΡΑ.....	44
11.ΝΟΤΙΑ ΣΤΟΑ	45
12.ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟ	45
13.ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΣ	45
14.ΝΑ ΚΤΗΡΙΟ	46
15.ΣΤΟΑ ΤΗΣ ΗΧΟΥΣ.....	46
16.ΚΡΥΠΤΗ.....	47
17.ΣΤΑΔΙΟ	47
18.ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΣ.....	48
19.ΖΑΝΕΣ.....	48
20.ΜΗΤΡΩΟ	48
21.ΘΗΣΑΥΡΟΙ	48
22.ΝΥΜΦΑΙΟΝ.....	48
23.ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ.....	49
24.ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΉΡΑΣ	49
25.ΒΩΜΟΣ ΤΗΣ ΉΡΑΣ.....	49
26.ΜΕΓΑΛΟΣ ΒΩΜΟΣ ΔΙΟΣ	49
27.ΠΕΛΟΠΠΟ	50
28.ΦΙΛΙΠΠΕΙΟ.....	50
29.ΠΡΥΤΑΝΕΙΟ	50
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	50
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ.....	61
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΗΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....	62
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΑΞΙΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΛΟΥΤΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	63
Ε. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΠΡΟΒΟΛΗΣ	65
1.ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ	65
2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΟΧΩΝ- Τοποθέτηση	67
3. ΠΟΣΟΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	68
4. ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΟΜΕΣ	68
ΣΤ.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	70
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	71
ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΟΛΥΜΒΗΣΗΣ	71

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο νομός Ηλείας είναι ένας τόπος που συνδυάζει με τρόπο θαυμαστό τα φυσικά και ιστορικά του αντίθετα, σε ένα σύνολο που τον καθιστά ιδανικό προορισμό για τον εσωτερικό και ευρωπαϊκό τουρισμό.

Βουνό και θάλασσα σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων μεταξύ τους, παραδοσιακοί οικισμοί, αρχαιολογικά και θρησκευτικά μνημεία, κτίρια εξαιρετικής αρχιτεκτονικής, περιστοιχισμένα από τη μοναδικής τελειότητας «αρχιτεκτονική» της φύσης, σπάνια οικοσυστήματα και προσεκτικά «αγγίγματα» της τεχνολογίας, στην προσπάθεια της προσέγγισης και ανάδειξής τους, συνιστούν ένα γοητευτικό μωσαϊκό που προσφέρει πλήθος συγκινήσεων και ευκαιριών σε όποιον επιχειρήσει ένα οδοιπορικό στους μύθους αυτού του φιλόξενου τόπου και των ανθρώπων του.

Η Ηλεία δεν έχει εποχή. Όλοι οι μήνες του χρόνου συνιστούν μια γοητευτική εμπειρία για τον επισκέπτη, καθώς οι εναλλαγές του τοπίου (βουνά, θάλασσες, ποτάμια, φαράγγια, σπήλαια, καταρράκτες, δάση, βιότοποι), οι φυσικές ιδιομορφίες του και οι ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες (κλίμα ήπιο και εύκρατο), ανοίγουν ένα παράθυρο στη γεμάτη εκπλήξεις, με ποιοτικά χαρακτηριστικά, διαμονή.

Τα καταπληκτικά ορειβατικά μονοπάτια, οι φυσικές πίστες για καγιάκ, ράφτινγκ, αναρριχήσεις, ορειβατικό ποδήλατο, ιστιοπλοΐα και καταδύσεις, αλλά και τα σπάνια θρησκευτικά μνημεία που είναι διάσπαρτα σε όλο το νομό, μπορούν να αποτελέσουν τον άξονα για την προσέλκυση του ειδικού τουρισμού, την ικανοποίηση του απαιτητικού επισκέπτη και την ανάπτυξη ακόμη και των πλέον απομακρυσμένων περιοχών.

Η Ηλεία δεν έχει σε τίποτα να ζηλέψει άλλες περιοχές ή να μιμηθεί τουριστικά στερεότυπα και δοκιμασμένες συνταγές, αφού διαθέτει το δικό της στίγμα και τη δική της δυναμική.

Η Ηλεία είναι ένας τόπος στον οποίο η φύση συμπεριφέρθηκε με φαντασία, χαρίζοντας του γεωγραφικά και αισθητικά προνόμια, ενώ η ιστορία τού προσέφερε σημαντικούς σταθμούς της και ο πολιτισμός μνημεία που καλύπτουν όλο το φάσμα του, ανά τους αιώνες.

Εμείς οφείλουμε να διεκδικήσουμε και να κατακτήσουμε γι' αυτήν, τη θέση που της αξίζει στον τουριστικό χάρτη της χώρας αλλά και της Ευρώπης. Κάνοντας όσο

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

μπορούμε πιο ευδιάκριτο στους επισκέπτες ότι αυτός ο νομός έχει όλα τα εχέγγυα για να γίνει σταθερό σημείο αναφοράς τους.

Τα τοπία, τα μνημεία, τα αγνά προϊόντα της και πάνω από όλα οι ζεστοί και εγκάρδιοι πολίτες της είναι οι καλύτεροι πρεσβευτές της στον κόσμο του τουρισμού.

Το γνωρίζουν καλά αυτό όσοι την επισκέφτηκαν.

Ο Νομάρχης Ηλείας

Τάκης Δημητρουλόπουλος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο νομός Ηλείας βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και συνορεύει βόρεια με το νομό Αχαΐας, ανατολικά με το νομό Αρκαδίας, νότια με το νομό Μεσσηνίας και δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος (θάλασσα Προκόλπου Πατρών, Δίαυλος Ζακύνθου, Κυπαρισσιακός κόλπος).

Έχει έκταση 2.681 τ. χλμ. και πληθυσμό 193.288 κατοίκους.

Διαιρείται διοικητικά σε δύο επαρχίες, στην επαρχία Ηλείας και στην επαρχία Ολυμπίας. Πρωτεύουσά του είναι ο Πύργος.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ

Η Ηλεία πρωτοκατοικήθηκε στα Παλαιολιθικά Χρόνια και σύμφωνα με τη μυθολογική παράδοση πήρε το όνομά της από τον Ηλείο που βασίλευε στην περιοχή. Ανάμεσα στους κατοίκους της αναφέρονται οι Πελασγοί, οι Λέλεγες και οι Αρκάδες, τους οποίους διαδέχτηκαν οι Αχαιοί και τέλος οι Δωριείς. Η μεγαλύτερη και σημαντικότερη πόλη της Ηλείας ήταν η Ηλις, που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στις διάφορες συγκρούσεις, άλλοτε σαν σύμμαχος και άλλοτε σαν αντίπαλος της Σπάρτης.

Η Ηλεία πήρε μέρος στον Τρωικό πόλεμο ως τμήμα του κράτους των Επειών. Αργότερα οι Αιτωλοί υπέταξαν τους κατοίκους της και στο γεγονός αυτό οφείλεται η ιδιομορφία της τοπικής διαλέκτου η οποία περιλαμβάνει και πολλά αιολικά στοιχεία.

Οι Ηλείοι εμφανίζονται πάλι ως ανεξάρτητοι όταν συμπεριλαμβάνουν στο κράτος τους την Ολυμπία πράγμα που τους επέτρεψε να ελέγχουν τους εκεί αγώνες.

Στους Περσικούς πολέμους έμειναν ουδέτεροι και μετά τον τερματισμό τους απέκτησαν δημοκρατικό πολίτευμα. Στον Πελοποννησιακό πόλεμο είχαν συμμαχήσει με τους Σπαρτιάτες. Έπειτα όμως προσχώρησαν στη συμμαχία των Αργείων. Μετά την ήττα τους από τους Σπαρτιάτες υποχρεώθηκαν να ξαναγυρίσουν στη πελοποννησιακή συμμαχία. Αλλά έπειτα από τη μάχη των Λεύκτρων απέκτησαν πάλι την ανεξαρτησία τους. Από το 365 έως το 363 π.Χ. πολέμησαν τους Αρκάδες και αργότερα τους Μακεδόνες. Όταν ιδρύθηκε η Αιτωλική Συμπολιτεία, προσχώρησαν σ' αυτή. Το 191 όμως π.Χ. προσαρτήθηκαν στην Αχαϊκή Συμπολιτεία. Το 145 π.Χ., όπως και οι άλλοι Έλληνες, υπέκυψαν στους Ρωμαίους.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Η Ηλεία εμφανίζεται πάλι στην ιστορία στα χρόνια της φραγκοκρατίας (1210 μ.Χ.), από την οποία την απαλλάσσει ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος (1433) και γίνεται κέντρο του Πριγκιπάτου της Αχαΐας ή του Μορέως, που πρωτεύουσά του ήταν η Ανδραβίδα.

Ακολουθεί η τουρκοκρατία (1460-1687) που τη διαδέχτηκε η ενετοκρατία (1687-1715) και έπειτα νέα περίοδος τουρκοκρατίας. Το 1769 η Ηλεία επαναστάτησε εναντίον των Τούρκων και το 1821 προσχώρησε στην Επανάσταση. Γνώρισε τότε μεγάλες καταστροφές από το στρατό του Ιμπραήμ (1825). Απελευθερώθηκε το 1828.

ΕΛΛΑΔΑ : ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Ελλάδα κατείχε το 1999 την 15^η θέση ανάμεσα στους δημοφιλέστερους προορισμούς σε όλο τον κόσμο, με συνέπεια ο τουρισμός να αποτελεί σημαντικό οικονομικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας μας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος το συνάλλαγμα που δαπανήθηκε στην Ελλάδα από τους αλλοδαπούς τουρίστες το 2003 έφτασε τα 8,8 δισεκατομμύρια USD παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,2% έναντι του 2002.

Στην Ελλάδα, στον τομέα του τουρισμού απασχολείται, άμεσα ή έμμεσα, σχεδόν το 10% του ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Η μοναδικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, η οποία συνδυάζει τη φυσική ομορφιά της Ελλάδος με το ήπιο μεσογειακό κλίμα και την πάνω από 3.000 χρόνια πολιτιστικής κληρονομιάς, παράδοσης και φιλοξενίας, είναι αρκετά ελκυστικοί λόγοι για να έρθει ο τουρίστας στη χώρα μας.

Άλλα πλεονεκτήματα που έχει η Ελλάδα έναντι άλλων τουριστικών χωρών είναι το χαμηλό κόστος διαβίωσης αλλά και οι χαμηλοί δείκτες εγκληματικότητας.

Από την άλλη πλευρά, βασικά **μειονεκτήματα** του ελληνικού τουριστικού προϊόντος είναι:

1. Η μη επιτυχής ανάπτυξη του λεγόμενου «πολιτιστικού τουρισμού» όπου σημαντικοί πόλοι έλξης αυτού του είδους του τουρισμού, όπως η Αθήνα, η Ολυμπία κ.ά., παρουσίασαν στασιμότητα από πλευράς τουριστικής κίνησης τα τελευταία έτη.
2. Η μη σύνδεση του τουριστικού προϊόντος με τα προτερήματα του ελληνικού περιβάλλοντος (βιοποικιλότητα, καλός βαθμός διατήρησης των οικοσυστημάτων κ.τ.λ.).

3. Η στασιμότητα που παρατηρήθηκε τις δύο τελευταίες δεκαετίες στην ανέγερση υπέρ-πολυτελών ξενοδοχειακών μονάδων σε συνδυασμό με την θεαματική αύξηση των παρερχομένων κλινών χαμηλών κατηγοριών.
4. Η γενικότερη υστέρηση της χώρας μας σε σχέση με τον ανταγωνισμό στην παροχή ολοκληρωμένων και υψηλής ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών.

Έτσι ως αποτέλεσμα είχαμε τα ακόλουθα γενικά χαρακτηριστικά για τον ελληνικό τουρισμό:

1. Ο έντονα εποχιακός χαρακτήρας (πεντάμηνη έως επτάμηνη περίοδος).
2. Η άνιση γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας (η πλειονότητα των τουριστών κατευθύνεται προς τα νησιά).
3. Η χαμηλή κατά κεφαλήν δαπάνη των εισερχομένων τουριστών.
4. Η απουσία αρκετών διεθνών ξενοδοχειακών αλυσίδων.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο πρόβλημα της έντονης εποχικότητας, ως ένα από τα σημαντικότερα μειονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού.

Το συντριπτικά μεγαλύτερο κομμάτι της τουριστικής κίνησης στον ελληνικό χώρο πραγματοποιείται στο πεντάμηνο ΜΑΪΟΥ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ στο οποίο περιλαμβάνεται το 86,6% της συνολικής ετήσιας μετακίνησης αλλοδαπών και ημεδαπών στη χώρα μας.

Οι διακυμάνσεις της πορείας του ελληνικού τουρισμού δεν εξαρτώνται μόνο από το εγχώριο μακροοικονομικό περιβάλλον. Επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις γενικότερες μεταβολές στο διεθνές και Ευρωπαϊκό οικονομικό και τουριστικό περιβάλλον. Αν και η Γαλλία συνεχίζει να είναι ο δημοφιλέστερος διεθνής προορισμός, τα τελευταία χρόνια η Ευρώπη έχει πάψει να αποτελεί τον ισχυρότερο πόλο έλξης των τουριστών, όπως συνέβαινε τη δεκαετία του 1980. Μεγάλη άνοδο σημειώνουν τα τελευταία χρόνια οι τουριστικές αγορές της Ασίας και της Καραϊβικής.

Στη μικρή αύξηση της ζήτησης για το τουριστικό προϊόν πρέπει να προστεθεί και η ένταση του ανταγωνισμού στο μεσογειακό χώρο, στον οποίο περιλαμβάνονται 20 χώρες.

Αν και η Μεσόγειος συνολικά, εξακολουθεί να αποτελεί το δημοφιλέστερο προορισμό, τα τελευταία χρόνια οι ρυθμοί ανάπτυξης της τουριστικής ζήτησης στη Μεσόγειο υπολείπονται του μέσου ρυθμού αύξησης της τουριστικής κίνησης παγκοσμίως.

Πολλές μεσογειακές χώρες λιγότερο αναπτυγμένες τουριστικά από την Ελλάδα, όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος, η Πορτογαλία, το Μαρόκο και η Τυνησία έχουν επενδύσει στη κατασκευή σύγχρονων πολυτελών ξενοδοχειακών μονάδων και παράλληλα έχουν εξαπολύσει εκτεταμένες διαφημιστικές εκστρατείες για τον τουρισμό, με αποτέλεσμα να αποσπούν πολλούς πιθανούς τουρίστες από την Ελλάδα.

Παρά την βαρύτητα του τουριστικού τομέα στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας χαρακτηριστική είναι:

1. Η έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού και εστιασμένης επενδυτικής πολιτικής για την ανάπτυξη της τουριστικής υποδομής.

Εδώ θα πρέπει να παρατηρηθεί η αδυναμία εφαρμογής αναπτυξιακών μοντέλων που στηρίζονται ουσιαστικά στην αποκέντρωση και στη συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο.

Δεν θα ήταν δυνατό να σχεδιάζεται ενιαία το τουριστικό προϊόν στη χώρα μας όταν αυτό διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή.

Έτσι, για παράδειγμα, το τουριστικό προϊόν της Αθήνας-Πειραιά διαφέρει ριζικά από αυτό της Μυκόνου ή της Κέρκυρας.

Η Αθήνα στηρίζεται στο πολιτισμό και τα μνημεία της και είναι πόλος έλξης πολιτιστικού τουρισμού.

Η Μύκονος έχει τουρισμό ήλιου και θάλασσας προσελκύνοντας νεανικό κοινό ενώ η Κέρκυρα συνδυάζει το τουρισμό ήλιου και θάλασσας με την πολιτιστική της και αρχιτεκτονική της κληρονομιά.

Είναι προφανές ότι η Ελλάδα έχει μεγάλες διαφοροποιήσεις στο τουριστικό της προϊόν, κάτι βέβαια που εκπορεύεται από τη γεωγραφία και την ιστορία της.

Κατά συνέπεια, οι αναπτυξιακοί σχεδιασμοί πρέπει να ανταποκρίνονται σ' αυτές τις διαφοροποιήσεις αναδεικνύοντας τις ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του συνολικού τουριστικού προϊόντος στη χώρα μας (ποικιλία τουριστικού προϊόντος).

Ανάλογα αποκεντρωμένα μοντέλα εφαρμόζει η Ισπανία με μεγάλη επιτυχία όπου πλέον αποφάσεις για την ποιότητα των ξενοδοχείων, για τις ευρύτερες περιβαντολλογικές και αστικές επεμβάσεις, για την τουριστική προβολή λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο με την συμμετοχή των τοπικών φορέων που σχετίζονται με τον τουρισμό.

2. η ελλιπής και αποσπασματική προβολή του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος του Ελληνικού τουρισμού.
3. η μονομερής ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών χαμηλής ποιότητας και αξίας και απουσία επαρκούς εποπτείας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Το χαμηλό επίπεδο των τουριστικών υπηρεσιών και η χαμηλή ποιότητα των ξενοδοχειακών μονάδων και καταλυμάτων ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο των τουριστών που προσελκύει η Ελλάδα. Επιπλέον, η έλλειψη υποστηρικτικών μονάδων υψηλού επιπέδου (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, αθλητικοί χώροι κ.τ.λ.) αποτελεί ένα επιπλέον εμπόδιο στην προσέλκυση τουριστών υψηλής στάθμης. Για τους αλλοδαπούς που επισκέπτονται για τουρισμό την Ελλάδα, το περιβάλλον, η τροφή και η διασκέδαση αποτελούν τα κύρια σημεία έλξης, ενώ οι συνθήκες υγιεινής, οι μεταφορές και οι τηλεπικοινωνίες αποτελούν τα βασικά σημεία δυσαρέσκειας. Η έλλειψη βασικής υποδομής και η ανεπαρκής ποιότητα των ξενοδοχειακών μονάδων κοντά σε αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους θέτουν περιορισμούς στην αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των χώρων αυτών.

Επιπλέον, απαιτείται εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος, ιδιαίτερα σε σχέση με το πολιτισμό.

Οι αρχαιολογικοί χώροι αποτελούν το κύριο πόλο έλξης όμως δεν φθάνουν για να ολοκληρώσουν το τουριστικό προϊόν. Χρειάζονται πολιτιστικά γεγονότα διεθνούς απήχησης και συστήματα προβολής του πολιτιστικού περιεχομένου των εκάστοτε μνημείων (χώροι προβολής ντοκιμαντέρ, έντυπο υλικό, σεμινάρια, κατάλληλες ξεναγήσεις κ.τ.λ.).

Η πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων σε έργα υποδομής είναι απαραίτητη για να μπορέσει ο Ελληνικός τουρισμός να διεκδικήσει με αξιώσεις την προτίμηση αυτών των τουριστών. Οι επενδύσεις αυτές σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότερη προβολή εκτιμάται ότι θα μπορέσουν να δώσουν νέα ώθηση στον ελληνικό τουρισμό και να οδηγήσουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς του στο μεσογειακό και διεθνή τουριστικό στίβο.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Ενώ η διεθνής τουριστική ζήτηση δείχνει θετικές προοπτικές, η τουριστική προσφορά στη χώρα μας παρουσιάζει αντίθετα βασικές αδυναμίες που ενδεχομένως θα δημιουργήσουν στο μέλλον εμπόδια στη βελτίωση του συνολικού τουριστικού προϊόντος:

- οι σχετιζόμενες ελλείψεις και αδυναμίες στον τομέα "Μεταφορά" (αεροδρόμια, λιμάνια, οδικό δίκτυο).

Εδώ θα πρέπει να προστεθεί και η κατασκευή έργων που τραυματίζουν το περιβάλλον και την αισθητική εικόνα της χώρας μας.

Η αισθητική «φτώχεια» πολλών από τα μεγάλα έργα στη χώρα μας αδυνατίζουν την εικόνα της χώρας μας σε σχέση με άλλες χώρες της Μεσογείου που έχουν κάνει σχετικά μεγάλα άλματα.

Τα δημόσια έργα συμβάλλουν και αυτά στην πολιτιστική εικόνα κάθε χώρας και αποτελούν βιτρίνα της πολιτιστικής της ζωής. Κατά συνέπεια, η χώρα μας όφειλε να είχε πολύ υψηλές προδιαγραφές ως προς την αισθητική ανάλογων έργων κάτι που δεν έχει επιτευχθεί μέχρι στιγμής.

- Το Περιβάλλον (ανεπαρκής προστασία, γιατί, δρόμοι- πεζοδρόμια, φωτισμός, πινακίδες).

Ο σεβασμός στην αρχιτεκτονική ταυτότητα κάθε πόλης ή κάθε χωριού στη χώρα μας αποτελεί σοβαρή αδυναμία του ελληνικού τουριστικού προϊόντος ενώ θα μπορούσε να ήταν πλεονέκτημα.

Η Ελλάδα παρουσιάζει μια εκπληκτική ποικιλία αρχιτεκτονικών ρυθμών, από πόλη σε πόλη αλλά και μέσα στην ίδια πόλη.

Η χώρα μας αποτελεί μοναδικό φαινόμενο όπου μέσα σε έκταση λίγων τετραγωνικών χιλιομέτρων υπάρχουν κτίρια όλων των αρχιτεκτονικών ρυθμών, από την κλασική εποχή έως την αναγέννηση και τον νεοκλασικισμό.

Επίσης, θα πρέπει να επισημανθούν οι κίνδυνοι από την ερημοποίηση που απειλούν πολλές τουριστικές περιοχές της χώρας και την έλλειψη νερού.

Η Ελλάδα παρουσιάζει δύο διαφορετικές εικόνες: την εικόνα της ορεινής Ελλάδος που διατηρούνται και σε ένα βαθμό αυξάνονται υπέροχα δασικά και θαμνώδη οικοσυστήματα κι αυτό της παραλιακής Ελλάδος όπου εξαπλώνεται η ερημοποίηση λόγω πυρκαγιών, υπερβόσκησης και άλλων αιτιών.

Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί η ατελής διαχείριση κρίσιμων παραλίμνιων ή παραθαλάσσιων οικοσυστημάτων, όπως αυτό της Στροφυλιάς, τα οποία κινδυνεύουν από ανθρωπογενείς δραστηριότητες και δεν αξιοποιούνται κατάλληλα για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

Γενικότερα είναι απαραίτητο η όποια ανάπτυξη να σεβαστεί το περιβάλλον. Ειδικότερα, σ' ότι αφορά τον τουρισμό ο σεβασμός στο περιβάλλον αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξή του. Σε κάθε περιοχή πρέπει να γίνουν εξειδικευμένες μελέτες που να προσδιορίζουν τον μέγιστο αριθμό τουριστών και τις τουριστικές χρήσεις ώστε να μην υποβαθμιστεί το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον πριν υλοποιηθεί η όποια πολιτική τουριστικής ανάπτυξης.

- Η μη ικανοποιητική σύνδεση με την **Πολιτιστική Κληρονομιά** (αδυναμίες στον τρόπο έκθεσης και παρουσίασης σε μουσεία, φτωχό πληροφοριακό υλικό κ.τ.λ.).
- Η τουριστική προσφορά και δη η **διαμονή** (ξενοδοχεία χαμηλών τάξεων, ποιότητα υπηρεσιών, επαγγελματισμός, ποιότητα φαγητού, ελλείψεις σε εκπαιδευμένο προσωπικό, προδιαγραφές υγιεινής υπερκρατήσεις) αλλά και άλλες ελλείψεις, όπως π.χ. υποδομές αθλητισμού, οργανωμένες παραλίες, πισίνες, έλλειψη καθαριότητας στις παραλίες.
- Οι δυσκολίες ανάπτυξης τουρισμού σε **περιόδους χαμηλής ζήτησης** (Δεκέμβριος – Μάρτιος), όχι τόσο ζεστό κλίμα στους εσωτερικούς χώρους τον χειμώνα, ελλείψεις σε εγκαταστάσεις και υποδομές, έλλειψη οργανωμένης ζωής στα τουριστικά θέρετρα, ανάγκη για χαμηλότερες τιμές κλπ.
- **Μη έγκαιρη προσαρμογή των Ελλήνων επαγγελματιών** στο χώρο του τουρισμού στις συνθήκες του ανταγωνισμού:
 - η άσκηση τουριστικής επιχείρησης στο μέλλον καθίσταται δυσκολότερη και η μάχη για την προσέλκυση του κάθε τουρίστα σκληρότερη και ακριβότερη.
 - απαιτείται επαγγελματισμός και συντονισμός (αδράνεια και διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης σημαίνει μείωση της ζήτησης).
 - η διεθνής τουριστική προσφορά είναι ήδη μεγαλύτερη της ζήτησης, ενώ νέοι προορισμοί διακοπών εμφανίζονται κάθε χρόνο στην αγορά με επαγγελματικό τρόπο (π.χ. Κούβα).
 - απαιτείται άμεση επίλυση των προβλημάτων και επιδίωξη επαγγελματικού και αποτελεσματικού marketing από την πλευρά των επιχειρήσεων.
 - η εκπαίδευση τουριστικών στελεχών στη χώρα μας έχει κενά όπως επανειλημμένως αναφέρουν οι φορείς των τουριστικών επιχειρήσεων.

Όλοι αναγνωρίζουν ότι ο ανθρώπινος παράγοντας είναι ο πλέον κρίσιμος στη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος. Γι' αυτό απαιτείται μια συνολική εκπαιδευτική πολιτική για τον Τουρισμό, με αναβάθμιση των υπάρχοντων σχολών Τουρισμού, την επιμόρφωση σε νέες εξειδικεύσεις, τη συνεχή επιμόρφωση των τουριστικών στελεχών.

Θα πρέπει να σημειωθεί η τραγική έλλειψη στελεχών ή επιμόρφωσης σε μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις που αποτελούν και τη «ραχοκοκαλιά» του ελληνικού τουριστικού προϊόντος (μικρά ξενοδοχεία-δωμάτια, εστιατόρια κ.λ.π.).

Επίσης, υπάρχουν αδυναμίες στην εν γένει συμπεριφορά διαφόρων εμπλεκόμενων με το τουριστικό προϊόν (πρακτορεία, μεταφορικά μέσα κ.λ.π.) όπως και στην εδραίωση μιας συνολικής τουριστικής κουλτούρας στο σύνολο του πληθυσμού, το οποίο άλλοτε εμπλέκεται έμμεσα ή άμεσα με την διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος.

- Υστέρηση στην παρακολούθηση των εξελίξεων στο διαδίκτυο.

Ο τομέας του Τουρισμού σε όλο το κόσμο αξιοποιεί τις δυνατότητες που δίνει το Διαδίκτυο. Ήδη, μεγάλα ποσοστά τουριστών κάνουν κρατήσεις εισιτηρίων, δωματίων κ.τ.λ. μέσω του Διαδικτύου. Στο μέλλον αναμένεται ότι το Διαδίκτυο θα παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού.

Η Ελλάδα έχει μείνει πολύ πίσω. Είναι μικρό το ποσοστό των ξενοδοχείων που έχουν επαρκείς ηλεκτρονικές σελίδες, τα αντίστοιχα portals δεν είναι ενημερωμένα ή προβεβλημένα ενώ κι άλλες υπηρεσίες στον τομέα τουρισμού καλύπτονται ανεπαρκώς στο Διαδίκτυο (π.χ. μουσεία, τουριστικά θέρετρα, μεταφορές κ.λ.π.).

Το Διαδίκτυο θα μπορούσε να παίξει κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού γιατί μειώνει τη δύναμη των ξένων tour operators, βελτιώνει τις τιμές των υπηρεσιών, προβάλλει πιο ολοκληρωμένα τον Τουρισμό.

Πρέπει σαφώς να παίξει πιο κεντρικό ρόλο στους σχεδιασμούς για την τουριστική πολιτική στο μέλλον.

Καθίσταται, λοιπόν, επιτακτική ανάγκη προσαρμογής της τουριστικής προσφοράς της χώρας μας στα διεθνή τουριστικά δεδομένα, εφόσον έχει κατανοηθεί ότι η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου συνεπάγεται και προσαρμογή του τιμήματος προς τα επάνω και δημιουργεί χρονικά σταθερή πελατεία.

**ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ : ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ- ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ.**

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Γενικά, οι **τουριστικοί πόροι**- φυσικοί, ιστορικοί και πολιτιστικοί, του Νομού Ηλείας τον κατατάσσουν καταρχήν σε τουριστική περιοχή με δυνητικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων τουριστικών περιοχών της ευρύτερης τουριστικής περιοχής της Μεσογείου. Και αυτό γιατί μπορεί να προσφέρει τουριστικό προϊόν που να καλύπτει πλήρως το σχήμα «πολιτισμός-περιβάλλον-ήλιος-θάλασσα».

Προς αυτή τη κατεύθυνση **θετικά στοιχεία** αποτελούν το υγιεινό, ξηρό και συγχρόνως μεσογειακό κλίμα, η γεωγραφική θέση του Νομού, ο οποίος βρίσκεται πλησίον της μεγαλύτερης πύλης της Ελλάδος με την Δύση, η δυνατότητα να συνδυάζει χειμερινό και θερινό τουρισμό, η ποικίλη μορφολογία του εδάφους. Το κυριότερο όμως στοιχείο είναι ότι η Ηλεία «κατέχει» ένα από τα ισχυρότερα παγκόσμια ονόματα πολιτισμού που είναι η **ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ**. Η Ηλεία δεν έχει την ανάγκη να δημιουργήσει «όνομα». Έχει την ανάγκη να αξιοποιήσει το δεδομένο όνομα κατά τρόπο αντάξιο του φορτίου που κουβαλάει το όνομα αυτό.

Επιπλέον **πλεονεκτήματα** ελπίζουμε να αποκτηθούν και με την διεξαγωγή των **Ολυμπιακών Αγώνων** που έγιναν στην Αθήνα το 2004.

Αντίθετα ως **μειονεκτήματα** σε σχέση με την ανάπτυξη του τουρισμού στο Νομό επισημαίνονται:

1. η έλλειψη ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος ικανού να παρατείνει την παραμονή των επισκεπτών περισσότερες μέρες, να προσελκύσει αυτοδύναμα τουρίστες από το εξωτερικό και να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο.
2. την έλλειψη σχετικής μεταφορικής υποδομής για την αυτοδύναμη προσέλκυση τουριστών από το εξωτερικό(διεθνές αεροδρόμιο και οδικές προσβάσεις).

Θα λέγαμε επιγραμματικά ότι ο Νομός Ηλείας συγκεντρώνει όλα τα πλεονεκτήματα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος (ήλιος, θάλασσα, περιβάλλον, πολιτισμός) καθώς και όλα τα μειονεκτήματα (μη κατάλληλη αξιοποίηση πολιτιστικών πόρων, έλλειψη σεβασμού στο περιβάλλον, έλλειψη αρκετών μονάδων διαμονής και εστίασης υψηλού επιπέδου, μη επαρκής προβολή κ.λ.π.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Εναρμόνιση των οικονομικών τομέων.

Όπως έχει προκύψει από την ανάλυση των στοιχείων, ο νομός Ηλείας παρουσιάζει σημαντική υστέρηση στον ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με το συνολικό ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Στην οικονομία του Νομού ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και ακολουθούν ο πρωτογενής και οι υπηρεσίες (20% και 22% αντιστοίχως).

Η διαπίστωση αυτή καταδεικνύεται και από την σύνθεση των έργων που έχουν προταθεί από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τα οποία κατά τομέα, δίνουν έμφαση στον πρωτογενή τομέα και στη μεταποίηση.

Συμπερασματικά, ως οικονομικός στόχος τίθεται, σε συνάρτηση με την απασχόληση και την προστασία του φυσικού και ιστορικού- πολιτιστικού περιβάλλοντος η επιδίωξη για την αρμονικότερη κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, κατά τομέα, ενώ ειδικότερα όσον αφορά στον τουρισμό, πρέπει να δοθούν σταδιακά, δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα και αναφορικά με την απασχόληση, θα πρέπει να συγκροτηθεί στο Νομό η δομή της πυραμίδας των ηλικιών, στα επίπεδα που βρίσκεται (κατεξοχήν παραγωγικές ηλικίες) και να σταθεροποιηθεί η θετική φυσική αύξηση του πληθυσμού.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι ο κλάδος του τουρισμού θεωρείται ως κλάδος εντάσεως εργασίας, επομένως η ανάπτυξή του στο Νομό θα έχει ευεργετικές συνέπειες στην αύξηση της απασχόλησης.

Επενδυτικές παρεμβάσεις.

Για να διασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η τουριστική κίνηση στο Νομό θα πρέπει να γίνουν **παρεμβάσεις στις βασικές υποδομές**. Επομένως η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να εκμεταλλευτεί τις χρηματοδοτικές δυνατότητες από προγράμματα. Σύμφωνα με πρώτες πληροφορίες ο ΕΟΤ προτίθεται να διαθέσει συνολικά 700 δις δρχ. Για ανάπτυξη του τουρισμού έως το 2006.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

ΛΟΙΠΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Βέβαια για να υπάρξει μακροπρόθεσμη τουριστική ανάπτυξη, κατά τα προαναφερόμενα, θα πρέπει, εκτός από την βασική υποδομή, να πληρούνται και ορισμένες άλλες απαραίτητες προϋποθέσεις.

Ενδεικτικά αναφέρονται

- Η προστασία και η αξιοποίηση του περιβάλλοντος.
- Η προστασία της πολιτιστικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς.
- Ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος.
- Η βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών.

Ειδικότερα απαιτείται:

1. Η βελτίωση της ποιότητας του οδικού δικτύου του Νομού χωρίς να επιβαρύνεται το περιβάλλον.
2. Η ολοκλήρωση του τμήματος του διεθνούς οδικού δικτύου από την Αθήνα προς τον Πύργο, καθώς και την βελτίωση της σιδηροδρομικής υποδομής.
3. Η πραγματοποίηση έργων για την διαμόρφωση και ανάπλαση των παραλιακών ζωνών και την ίδρυση σταθμού περιβαλλοντικής προστασίας.
4. Η οργάνωση ζωνών τουρισμού, π.χ. Ζώνη σταθεροποίησης σε περιοχές που θεωρούνται κορεσμένες ή ημικορεσμένες, Ζώνη ελεγχόμενης ανάπτυξης και Ζώνη ειδικής ενίσχυσης.
5. Η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου των αρχαιοτήτων και η ενίσχυση των συναφών υποδομών.
6. Η ανάπτυξη και η οργάνωση συγκροτημάτων καθώς και εγκαταστάσεων μαζικής εστίασης και αναψυχής για την άσκηση υπαίθριων δραστηριοτήτων (για σχολεία, επιχειρήσεις, κατασκηνώσεις).
7. Η ολοκλήρωση και αναβάθμιση των υπαρχόντων υποδομών (ξενοδοχεία κ.τ.λ.) έτσι ώστε αυτές να καταστούν ικανές να εξυπηρετήσουν με επάρκεια μεγάλα διεθνή συνέδρια ή συνδιασκέψεις τα οποία θα προβάλλουν την Ολυμπία σε όλο το κόσμο αλλά και να εξυπηρετήσουν τους τουρίστες όλο τον χρόνο.
8. Η διοργάνωση στην Ολυμπία και στην Αρχαία Ελλάδα μεγάλων παγκόσμιας εμβέλειας events (καλλιτεχνικών και πολιτιστικών γεγονότων) τα οποία θα σηματοδοτούν το ιδεολογικό περιεχόμενο του χώρου.
9. Μεγάλα, διεθνή διπλωματικά γεγονότα (διεθνείς συνδιασκέψεις, συνέδρια) με έμφαση σε πρωτοβουλίες προώθησης της ειρήνης, της συνεργασίας μεταξύ των λαών κλπ.
10. Κέντρο Ολυμπιακής Εκεχειρίας. Ο ιερός χώρος της Ολυμπίας ενδείκνυται για την εγκατάσταση του Κέντρου όπως έχει προτείνει και το Υπ. Εξωτερικών.
11. Ανακήρυξη της διοργανώτριας πόλης των εκάστοτε ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ στην Ολυμπία. Μπορεί η μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων να είναι ένας δύσκολα

επιτεύξιμος στόχος όμως η διεκδίκηση άλλων σημαντικών γεγονότων του Ολυμπιακού κινήματος είναι εφικτή. Το συγκεκριμένο γεγονός είναι ένα από αυτά που προσελκύουν το διεθνές ενδιαφέρον και συντελεί στην προβολή της Ηλείας, γενικότερα.

12. 4ετές σχέδιο διείσδυσης στη χώρα που διοργανώνει τους επόμενους Ολυμπιακούς Αγώνες. Η διοργάνωση μιας Ολυμπιάδας αποτελεί ένα γεγονός τεράστιας αξίας σε κάθε χώρα που τους διοργανώνει και αποτελεί χρυσή ευκαιρία για την Ολυμπία για να διεισδύσει τουριστικά σ' αυτή τη χώρα. Αυτή τη στιγμή πρώτη προτεραιότητα έχει η Κίνα και πρέπει να επιδιωχθεί η στενή συνεργασία με το Πεκίνο. Μια πρώτη ενέργεια είναι η αδελφοποίηση των δύο πόλεων.
13. Διεθνείς μετακλήσεις προσωπικότητας από το χώρο των γραμμάτων και των τεχνών υπό τη μορφή συνεδρίων, σεμιναρίων, κτλ.
14. Η αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών στους χώρους μαζικής εστίασης σε συνδυασμό με την παρουσίαση της τοπικής γαστρονομικής παράδοσης, τα ταξί και εν γένει οι συνθήκες και η συμπεριφορά στα μέσα μεταφοράς, καθώς και η μέριμνα για άτομα με ειδικές ανάγκες.
15. Αναβάθμιση τοπικών μέσων μεταφοράς (ταξί, πούλμαν, λεοφορεία κλπ.).
16. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί μέριμνα για την ένταξη σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης (προγράμματα εκπαίδευσης ΕΟΤ). Η εκπαίδευση μπορεί να αφορά γενικά γνωστικά πεδία του τουριστικού τομέα.
17. Ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω ειδικών προγραμμάτων. Τέτοιες μορφές τουρισμού είναι:

Ορεινός τουρισμός (ομάδες ορεινής διάσωσης, οδηγούς και συνοδούς βουνού για περιηγητικό τουρισμό).

Συνεδριακός τουρισμός (οργάνωση συνεδρίων και εκθέσεων).

Οικολογικός τουρισμός (οικοτουριστικές διαδρομές).

18. Ανάπτυξη συνεργασιών του Μουσείου Ολυμπίας με ξένα μεγάλα μουσεία.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι τουριστικοί πόροι του νομού έχουν αξιοποιηθεί ως ένα βαθμό με τη δημιουργία τουριστικής υποδομής, η οποία όμως χρειάζεται συνεκτικότητα και βελτίωση, σε σχέση με το τουριστικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει ο νομός.

Οι νόμιμα λειτουργούσες ξενοδοχειακές μονάδες, σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ανέρχονται συνολικά σε 76, που διαθέτουν δωμάτια. Από αυτές τις μονάδες, 9 είναι Α' κατηγορίας, 9 ξενοδοχεία Β' κατηγορίας, 36 ξενοδοχεία Γ' κατηγορίας, 9 Δ' κατηγορίας και 11 Ε'. Όλες σχεδόν οι μονάδες αυτές λειτουργούν όλο το χρόνο. Από τη γεωγραφική δε κατανομή τους είναι προφανές ότι το ειδικό βάρος της τουριστικής ανάπτυξης επικεντρώνεται στις πεδινές και παραλιακές περιοχές.

Οι υπηρεσίες, που προσφέρονται από τις προαναφερόμενες μονάδες, σύμφωνα με τις δηλώσεις αρμοδίων παραγόντων του νομού, έχουν βελτιωθεί αισθητά, υπολείπονται όμως σημαντικά, ποιοτικά αλλά και ποσοτικά, από τις απαιτήσεις των επισκεπτών του ελλαδικού χώρου και κυρίως των αλλοδαπών.

Γενικά, η εν λόγω τουριστική υποδομή είναι προσανατολισμένη στην κάλυψη καταρχήν των στοιχειωδών αναγκών των επισκεπτών για τη διαμονή (έλλειψη χώρων στάθμευσης, άσκησης αθλημάτων και αθλοπαιδιών, πισίνες, προγράμματα εκδρομών, περιηγήσεων και ψυχαγωγίας, προβλέψεις για παιδότοπους και άτομα με ειδικές ανάγκες, πρόβλεψη για την παραμονή ζώων κ.ά.), αλλά από ορισμένες έχουν καταβληθεί προσπάθειες για την κάλυψη υψηλών προδιαγραφών, προκειμένου να προσελκυσθεί η περαιτέρω παραμονή τους αλλά και η αύξηση των τουριστών.

Στα παραπάνω προστίθεται η έλλειψη υποδομής για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός), προκειμένου κυρίως να ωφεληθούν οι ημιορεινές και ορεινές περιοχές και να διευρυνθεί η τουριστική περίοδος.

Δύο είναι οι σημαντικές τουριστικές επενδύσεις για το νομό. Η πρώτη είναι η ανακαίνιση και επέκταση του ξενοδοχείου Miramare, στην περιοχή Σκαφιδιάς, ύψους 8 δις, προκειμένου να διαθέτει 1000 κλίνες και υψηλών προδιαγραφών παρεχόμενες υπηρεσίες.

Η δεύτερη είναι στην περιοχή της Κυλλήνης, που μετά από ένα πολύχρονο μαρασμό, αναγεννήθηκε και απέκτησε προοπτικές, λόγω της λειτουργίας μεγάλου, υψηλών προδιαγραφών και ανέσεων, και με εξειδίκευση στα spa, ξενοδοχειακού συγκροτήματος δίπλα στις πηγές και κατά μήκος της απέραντης παραλίας.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Εκτός από τις προαναφερόμενες ξενοδοχειακές μονάδες για παραμονή προσφέρονται και τα 2.000 ενοικιαζόμενα δωμάτια που υπάρχουν περίπου στο νομό (εγκριμένα από τον ΕΟΤ).

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

1. Προσέλκυση ξένων αλλά και ελληνικών επενδύσεων.

Η αναπτυξιακή εταιρία τουρισμού πρέπει να ιδρύσει ένα γραφείο προσέλκυσης τουριστικών και άλλων επενδύσεων παρέχοντας πληροφορίες σε ξένους και ελληνικούς επενδυτικούς ομίλους αλλά και λειτουργώντας ως γραφείο διευκόλυνσης για όσους επιδείξουν συγκεκριμένο επενδυτικό ενδιαφέρον. Οι επενδύσεις δεν θα πρέπει να στρέφονται μόνο στην λειτουργία νέων μονάδων αλλά και στον εκσυγχρονισμό παλαιότερων και θα πρέπει οπωσδήποτε να μπορούν να λειτουργήσουν και την περίοδο ΟΚΤ. -ΜΑΡ.

2. Πρέπει να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα διαβάθμισης των ξενοδοχειακών μονάδων συμπληρωματικού του ΕΟΤ (τα γνωστά αστέρια). Πχ. Ιδιαίτερη διαβάθμιση των ξενοδοχείων σε 4 επίπεδα, με διαφημιστικά προσέγγιση (Ολυμπία gold plus, Ολυμπία gold, Ολυμπία silver, Ολυμπία bronze).

3. Παράλληλα, πρέπει να ξεκινήσει πρόγραμμα αναβάθμισης των υπαρχόντων μονάδων, σε διάφορα επίπεδα (έως και εξαιρετικά υψηλά). Η αναβάθμιση μπορεί να γίνει από κοινού με τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις (για να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας) και ενδεχομένως με μερική επιδότηση από το κράτος.

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ.

Αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία.

Γενικές παρατηρήσεις.

Η Ελλάδα διαθέτει αφθονία φυσικών πόρων για την προσέλκυση των τουριστών. Εκτός του νησιωτικού φαινομένου (όπου συγκεντρώνονται περίπου το 60% των ξενοδοχειακών μονάδων, κλινών και δωματίων) διαθέτει εξαιρετικά αξιόλογα παράκτια οικοσυστήματα (15.000 χλμ. Ακτογραμμής) καθώς και έναν πλούτο εθνικών δρυμών (10) αισθητικών δασών (19) συνολικής έκτασης 68.732 και 33.109 εκταρίων αντίστοιχα, μνημείων φύσης (53), υγροτόπων διεθνούς σημασίας, περιοχών κλπ. Φυσικά δε θα πρέπει να παραληφθούν τα 14 μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς (κατάλογος UNESCO) που περιλαμβάνουν αρχαιολογικούς χώρους και πολιτιστικά τοπία όπως Δελφοί, Επίδαυρος, Ακρόπολις Αθηνών, Αρχαία Ολυμπία, Επικούρειος Απόλλωνας, Αγ. Όρος, Δήλος κλπ. Από πλευράς υποδομών παρατηρείται κατά την τελευταία 20ετία αύξηση της προσφοράς ξενοδοχειακών καταλυμάτων παρά τους περιορισμούς της τουριστικής πολιτικής και τα προβλήματα του κλάδου, δείχνει ότι οι προσδοκίες για την εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης αποτελούν τον κύριο προσδιοριστικό παράγοντα στις αποφάσεις των επενδυτών.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ-ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΣ-ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

Ο χώρος της Ηλείας και ιδιαίτερα της Αρχαίας Ολυμπίας έχει για ολόκληρη την ανθρωπότητα, λόγω της μακράς ιστορίας του (πάνω από 3.000 χρόνια) και του μοναδικού γεγονότος της παγκόσμιας και ειρηνικής διάδοσης του πολιτισμού, μέσω των Ολυμπιακών Αγώνων (από το 776 π.Χ.), τεράστια σημασία. Η αξία της Αρχαίας Ολυμπίας καθώς και της Ηλίδας είναι για την Ελλάδα απροσδιόριστα μεγάλη. Η **ιδέα του Πολιτισμού και Ολυμπισμού που πλανάτε στο πνεύμα και στη σκέψη όλων των ανθρώπων** χρειάζεται διατήρηση, προσαρμογή κάθε φορά στην πρόοδο της ανθρωπότητας και περαιτέρω ανάπτυξη ενόψει οραμάτων που στοχεύουν στο μέλλον.

Στον τόπο της Αρχαίας Ολυμπίας υπάρχουν βέβαια, εκτός του αρχαιολογικού χώρου, το Αρχαιολογικό Μουσείο και το Μουσείο των Ολυμπιακών Αγώνων που προσφέρουν στους επισκέπτες μια στοιχειώδη εικόνα του πολιτισμού και ολυμπισμού. Στην Αρχαία Ηλίδα, πνευματικό κέντρο των Ολυμπιακών αγώνων, βρίσκεται το αρχαίο θέατρο, πανέμορφο στη διάταξή του και σημαντικής αρχαιολογικής αξίας.

Η σύγχρονη Ηλεία, ως νομός αλλά και οι δήμοι που διαθέτουν αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία όπως επίσης και φυσικά αξιοθέατα πρέπει να γίνουν πόλος έλξης κυρίως πολιτιστικού αλλά και άλλων μορφών τουρισμού, μακράς διάρκειας, που θα οδηγήσουν σε **ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη** του νομού και θα εξασφαλίσουν σταθερές πηγές εισοδημάτων από τουριστικά προϊόντα.

Η τεράστια πολιτιστική κληρονομιά του νομού δε δημιουργεί μόνο την ανάγκη προβολής και ανάδειξής της, αλλά και την υποχρέωση των σύγχρονων Ηλείων να συνεχίσουν τη λαμπρή αυτή παράδοση δημιουργίας πολιτιστικών στοιχείων που προσελκύουν την προσοχή της παγκόσμιας κοινής γνώμης.

Αυτό σημαίνει ότι κατ' αρχής υπάρχει η ανάγκη "αναγνώρισης" από τον τοπικό πληθυσμό των πολιτιστικών αυτών στοιχείων.

ΠΥΡΓΟΣ

Πύργος - Λάλα

Ο Πύργος εμφανίζεται σαν πόλη γύρω στα 1687 μετά το τέλος του Ενετοτουρκικού πολέμου. Το όνομά του πήρε από το μεγάλο πύργο που έχτισε στο λόφο του Επαρχείου ο Έλληνας ιδρυτής της νεότερης πόλης, Τσερνοτάς. Ο χωρικός από τα Καλάβρυτα κατέβηκε από τα όρη για να καλλιεργήσει το κάμπο. Ψάχνοντας για νερό στη συνοικία Νιοχώρι ακριβώς εκεί που είναι σήμερα ο Άγιος Σπυριδώνας, άνοιξε ένα πηγάδι. Μέσα από τα χώματα ξεχύθηκε ένας ολόκληρος θησαυρός από χρυσά νομίσματα. Δεν τόλμησε να τον κρατήσει όμως ο ίδιος και ξεκίνησε για την Κωνσταντινούπολη για να τον παραδώσει στον ίδιο το σουλτάνο, τον Σελήμ α΄. Σε ανταπόδοση ο ηγεμόνας της αυτοκρατορίας του έδωσε το τίτλο του μπέη και απέραντες εκτάσεις. Τότε ο Τσερνοτάς έχτισε το πύργο για να μένει ο ίδιος εκεί και να φρουρεί τις εκτάσεις του. Καθώς ήταν άκληρος κληρονομήθηκε με εντολή του σουλτάνου από το χαρέμι του, υπό την εποπτεία της γυναίκας του, της βαλιδέ σουλτάννας, που με τα έσοδα από τις καλλιέργειες διόριζε υπαλλήλους και τους μισθοδοτούσε η ίδια. Το πηγάδι του Τσερνοτά έγινε θρύλος και το νερό του θεωρήθηκε ιερό. Να πίνει ο ξένος το μαγικό φίλτρο και να αγαπά τόσο το τόπο που να μην τον εγκαταλείπει ποτέ πια.

Πριν αστικοποιηθεί αποτελούσε καταφύγιο για τους αγρότες. Τόσος ήταν ο φόβος τους για τους πειρατές που λυμαίνονταν τα παράλια, ώστε, αν δεν έφευγαν για τα ορεινά, έσκαβαν λαγούμια και κρύβονταν οι ίδιοι μέσα με τα ζωντανά τους. Τέτοιες κρύπτες- κατακόμβες βρίσκονται ακόμα κάτω από έναν από τους πολλούς λόφους Πύργου, εκεί που βρίσκεται η εκκλησία της Αγίας Κυριακής, και είναι γεμάτες από κόκαλα ανθρώπων και ζώων.

Πρώτοι οικιστές του Πύργου ήταν δύο μεγάλες οικογένειες, ιστορικές για την κατοπινή τους δράση. Την προεπαναστατική περίοδο οι γόνοι των μεγάλων οικογενειών που ήδη είχαν δημιουργηθεί ανέπτυξαν μυστική δράση στην προετοιμασία για την εξέγερση κατά των Τούρκων.

Η Επανάσταση του '21 βρίσκει το Πύργο προετοιμασμένο για την επίθεση των Τούρκων, που είχαν συγκεντρωθεί στον Λάλα. Τετρακόσιοι πολεμιστές έμειναν στην πόλη, που άδειασε από τα γυναικόπαιδα. Κράτησε πολλές μέρες η μάχη, που είχε τραγικό τέλος για τους Έλληνες. Ο Πύργος λεηλατήθηκε και όσες γυναίκες και παιδιά δεν είχαν φύγει σφαγιάστηκαν. Λίγες μέρες μετά οργανώθηκε νέο σώμα πολεμιστών, που ξεκίνησε από το Πύργο για να χτυπήσει τους Τούρκους στον Λάλα. Οχυρώθηκαν στο χωριό Λατζόι, όπου και δέχτηκαν επίθεση από τους Τούρκους. Οι Έλληνες διασκορπίστηκαν και έμεινε μόνο ο

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Πυργιώτης Χαράλαμπος Βιλαέτης με ογδόντα άντρες. Άνισος ο αγώνας που άφησε πίσω του εβδομήντα επτά νεκρούς αρματολούς, μαζί με τον αρχηγό τους.

Ο Πύργος το 19^ο αιώνα κατέστη συγκοινωνιακό, εμπορικό, διοικητικό και δικαστηριακό κέντρο χάρη στη σταφίδα. Η συστηματική εξαγωγή της σταφίδας ανέβασε αισθητά τόσο το οικονομικό, όσο και το πνευματικό επίπεδο. Γύρω στο 1850 ο Πύργος αποτελούσε μία από τις καλύτερες επαρχιακές πόλεις. Τότε κατασκευάστηκε ο λιμενοβραχίονας στο γειτονικό Κατάκολο. Ήταν η εποχή που οι έμποροι ζούσαν σε νεοκλασικά σπίτια.

Ταντόχρονη ήταν και η πνευματική ανέλιξη. Ως σήμερα κυκλοφορεί η ιστορική εφημερίδα Πατρίς, η δεύτερη αρχαιότερη εφημερίδα στην Ελλάδα. Πρωτοκυκλοφόρησε το 1902. ο σεισμός το 1993 έπληξε την ιστορική αρχιτεκτονική του Πύργου, ισοπεδώνοντας πολλά αρχοντικά και αστικά σπίτια. Η πόλη του Πύργου είναι χτισμένη χωρίς πρόγραμμα Έχει 28.660 κατοίκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η Δημοτική Αγορά και το Δημοτικό Θέατρο «Απόλλων». Και τα δύο διατηρητέα νεοκλασικά κτίρια, σχεδιασμένα από τον Τσίλερ.
- Η Δημόσια Βιβλιοθήκη, με 20.000 τόμους, και η πινακοθήκη.
- Από το Πύργο, ακολουθώντας το δρόμο που οδηγεί στο χωριό Βαρβάσαινα, υπάρχει η μονή της Παναγίας της Κρεμαστής, που είναι χτισμένη σε καταπράσινο περιβάλλον, κυριολεκτικά κρεμασμένη ανάμεσα στα βουνά.
- Στην ίδια κατεύθυνση ανακαλύφθηκαν τα ερείπια της αρχαίας Ωλένης, που ήταν κατοικημένη σε όλη την αρχαιότητα, από τη Μυκηναϊκή Εποχή. Κοντά στο σημερινό χωριό διακρίνονται λείψανα από φράγκικο κάστρο και το χωριό που την περίοδο της Φραγκοκρατίας αποτελούσε έδρα Λατίνου επισκόπου.

ΑΜΑΛΙΑΔΑ

Η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Ηλείας, 19 χλμ ΒΔ από το Πύργο, με 1600 κατοίκους είναι η πόλη τη Αμαλιάδας. Έχει καλή ρυμοτομία. Ολόγυρα καταπράσινος κάμπος με ελιές, αμπέλια, εσπεριδοειδή και θερμοκήπια.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου, στην κεντρική πλατεία, με ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες.
- Το μοναστήρι της Παναγίας της Φραγκαβίλλας, όπου σήμερα είναι οικοτροφείο της Μητροπόλεως Ηλείας. Το καθολικό της, κτίσμα της μεταβυζαντινής περιόδου, είναι ένας από τους σημαντικότερους ναούς της Ηλείας.
- Ένα ακόμα ενδιαφέρον μοναστήρι, που διατηρεί μνήμες από την περίοδο της Φραγκοκρατίας, είναι το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου του Φραγκοπηδήματος, 3 χλμ. ΒΑ. Το όνομά του προέρχεται από το επικίνδυνο πήδημα που έκανε για να σωθεί ένας καταδιωκόμενος Φράγκος υπότης.

ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ

Γεωργική κωμόπολη, απλωμένη σε εύφορο κάμπο. Την περίοδο της Φραγκοκρατίας ήταν πρωτεύουσα του Πριγκιπάτου του Μορέως, η πλουσιότερη και λαμπρότερη πόλη του. Αποτελούσε έδρα του επισκόπου Ωλένης και εδώ έρχονταν ευγενείς από την Ευρώπη, για να ασκηθούν στην ιππασία. Έχει 3.250 κατοίκους και απέχει 36 χλμ. ΒΔ. από το Πύργο.

Στις 15-17 Σεπτεμβρίου είναι το πανηγύρι της Αγίας Σοφίας. Τότε συνήθως οργανώνεται και ιππική έκθεση.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το νεοκλασικό σπίτι της οικογένειας Κουτσούρη.
- Τα ερείπια από τη φράγκικη εκκλησία της Αγίας Σοφίας (το ιερό και δύο παρεκκλήσια). Χτίστηκε περίπου στα 1230. εδώ γίνονταν και οι στέψεις των διαδόχων του Πριγκιπάτου.

ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ

Στη ΒΑ. Ηλεία, κοντά στα σύνορα των νομών Ηλείας και Αχαΐας και σε μικρή απόσταση ανατολικά του χωριού της Αγίας Τριάδας, έχει ερευνηθεί εκτεταμένο μυκηναϊκό νεκροταφείο θαλαμοειδών τάφων. Είναι λαξευμένοι στην κλιτή του λοφίσκου, και διαταγμένοι σε σειρές, με προσανατολισμό Β-Ν και Α-Δ.

Ερευνήθηκαν συνολικά 50 τάφοι, οι οποίοι απέδωσαν σημαντικότερα ευρήματα. Βρέθηκαν περίπου 500 αγγεία: ψευδόστομοι αμφορείς (που είναι και το πιο κοινό σχήμα), μεγάλοι δίσκοι και τετράωτοι αμφορείς, πιθαμοφορίσκοι, αλάβαστρα, σφαιρικά αγγεία κ.ά.

Στη διακόσμηση των αγγείων κυριαρχούν τα ημικύκλια, τα τρίγωνα, τα άνθη, οι ταινίες κ.ά. τα εικονιστικά θέματα είναι λίγα. Το σημαντικότερο είναι η παράσταση πρόθεσης νεκρού, που διατηρήθηκε σε όστρακα κρατήρα.

Στα 1500 περίπου ανέρχονται και τα μικροευρήματα, που προέρχονται από το νεκροταφείο. Τα σημαντικότερα είναι: δύο χάλκινες πόρπες, χάλκινες και οστέινες περόνες, ξυράφια, ένα χρυσό περιδέραιο, πέντε λόγχες δοράτων κ.ά.

ΑΛΙΦΕΙΡΑ

Αρχαία πόλη στα σύνορα Τριφυλίας – Αρκαδίας, στα νότια της κοιλάδας του Αλφειού. Τα τείχη που την περιέβαλαν τα είχε προσέξει ο Άγγλος τοπογράφος Leake, που τα σχεδίασε πρώτος με πολλές ατέλειες το 1808. η οχύρωση αυτή, τα δύο σπουδαιότερα ιερά της πόλεως, της Αθηνάς και του Ασκληπιού, αλλά και επιγραφές και πολλά επιτύμβια μνημεία ήρθαν στο φως και μελετήθηκαν μετά τις ανασκαφές του ακαδημαϊκού Α.Κ. Ορλάνδου, το 1932-35. Η Αλίφειρα, όπως προκύπτει από τις ανασκαφικές έρευνες, φαίνεται να παρουσιάζει ζωή μόνο από τον 6^ο π.Χ. αιώνα. Βρισκόταν στην κορυφή ενός στενόμακρου και απότομου λόφου, γνωστού ως «κάστρο της Νεροβίτσας», πάνω από το σημερινό χωριό Αλίφειρα (άλλοτε Ρογκολιό). Στην ιστορία η Αλίφειρα αναφέρεται μετά το 370 π.Χ., όταν μεγάλο μέρος του πληθυσμού της πήρε μέρος στον συνοικισμό της Μεγαλοπόλεως ενώ η πόλη συνέχισε τη ζωή της. Το 240 π.Χ. ο τύραννος της Μεγαλοπόλεως Λυδιάδας την παραχώρησε στους Ηλείους, ανταμοιβή για όσα του είχαν προσφέρει, και έτσι η πόλη βρέθηκε σε στρατόπεδο αντίθετο προς την Αχαϊκή Συμπολιτεία, την επανάφερε όμως το

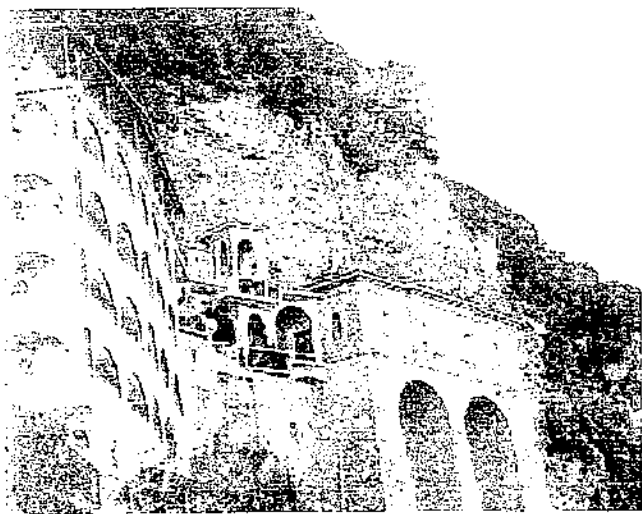
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

219 π.Χ. ο Φίλιππος ο Ε΄, όταν ήρθε στην Πελοπόννησο επεμβαίνοντας υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας.

Στο ανατολικό μέρος της οχυρής ακροπόλεως της Αλίφειρας βρισκόταν ο ναός της πολιούχου θεάς, της Αθηνάς, η οποία σύμφωνα με το τοπικό μύθο, εκεί είχε γεννηθεί και ανατραφεί. Ο ναός πρωτοκατασκευάστηκε ως απλός σηκός, γύρω στα 550 π.Χ. και είχε μέσα ξύλινο λατρευτικό ξόανο. Το 490 π.Χ. κτίστηκε μεγαλύτερος, με κιονοστοιχία ολόγυρα. Στη βόρεια πλευρά του, που ήταν και η είσοδος, υπήρχαν μεγάλα βάθρα αγαλμάτων, ο κιστός στενόμακρος βωμός και ένα μεγάλο χάλκινο άγαλμα της Αθηνάς, που ο Πανσανίας το λέει «αξιοθέατο» για το μέγεθος και την τέχνη του. Δυτικότερα από το ναό ήταν ο χώρος που αποτελούσε την κυρίως ακρόπολη, κι ακόμη δυτικότερα πάνω στο λόφο, απλωνόταν η πόλη. Στα δυτικά της πόλεως, χαμηλότερα από την ακρόπολη υπήρχε ο ναός του Ασκληπιού. Μέσα στο ναό βρέθηκε το λίθινο βάθρο του λατρευτικού αγαλματος, που ίσως ήταν ξύλινο με επένδυση από ελεφαντοκόκαλο. Εννέα μέτρα ανατολικά του ναού βρέθηκε μεγάλος ορθογώνιος βωμός.

Στην παλαιοχριστιανική και στη βυζαντινή περίοδο δεν φαίνεται να ήταν κατοικημένος ο χώρος της Αλίφειρας. Κατοικήθηκε πάλι τον 17^ο αιώνα. Δείγματα του γεγονότος αυτού είναι τα δύο εκκλησιάκια που υπήρχαν εκεί ως το 1932, της Αγίας Ελένης και του Αγίου Νικολάου.

ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑ

Η Ανδρίτσεινα κατόρθωσε στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας να κρατήσει αμιγή το χριστιανικό της χαρακτήρα και διατηρεί έως και σήμερα αυτό το παραδοσιακό της χρώμα. Θαυμάσιες ξύλινες αυλόπορτες, πέτρινες καμάρες, ξύλινα χαγιάτια σε παλιά αρχοντικά, που αιωρούνται πάνω από τα πλακόστρωτα καλντερίμια προσφέροντας υπέροχη θέα προς τα γυμνά βουνά. Κορυφαίο το κτίριο του Λαογραφικού Μουσείου, πρόσφατο απόκτημα

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

για τη μικρή κωμόπολη, που αναδεικνύει το πλούσιο παρελθόν της με τις φορεσιές, τα έπιπλα και τα αντικείμενα της αστικής και της αγροτικής καθημερινότητας. Μία από τις καλοδιατηρημένες βρύσες της Πελοποννήσου, η τρανή βρύση που χτίστηκε 1724 με χαραγμένη την ημερομηνία αυτή. Κόσμημα για την πλατεία είναι ο πετρόκτιστος ναός του πολιούχου του Αγίου Νικολάου, ο οποίος αναγέρθηκε το 1882. Η Ανδρίτσαινα το 18^ο αιώνα απέκτησε το σχολείο της, όπου φοίτησαν μεταξύ άλλων, και αρκετές διακεκριμένες προσωπικότητες. Η Ανδρίτσαινα είναι πατρίδα του μέλους της Φίλικης Εταιρείας και πρωτεργάτη της Επανάστασης του '21 Παναγιώτη Αναγνωστόπουλου αλλά και του Αγαθόφρονος Νικολόπουλου. Άνθρωπος του πνεύματος, αρχαιολόγος, ποιητής, μουσικοσυνθέτης, εργάστηκε ως βιβλιοθηκάριος στο Ινστιτούτο της Γαλλίας. Ζώντας ασκητική ζωή στο Παρίσι, κατόρθωσε να δημιουργήσει μία από τις μεγαλύτερες ιδιωτικές βιβλιοθήκες στην Ευρώπη, με 3.696 τίτλους σπάνιων βιβλίων, όπου μετά τα δώρισε στην γενέτειρά του το 1841.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η Δημόσια Βιβλιοθήκη από τις πλέον σημαντικότερες στην Ελλάδα.
- Οι εκκλησίες του Αγίου Θεράποντα, του Αγίου Νικολάου, του Αγίου Αθανασίου και της Αγίας Βαρβάρας που χρονολογούνται στο 18^ο και 19^ο αιώνα.
- Το ξωκλήσι των Ταξιάρχων.
- Η μονή Σεπετού, χτισμένη σε απόκρημνο βράχο.
- Ο ναός του Επικούρειου Απόλλωνα στις αρχαίες Βάσσες.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Η επιβλητική γομφία του Επικούρειου Απόλλωνος - ΗΛΕΙΑ

Ο μεγαλειώδης ναός του Επικούρειου Απόλλωνος, χτισμένος σε υψόμετρο 1.130μ., είναι ένα από τα σημαντικότερα και επιβλητικότερα μνημεία της κλασικής αρχαιότητας, το οποίο σώζεται σε εξαιρετική κατάσταση ως τις μέρες μας.

Χτίστηκε το 420-440 π.Χ., στη θέση παλαιότερου ναού. Κατά μία άποψη ο θεός πήρε το προσωνύμιο «επικούρειος» επειδή βοήθησε τους Φιγαλείς στην πολεμική αναμέτρησή τους με τους Λακεδαιμονίους το 659 π.Χ. Σύμφωνα όμως με το Πausανία, η ονομασία του θεού οφείλεται στη σωτηρία των Φιγαλέων από μία επιδημική νόσο που είχε πλήξει την περιοχή κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου (431-404π.Χ.)

Ο ναός είναι δωρικός, περίπτερος, χτισμένος από ντόπιο ασβεστόλιθο, εκτός από τα κιονόκρανα του σηκού, την οροφή, τα κεραμίδια της στέγης και το γλυπτό διάκοσμο, που ήταν από μάρμαρο. Ο σπάνιος για αρχαίο ναό προσανατολισμός του από Β προς Ν πιθανόν να οφείλεται σε λατρευτικούς λόγους. Αποτελείται από πρόναο, σηκό και οπισθόδομο, ενώ η ιδιαίτερα στενόμακρη κάτοψη του (μήκος 38,24μ. και πλάτος 14,48μ.) τονίζεται από την αναλογία των κίωνων της περίπτωσης, που είναι 6 στις στενές και 15 στις μακρές πλευρές, αντί του συνήθους αριθμού 6&13. Ο συνδυασμός των αρχαϊστικών στοιχείων με τις νεωτεριστικές αρχιτεκτονικές ιδέες που εφαρμόζονται για πρώτη φορά στο ναό φανερώνουν ένα εμπνευσμένο και πρωτοποριακό δημιουργό, που κατά την πληροφορία που μας παρέχει ο Πausανίας, δεν ή ήταν άλλος από τον Ικτίνο.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον για την πρωτοτυπία του παρουσιάζει το εσωτερικό του ναού, και ειδικότερα ο σηκός, στου οποίου τις μακρές πλευρές δημιουργούνται λεπτά εγκάρσια τοιχώματα, που καταλήγουν σε ιωνικούς ημικίονες με πρωτότυπα κιονόκρανα και ψηλές ημικυκλικές βάσεις. Οι δύο τελευταίοι νοτιότεροι ημικίονες του σηκού αναφύονται λοξά από τους τοίχους, ενώ ανάμεσά τους στεκόταν ελεύθερος ένας κίονας που έφερε το αρχαιότερο γνωστό στην ιστορία της ελληνικής αρχιτεκτονικής κορινθιακό κιονόκρανο. Στον ανατολικό τοίχο του σηκού, όπου ήταν το άδυτο, ανοίγεται μία θύρα, προφανώς για να φωτίζεται από το φως του ήλιου το λατρευτικό άγαλμα του θεού που ήταν τοποθετημένο εκεί.

— Οι ημικίονες του σηκού στήριζαν χαμηλό ιωνικό θριγκό που αποτελείται από επιστύλιο πάνω στο οποίο στερεωνόταν η περίφημη μαρμάρινη ανάγλυφη ζωοφόρος, η οποία περιέτρεχε εσωτερικά και τις τέσσερις πλευρές του σηκού. Η ζωοφόρος αποτελείται από 23 μαρμάρινες ανάγλυφες πλάκες. Από αυτές, οι 11 έχουν ως θέμα την Κενταυρομαχία και οι 12 την Αμαζονομαχία, ενώ κάθε μια περιέχει μια ολοκληρωμένη σκηνή ή ένα αυτοτελές επεισόδιο.

Οι ανάγλυφες πλάκες της ζωοφόρου ήρθαν στο φως το 1812, κατά τη συστηματική ανασκαφή που πραγματοποιήθηκε από μία ομάδα ξένων αρχαιόφιλων επιστημόνων, μεταξύ των οποίων ήταν οι Τζ. Φόστερ, Κ.Ρ. Κόκρελ και Κ.Χ. φον Άλερσταϊν. Το 1814 η πολύτιμη ζωοφόρος μεταφέρθηκε στη Ζάκυνθο, αφού πληρώθηκε για αυτό με ένα πενιχρό ποσό ο Τούρκος διοικητής της Πελοποννήσου Βελή πασάς, και στην συνέχεια κατέληξε στο Βρετανικό Μουσείο, όπου εκτίθεται σήμερα.

Η καταστροφή του ναού, που άρχισε ήδη στα ρωμαϊκά χρόνια, οφείλεται τόσο, σε ανθρώπινες παρεμβάσεις, όσο και στις καιρικές συνθήκες και στους σεισμούς που έπληξαν την περιοχή. Η πρώτη σοβαρή προσπάθεια ανασύλωσης του μνημείου άρχισε το 1902-1908 από την Αρχαιολογική Εταιρεία, οπότε εκτελέστηκε ένα σημαντικό έργο. Με την ίδρυση από το Υπουργείο Πολιτισμού της Επιτροπής Συντηρήσεως του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα, η οποία αποτελείται από επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, γίνεται συστηματικά πλέον η μελέτη και η επίλυση των πολλαπλών προβλημάτων του ναού. Στο πλαίσιο των μέτρων προστασίας του ναού, αποφασίστηκε και εφαρμόστηκε ως λύση άμεσης προτεραιότητας η εγκατάσταση στεγάστρου προστασίας του ναού από τις

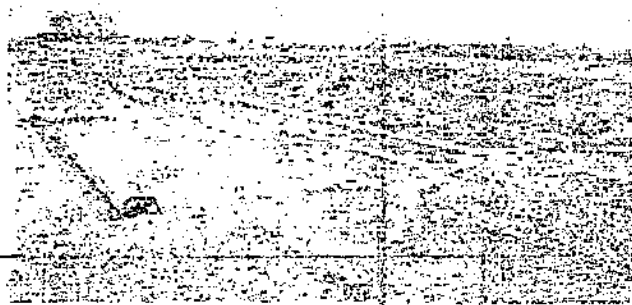
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

περιβαλλοντικές επιδράσεις και τις αντίξοες καιρικές συνθήκες, καθώς επίσης και η εγκατάσταση νέου αντισεισμικού ικριώματος και συστήματος αντικεραυνικής προστασίας. Συνέπεια της τοποθέτησης του στεγάστρου ήταν να αποκοπεί το μνημείο από το φυσικό του περιβάλλον και να χάσει ο επισκέπτης ένα μεγάλο μέρος από την αρχική αισθητική απόλαυση που του προσέφερε ο ναός. Όμως η προστασία του μνημείου υπήρξε τόσο άμεση και αποτελεσματική, που άξιζε αυτή η θυσία.

Τα τελευταία χρόνια άρχισε ένα μακροπρόθεσμο αναστηλωτικό πρόγραμμα στο ναό, που έχει ως στόχο να διορθώσει εκ βάθρων και οριστικά όλα τα προβλήματα του μνημείου και να το αποδώσει για πολλούς ακόμα αιώνες στην ανθρωπότητα.

Από το 1986 ο ναός ανήκει στα προστατευμένα από την UNESCO μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

ΑΡΧΑΙΑ ΗΛΙΔΑ

Αρχαία Ηλιδα - Έλεια

Η Ήλιδα υπήρξε στην αρχαιότητα η πρωτεύουσα των Ηλείων και ήταν όχι μόνο η μεγαλύτερη πόλη της Ηλείας, αλλά και μία από τις πλέον πολυάνθρωπες πόλεις της Πελοποννήσου. Αν και το αρχαίο κράτος της Ήλιδας αναπτύχθηκε μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα της υπόλοιπης Ελλάδας, παρέμεινε όμως στο προσκήνιο για μακρό χρονικό διάστημα, καθώς είχε αναλάβει την κηδεμονία του πανελληνίου Ιερού της Ολυμπίας και την προετοιμασία και διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η αρχαία πόλη αναπτύχθηκε στην πεδινή έκταση που απλώνεται νοτίως του ποταμού Πηνειού ως τους πρόποδες του λόφου του Αγιάνη, όπου βρισκόταν η αρχαία ακρόπολη, καταλαμβάνοντας το χώρο μεταξύ των σημερινών χωριών της Παλαιόπολης από τα ΝΑ, του Αυγείου από τα ΝΔ και των Καλυβίων από τα Δ.

Η πόλη ήταν το κέντρο της Κοίλης Ήλιδας, της εύφορης πεδινής περιοχής που έφθανε μέχρι την παραλία και αποτελούσε μία από τις τέσσερις περιφέρειες του κράτους της Ήλιδας κατά την περίοδο της μέγιστης ακμής του (6^{ος} - 4^{ος} αι. π.Χ.).

Η Ήλιδα συνδεόταν οδικός με την Ολυμπία με δύο δρόμους, έναν ορεινό και ένα πεδινό από την πλευρά των Λετρινών. Ένας άλλος δρόμος -συνέδεε την Ήλιδα με την Κυλλήνη, που ήταν το επίνειό της στο Ιόνιο πέλαγος. Από τα μέχρι σήμερα ανασκαφικά δεδομένα

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

φαίνεται ότι η περιοχή της Ήλιδας κατοικείτο έστω και ως μικρός αγροτικός οικισμός από τους πρωτοελλαδικούς χρόνους, ενώ κατά την μυκηναϊκή εποχή (1600-1100 π.Χ.) ήταν ένα από τα τέσσερα πολιίσματα της περιοχής και οι κάτοικοί της ονομάζονταν Επειοί, όπως γράφεται στην Ιλιάδα.

Ως δημιουργός της πόλης της Ήλιδας αναφέρεται ο Όξυλος, που είχε έρθει από την Αιτωλία το καιρό της καθόδου των Δωριέων (12^{ος} αι. π.Χ.) και φέρεται ως ο ιδρυτής των Ολυμπιακών Αγώνων, με ανανεωτή τους τον απόγονό του βασιλιά Ίφιτο.

Οι ανασκαφές στην Ήλιδα άρχισαν το 1910-1915 από τους Αυστριακούς υπό τον αρχαιολόγο Walter. Κατά την διάρκεια των ανασκαφών ανακαλύφθηκαν το αρχαίο θέατρο και της αρχαίας αγοράς.

Το 1959 η Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρεία μαζί με το καθηγητή Νίκο Γιαλούρη συνέχισε τις ανασκαφές και εντόπισε και άλλα σημεία της πόλης, όπως ρωμαϊκές κατοικίες, κερκυραϊκή στοά, την ακρόπολη της Ήλιδας, θεμέλια ναών κ.ά.

Έτσι ο επισκέπτης στο μουσείο της Ήλιδας θα θαυμάσει, αρχαία πήλινα αναθηματικά ειδώλια, αγγεία πήλινα και μπρούτζινα από την πρωτοελλαδική (2500π.Χ.) ως και την χριστιανική εποχή (500μ.Χ.), διάφορα μικροαντικείμενα οικιακής και ατομικής χρήσης κάθε είδους και μεγέθους.

Επίσης νομίσματα Ηλείακά όλης της μακραίωνης ακμής της Ήλιδας αλλά και πολλών αρχαίων πόλεων του περιγύρου της Μεσογείου. Ακόμα και εισιτήρια του μεγαλόπρεπου αρχαίου θεάτρου που βρέθηκαν από τον Γιαλούρη.

Πολύ ενδιαφέροντα είναι και τα μαρμάρινα γλυπτά που εκτέθονται εκεί, όπως άγαλμα τηβεννοφόρου ρωμαίου.

Αρκετά ενδιαφέρον είναι το άγαλμα του Ερμή σε όρθια στάση. Πρωτότυπη έμπνευση ιδιάζουσας καλλιτεχνικής και πολύ ενδιαφέρουσας αρχαιολογικής σημασίας, σαν μοναδικός τύπος αγάλματος ολόσωμης παράστασης του Ερμή να αποκληθεί χαρακτηριστικά «Ερμής της Ήλιδας».

Επίσης πινακίδες κατατοπίζουν για τα εκθέματα με ιστορικό και αρχαιολογικό διάγραμμα του χώρου καθώς και αναπαράστασή του.

Πλήθος αμφορέων, μαρμάρινο άγαλμα του Ηρακλή ξαπλωμένο σε λεόντι, αγαλματίδιο του θεού Διόνυσου, του θεού Πάνα καθώς και κεφαλές αγαλμάτων ρωμαίων στρατηγών είναι και αυτά εκτεθειμένα στο μουσείο της Αρχαίας Ήλιδας.

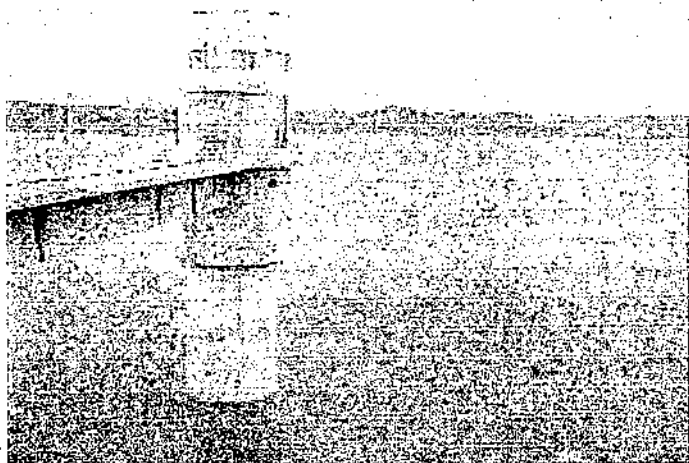
Το πιο εντυπωσιακό εύρημα είναι τμήματα φυφειδοτών με παραστάσεις τις εννέα μούσες και τους δώδεκα άθλους του Ηρακλή.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- * Η εντυπωσιακή λίμνη του φράγματος του Πηνειού με θαυμάσια θέα που βρίσκονται κοντά στην Ήλιδα.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

ΈΡΓΟ ΠΗΝΕΙΟΥ

Η κατασκευή του φράγματος Πηνειού άρχισε το 1963 και τελείωσε το 1969, οπότε άρχισαν να λειτουργούν τμηματικά και τα έργα του Πηνειού.

Το έργο αυτό εξυπηρετεί σήμερα καθαρή έκταση (αρδεύσιμη) 185.000 περίπου στρέμματα.

Από αυτά τα 35.000 ποτίζονται με βαρύτητα (καναλέττα) και τα υπόλοιπα 150.000 με τεχνητή βροχή.

Η περιοχή χωρίζεται σε δύο ζώνες (βόρεια και νοτία), λειτουργούν 16 αντλιοστάσια άρδευσης και ένα στράγγισης.

Τα έργα διοικούν, λειτουργούν και συντηρούν 4 ΤΟΕΒ (Αμαλιάδας, Σαβαλίων, Γαστούνης και Λεχαιών).

Στη βόρεια πλευρά του φράγματος ένα δημοτικό αναψυκτήριο ανοιχτό όλη μέρα, και το χειμώνα ταβέρνα με υπέροχη θέα, καθώς και καταφύγιο για ποδηλάτες και περιπατητές. Εξάλλου για όσους θέλουν να απολαύσουν τα αρντιδάτα νερά, υπάρχουν κανό, θαλάσσια ποδήλατα και ταχύπλοα, για ασφαλείς βόλτες υπό την εποπτεία του ναυαγοσώστη.

ΓΑΣΤΟΥΝΗ

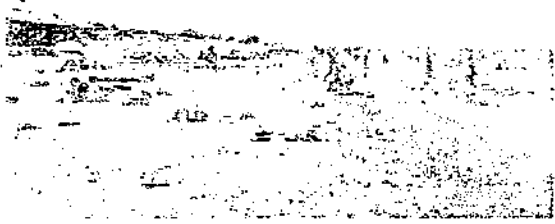
Γεωργική κωμόπολη, με εργοστάσια ντοματοποιίας και καραμελοποιίας. Οφείλει το όνομά της στο φράγγο βαρόνο Γκαστόν. Υπήρχε πριν από τη Φραγκοκρατία και ήταν σημαντικό κέντρο τη Βυζαντινή περίοδο. Επί Τουρκοκρατίας ήταν πρωτεύουσα της Ηλείας.

Αξιοθέατα αποτελούν:

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

- Η βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας της Καθολικής. Έχει ημιεξαγωγική αψίδα, τρούλο με οκτάπλευρο τύμπανο και νάρθηκα στα δυτικά. Οι τοίχοι κτισμένοι με πλινθοπερίκλειστο σύστημα και χρήση διπλών πλίνθων στους αρμούς, ζωογονούνται με λιτό κεραμοπλαστικό διάκοσμο, κυρίως οδοντωτές ταινίες. Μοναδική φραγκική επίδραση το οξυκόρυφο τόξο, της σφραγισμένης σήμερα βόρειας θύρας.
- Το υπαίθριο αμφιθέατρο, όπου πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- Το Δημοτικό Θέατρο και το Πνευματικό Κέντρο.

ΖΑΧΑΡΩ

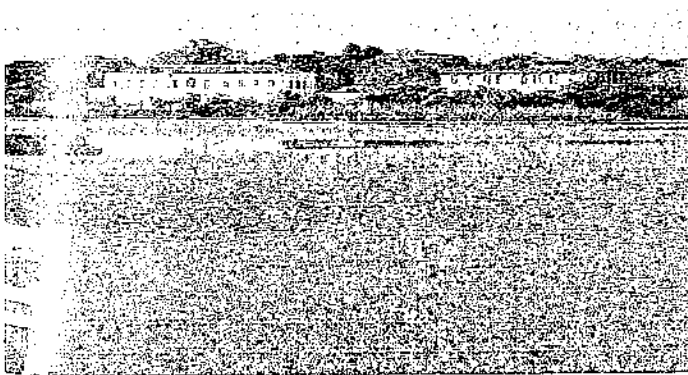

Είναι χτισμένη σε δύο επίπεδα. Το ένα σκαρφαλώνει σε χαμηλό λόφο και το άλλο απλώνεται σε πεδινή περιοχή. Τα σπίτια παλιά πέτρινα ή τοιμεντένια. Η γύρω περιοχή, καταπράσινη με ελιές και πεύκα.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Ο Άγιος Σπυρίδωνας. Είναι ο Πολιούχος της πόλης και βρίσκεται στην υψηλότερη τοποθεσία. Είναι άνω των 100 ετών. Διαθέτει πλούσιο προαύλιο και προσφέρει φαντασμαγορική θέα στη θάλασσα, τα Λουτρά Καϊάφα, το βουνό Λαπήθα και στην ευρύτερη περιοχή.
- Το γραφικό εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία που είναι κτισμένο πάνω σε καταπράσινο λόφο με θαυμάσια θέα. Κάθε καλοκαίρι στις 20 Ιουλίου γίνεται μεγάλη πανήγυρης. Κτίστηκε στο τέλος του 19 ου αιώνα.
- Η παραδοσιακή βρύση «Καλλιρρόη» από όπου υδρευόταν επί αρκετά χρόνια η μικρή τότε κωμόπολη.
- Το δάσος της Σμέρνας.
- Το Σαμικό , όπου σε λόφο υπάρχουν ερείπια προελληνικών και πελασγικών τειχών, τα οποία ταυτίζονται με την ακρόπολη της αρχαίας Σαμίας.

ΚΑΪΦΑΣ

Η περιοχή Καϊάφα περιλαμβάνει ότι καλύτερο και ωραιότερο διαθέτει η φύση. Πιο συγκεκριμένα αυτή αποτελούν ένας ευρύτερος χώρος που περιλαμβάνει τις Ιαματικές Πηγές Λουτροθεραπείας και Ποσιθεραπείας, η Λίμνη έκτασης 1500 στρεμμάτων, το Πευκόδασος της Στροφυλιάς επιφάνειας 1500 περίπου στρεμμάτων, η αμμώδης ακτή μήκους 4 χλμ. και το υπερκείμενο της Λίμνης τμήμα του όρους Λαπήθα. Τα παραπάνω αποτελούν ένα θαυμάσιο και μοναδικό οικοσύστημα, γιατί συνδυάζουν βουνό-λίμνη, δάσος-θάλασσα και έχουν κυρηχθεί ως **Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους**.

Η λειτουργία των λουτρών είναι στενά συνδεδεμένη με την περιοχή. Οι πρόγονοί μας στην αρχαιότητα ήταν από τους πρώτους που χρησιμοποιούσαν τα Λουτρά, για ιαματικούς σκοπούς. Αυτό αναφέρεται από αρχαίους Έλληνες γιατρούς, περιηγητές και γεωγράφους.

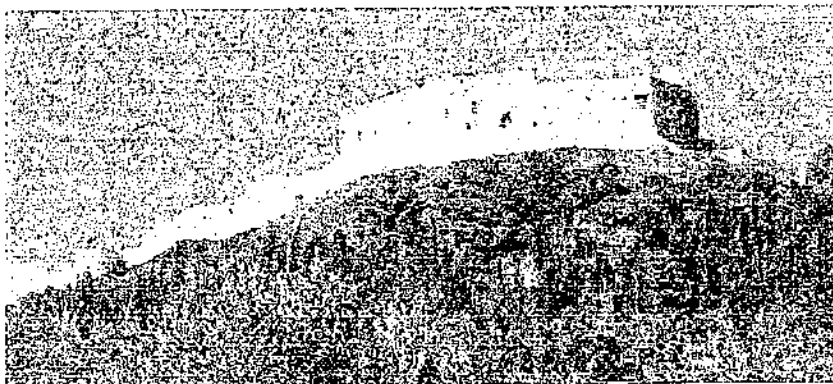
Το πιο ενδιαφέρον και αξιόλογο τμήμα του Καϊάφα είναι οι ιαματικές του πηγές και η βάση για τη μελλοντική του ανάπτυξη και αξιοποίηση είναι η κατασκευή σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου με επαρκείς χώρους και κατάλληλο εξοπλισμό για φυσιοθεραπεία. Επίσης στη πηγή του Γερανίου άυλακα που ρέει το πόσιμο Ιαματικό νερό θα πρέπει να γίνουν σύγχρονες εγκαταστάσεις ποσιθεραπείας.

Οι ιαματικές πηγές μπορεί να θεραπεύσουν δερματικές παθήσεις, αρθριτικά και ρευματισμούς ενώ η λουτροθεραπεία εντός του Σπηλαιίου θεραπεύει το βρογχικό άσμα. Επίσης το πόσιμο νερό του Γερανίου θεραπεύει παθήσεις χολής και νεφρών.

Ανάμεσα στο μαγευτικό αυτό περιβάλλον βρίσκεται η Λίμνη Καϊάφα. Η λίμνη σχηματίστηκε από τις μεγάλες σεισμικές δονήσεις που σημειώθηκαν τον 6^ο μ.Χ. αιώνα και είχαν ως επακόλουθο την καθίζηση του εδάφους και σχηματισμό της λίμνης και ρήση των ορεινών όγκων που διαμόρφωσαν τους βραχώδεις σχηματισμούς από τη θέση «κλειδί» προς τα ανατολικά. Η λίμνη επί πολλούς αιώνες υπήρξε θαυμάσιο ιχθυοτροφείο καθώς και σπουδαίος και πλούσιος κυνηγότοπος υδροβίων πουλιών.

Η λίμνη σήμερα έχει διαφορετική αποστολή γιατί έχει φυσικές διαστάσεις τέτοιες που μπορεί να αξιοποιηθεί αθλητικά και να αποτελέσει Ναυταθλικό Κέντρο πολλών και ποικίλων υγρών σπορ.

ΚΑΣΤΡΟ

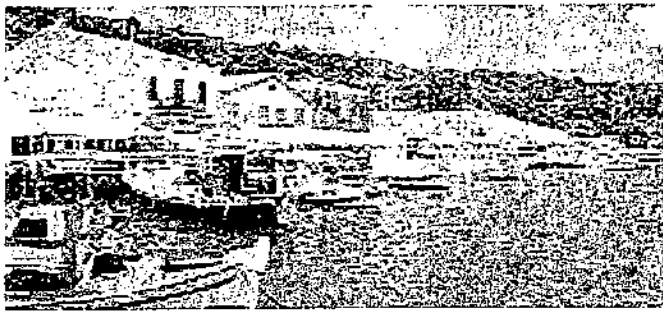
Όμορφο χωριό με 860 κατοίκους.

Το κάστρο Χλεμούτσι. Στην κορυφή ομαλού λόφου ύψους 250 μέτρων περίπου, με το αρχαίο όνομα Χελωνάτα, στέκεται σιωπηλό και έρημο το ομορφότερα και καλύτερα διατηρημένο φράγκικο κάστρο της Πελοποννήσου, που ονομάστηκε Χλεμούτσι, πιθανή παραφθορά του αρχαίου Χελωνάτα, για το οποίο γράφτηκε ότι παραμένει το «ωραιότερο και πιο γνήσιο παράδειγμα της γαλλικής οχυρωτικής τέχνης του 13^{ου} αιώνα στην Ελλάδα» ότι έχτισε ο Γοδεφρείδος Βίλντορνός το 1222 και το ονόμασε «Κλερμόν». Το «Κλερμόν» έγινε «Σατό Τουρνουά» και αργότερα «Κοστέλ Τορνέζε» από τους Βενετούς.

Το κάστρο έλεγχε τα απέναντι νησιά και τις ακτές της Αιτωλοακαρνανίας. Στο κάστρο λειτουργούσε νομισματοκοπείο και εδώ κόβονταν τα περίφημα τορνέζια νομίσματα. Εκτός από τον εξωτερικό επιβλητικό οχυρωτικό περίβολο με τους πύργους και τις επάλλξεις, διατηρείται και το εσωτερικό φρούριο.

Γύρω από τη κεντρική αυλή, μια σειρά από θολωτές αίθουσες με σαφή τα ίχνη των εστιών που θέρμαιναν τα τεράστια σαλόνια, διατηρούν ακόμη την ατμόσφαιρα των ζοφερών εκείνων χρόνων. Διακρίνονται ακόμη και η μεγάλη αίθουσα υποδοχής με το παρεκκλήσι και δεξαμενές νερού. Παρ' όλες τις καταστροφές που γνώρισε το κάστρο (ιδιαίτερα το 1826 από τον Ιμπραήμ) διατηρεί και σήμερα την μεγαλοπρέπειά του. Τα τελευταία χρόνια γίνονται εργασίες αναστύλωσης του.

ΚΑΤΑΚΟΛΟ

Παραλιακή κωμόπολη, στην περιοχή της αρχαίας Φειάς, η ακρόπολη της οποίας αποτελεί τη βάση του σημερινού κάστρου.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το Ποντικόκαστρο, βορειοδυτικά του Κατακόλου, στον όρμο του Αγίου Ανδρέα, άλλοτε ισχυρό φρούριο των Βιλαρδουίνων. Το κάστρο είναι χτισμένο πάνω στην ακρόπολη της αρχαίας Φειάς, της οποίας τα λείψανα είναι σήμερα βυθισμένα στη θάλασσα μετά τον ισχυρό σεισμό του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα.

Το κάστρο, για την οικοδόμηση του οποίου χρησιμοποιήθηκαν τμήματα του τείχους της Φειάς και λείψανα αρχαιοελληνικών κτισμάτων. Χτίστηκε τη Βυζαντινή περίοδο και ανοικοδομήθηκε από τους Φράγκους (μέσα 13^{ου} αιώνα) οι οποίοι και το ονόμασαν Μπο Βουάρ ή Μπελ Βεντέρε. Υπάρχει μέρος μόνο των οχυρώσεων αφού το κάστρο γνώρισε στο παρελθόν πολλές καταστροφές και ιδιαίτερα την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

- Ο φάρος του Κατακόλου που κατασκευάστηκε το 1865 με το ύψος του πέτρινου πύργου του να φθάνει τα 9 μέτρα και το εστιακό του ύψος τα 45 μέτρα. Είναι γαλλικής προέλευσης και η εμβέλειά του έφτανε τα 18 με 19 ναυτικά μίλια. Αποτελείται από τέσσερα δωμάτια, που χρησιμοποιούσαν οι φαροφύλακες για υπνοδωμάτια, καθώς και από τον πυργίσκο, που μέσα σε αυτόν είναι τοποθετημένος ο μηχανισμός του φάρου.

Με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού ο φάρος χαρακτηρίστηκε διατηρητέος και μνημείο της περιοχής.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Παραλιακό χωριό, με 952 κατοίκους. Η περιοχή είχε κατοικηθεί από τα Προϊστορικά Χρόνια. Στην αρχαιότητα αποτελούσε σημαντικό επίνειο των Ηλείων ενώ μεγάλη ακμή γνώρισε την περίοδο της Φραγκοκρατίας. Τότε ονομάστηκε Γλαρέντζα και αποτελούσε όχι μόνο σημαντικό λιμάνι, αλλά και εμπορικό και οικονομικό κέντρο. Το όνομα Κυλλήνη το απέκτησε από την ονομασία μιας αρχαίας πόλης που βρισκόταν στην ίδια περιοχή. Την

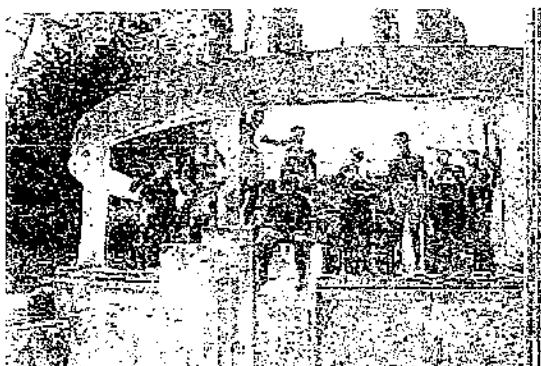
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

πόλη περιέβαλλε ισχυρό τείχος, με επάλξεις και πύργους. Σήμερα σώζονται λείψανα μόνο από το τείχος, γιατί η πόλη καταστράφηκε το 1430 από τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο για να μην πέσει στους Τούρκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το γυναικείο βυζαντινό μοναστήρι της Παναγίας της Βλαχέρνας. Το καθολικό του είναι τρίκλιτη βασιλική με εξωνάρθηκα, εσωνάρθηκα, πρόναο και κυρίως ναό. Το μοναστήρι όπως φαίνεται από την αρχιτεκτονική του, άρχισε να χτίζεται στη Βυζαντινή Εποχή (12^ο αι.) και ολοκληρώθηκε από τους Φράγκους. Το εσωτερικό του έχει αξιόλογες τοιχογραφίες και την ωραία εικόνα της Παναγίας της Βλαχέρνας.
- Το εκκλησάκι της Ανάληψης, χτισμένο σε τοποθεσία με μεγάλη βλάστηση και τρεχούμενα νερά ο φάρος στο νησάκι Καυκαλίδα.

ΛΟΥΤΡΑ ΚΥΛΛΗΝΗΣ

Τα Λουτρά Κυλλήνης ή Λίτζι είναι γνωστή λουτρόπολη φημισμένα από την αρχαιότητα. Μάλιστα υπήρχε εκεί Ασκληπιείο, ενώ έχουν απομείνει ερείπια από ρωμαϊκά λουτρά.

Τα Λουτρά Κυλλήνης έγιναν θέμα από τον Όθωνα, όταν ο πρωσικός του φαρμακοποιός, ο Βαυαρός Λάντερερ, προχώρησε σε επιτόπιες έρευνες για τα ιαματικά νερά της Ελλάδας.

Ο πρωτοπόρος για την εποχή του Χαρίλαος Τρικούπης, γνωρίζοντας τις ιδιότητες των νερών που ανάβλυζαν από τις επτά πηγές και τις ανάγκες του κόσμου για ίαση, με ρινοπλύσεις ή λούσεις, από διάφορες παθήσεις (όπως βρογχικά, άσθμα και άλλα αναπνευστικά προβλήματα), έδωσε από το 1890 άδεια στον ΣΠΑΠ, στην εταιρεία σιδηροδρόμων Πελοποννήσου, για εκμετάλλευση των λουτρών με ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Μόλις χτίστηκε εκεί το πρώτο υδροθεραπευτήριο, η Κυλλήνη έγινε διάσημη λουτρόπολη.

Έτσι δημιουργήθηκε μετά την αποξήρανση των ελιών που κάλυπταν την περιοχή, μια όαση με πλούσιο οικοσύστημα, όπου κυριαρχούν οι ευκάλυπτοι. Τα δέντρα αυτά απωθούν τα κουνούπια, ενώ τα φύλλα τους είναι από την αρχαιότητα γνωστά ως «φάρμακα» για ρινοπλύσεις.

Μπροστά σε μια πρόχειρη λιμνούλα λασπώνει, κρατώντας το χρώμα της λάσπης, το «θαυματουργό» νερό, όπου ως σήμερα γίνονται με απλό τρόπο τα λασπόλουτρα.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Ενδείκνυται για ψύξεις, αρθριτικά, ρευματισμούς, εκζέματα. Επίσης υπάρχει ακόμα το παλαιό κυκλικό κωνοφόρο αναψυκτήριο, απομεινάρι των καλών εποχών.

ΛΑΛΛΑΣ

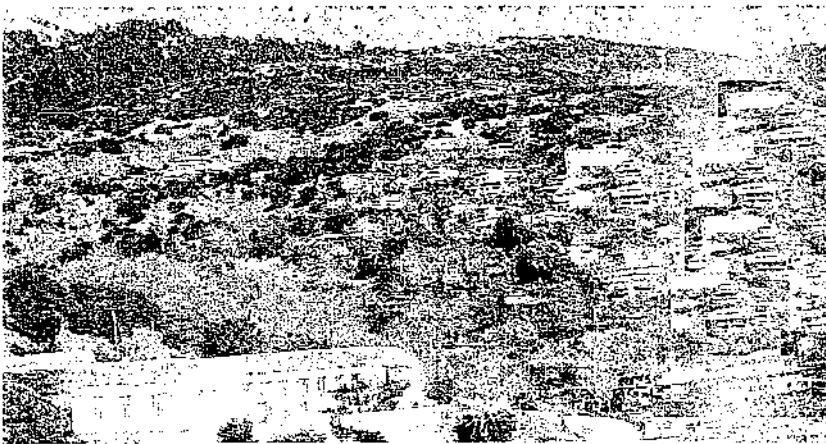

Καταπράσινο ορεινό χωριό, χτισμένο σε υψόμετρο 600. Σ' αυτό το χωριό έγινε και η σημαντική μάχη στις 13 Ιουνίου 1821 ανάμεσα στους Έλληνες και τους τουρκαλβανούς σπαχήδες, που υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν το χωριό.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η εκκλησία των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, με ενδιαφέρουσες αγιογραφίες.
- Τα ερείπια του Τουρκικού Φρουρίου.
- Το Δρυόδασος, στο όρος Φολή, που σύμφωνα με τη μυθολογία έζησε ο Κένταυρος Φόλος.

ΛΑΜΠΙΕΙΑ (ΔΙΒΡΗ)

Ένα από τα ωραιότερα και εντυπωσιακότερα χωριά της περιοχής, κοντά στα σύνορα με το νομό Αρκαδίας, σε υψόμετρο 800. Σύμφωνα με τη μυθολογία χτίστηκε εκεί που περιδιάβαινε, ο τραγοπόδαρος Πάνας. Το χωριό είναι αμφιθεατρικά χτισμένο. Στην είσοδο από το δρόμο της Ολυμπίας, υπάρχει μια λιτή μαρμάρινη επιτύμβια στήλη που καλωσορίζει τον επισκέπτη και μαρτυρά τους αγώνες που δόθηκαν κατά την Επανάσταση του 1821.

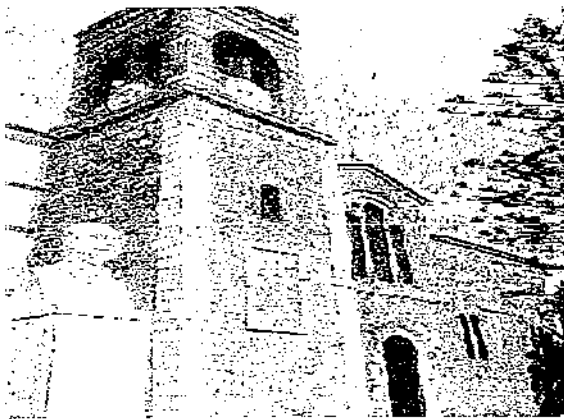
Τα σπίτια είναι χτισμένα από πέτρα, με ξύλινα χαγιάτια και μεγάλα μπαλκόνια.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η βυζαντινή εκκλησία της Αγίας Τριάδος.
- Το Δημοτικό Σχολείο, που είναι προσφορά του μεγάλου εθνικού ευεργέτη Ανδρέα Συγγρού στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.
- Τα μοναστήρια Κάτω Μονή, με λαϊκές μεταβυζαντινές αγιογραφίες, και Χρυσοπηγή.
- Τα Τριπόταμα που αποτελούν το όριο της Ηλείας, της Αχαΐας και της Αρκαδίας. Σε μικρή απόσταση από το χωριό βρίσκεται το μοναστήρι της Κοίμησης (1817). Στο χωριό λειτουργούν σε καταπράσινο περιβάλλον με πλατάνια και τρεχούμενα νερά, εκτροφείο πέστροφας και ταβέρνα, από όπου μπορείτε να φάτε πέστροφες που τις ψαρεύατε μόνοι σας (με την άδεια του ιδιοκτήτη).

ΛΕΧΑΙΝΑ

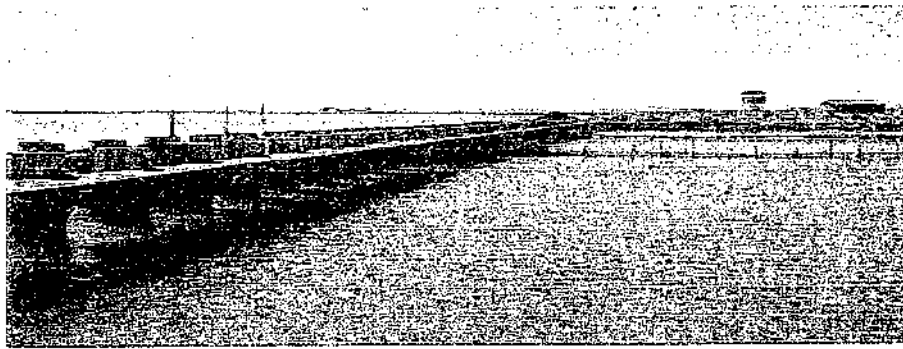

Από τις πιο πλούσιες κωμοπόλεις του νομού είναι τα Λεχαινά, που είναι χτισμένα σε εύφορη πεδιάδα. Στα Λεχαινά γεννήθηκε ο πεζογράφος Ανδρέας Καρκαβίτσας (1865-1922).

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το σπίτι του Ανδρέα Καρκαβίτσα κοντά στην αγορά, και η προτομή του στην πλατεία του Αγίου Δημητρίου.
- Η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου στην παραλία του Αγίου Παντελεήμονα 2χλμ από το κέντρο.
- Η λίμνη Κοτύχι.

Η ΛΙΜΝΗ ΚΟΤΥΧΙ

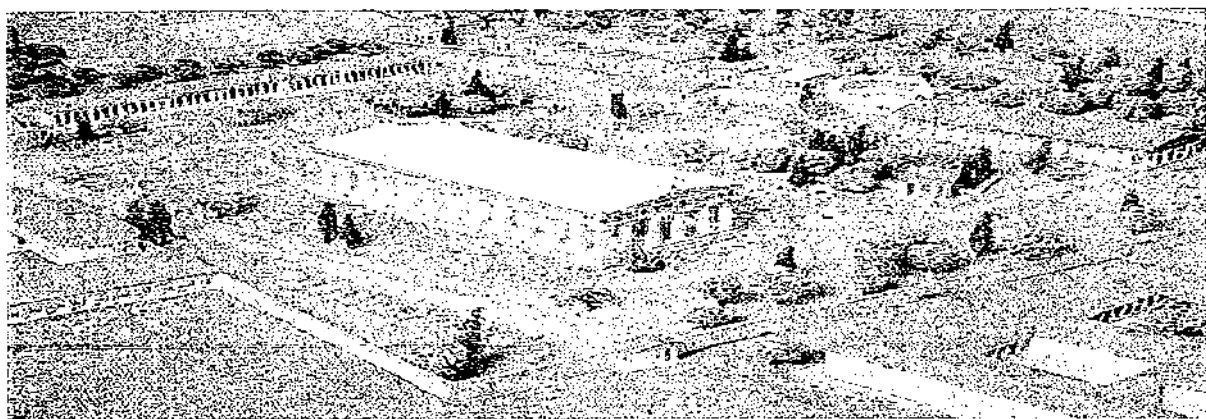
Από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της χώρας, τελεί υπό την προστασία της Συνθήκης του Ραμσάρ. Αποτελεί χώρο αναψυχής και εξερεύνησης για τις συνήθειες των μεταναστευτικών πουλιών, αλλά και πληροφόρησης για την υδρόβια ζωή από τους παραράδες στα οργανωμένα ιχθυοτροφεία. Η λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου, είναι σταθμός για ανάπαυση και προστασία των πετούμενων το καταχείμωνο. Κύκνοι, αγριόπαπιες, ερωδιοί, αγριογλάρονα, μαυρόκοτες, αγριόχηνες λικνίζονται στα ήρεμα νερά, ενώ η παρατήρηση από τους λάτρεις γίνεται από τα ειδικά παρατηρητήρια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ξενάγηση από τους παραράδες, που επιλέγουν τη ψαριά τους από την μπούκα της λιμνοθάλασσας, εκεί όπου ζουν όλο το χρόνο, εγκατεστημένοι στο γραφικό οικισμό που δημιουργούν τα ξύλινα ψαρόσπιτά τους.

Τα βράδια, στην έρημη παραλία του Κοτυχίου, καταφεύγουν οι χελώνες καρέτα-καρέτα για να αφήσουν τα αυγά τους.

Προτεινόμενη ώρα για πραγματική απόλαυση του χώρου είναι το δειλινό.

ΟΛΥΜΠΙΑ

Όποιος έζησε κάποτε μια άγρια χειμερινή καταιγίδα με εκτοφλωτικές αστραπές στον ουρανό της κοιλάδας του Αλφειού ή τρόμαζε από ένα δυνατό κεραυνό μια αποπνικτική

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

καλοκαιριάτικη μέρα, δεν θα 'χει κανένα λόγο να απορεί που το πιο σημαντικό ιερό του κεραυνοσειστή Διός, του πατέρα των θεών, βρίσκεται σε αυτήν την απόμακρη περιοχή της δυτικής Πελοποννήσου.

Κλάους Χέρμαν

Ολυμπία. Το ιερό και οι αγώνες

το σώμα και το πνεύμα.

Ένα από τα σημαντικότερα Ιερά της Αρχαιότητας, αφιερωμένο στον πατέρα των θεών, Ολύμπιο Δία. Η Ολυμπία είναι ο τόπος όπου γενίθησαν και τελούνταν κατά την αρχαιότητα οι Ολυμπιακοί αγώνες.

Οι ανασκαφές στην Ολυμπία άρχισαν το Μάιο του 1829, δύο χρόνια μετά την ναυμαχία του Ναυαρίνου, από Γάλλους αρχαιολόγους. Τα ευρήματα (τμήματα από τις μετόπες του πρόναου και του οπισθόδομου του ναού του Διός) μεταφέρθηκαν στο μουσείο του Λούβρου, όπου εκτίθενται σήμερα. Όταν η ελληνική κυβέρνηση πληροφορήθηκε το γεγονός της αρπαγής των ευρημάτων, οι ανασκαφές διακόπηκαν για να ξαναρχίσουν αργότερα, το 1875 από Γερμανούς αρχαιολόγους. Οι έρευνες συνεχίζονται έως σήμερα από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αθήνας υπό την εποπτεία της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ολυμπίας.

Το Ιερό της Ολυμπίας απλώνεται στους νότιους πρόποδες του δασωμένου λόφου του Κρονίου, ανάμεσα στην συμβολή του Αλφειού και του Κλαδέου ποταμού. Η κοιλάδα μεταξύ των δύο ποταμών στην αρχαιότητα ήταν κατάφυτη από αγριελιές, λεύκες, δρύες, πεύκα και πλατάνια, γι' αυτό το Ιερό ονομάστηκε Άλτις, δηλαδή άλσος.

Η Άλτις περικλείεται από περίβολο εντός του οποίου περιλαμβάνονται τα κυριότερα θρησκευτικά οικοδομήματα και αναθήματα του ιερού. Έξω από τον περίβολο βρίσκονται οι βοηθητικοί χώροι, δηλαδή οι κατοικίες των ιερέων, τα λουτρά, οι χώροι προετοιμασίας των αθλητών, και οι ξενώνες.

Η απαρχή της λατρείας αλλά και των μυθικών αναμετρήσεων που έλαβαν χώρα στην Ολυμπία χάνεται στα βάθη των αιώνων. Ήδη από την Πρωτοελλαδική εποχή υπάρχει μια οικιστική εγκατάσταση στην περιοχή. Γύρω στο 1200π.Χ. στην ευρύτερη περιοχή του Ιερού εγκαθίστανται οι Αιτωλοί, δωρικό φύλο με αρχηγό τον Όξυλο. Τότε πιθανότατα άρχισε και η λατρεία του Διός και η Ολυμπία από τόπος κατοίκησης έγινε τόπος λατρείας. Σύντομα εξελίσσεται σε πανελλήνιο κέντρο. Κατά την πρώιμη αρχαϊκή εποχή ιδρύθηκαν τα πρώτα κτίρια του ιερού. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ξεκίνησαν το 776π.Χ. προς τιμήν του Διός. Οι αγώνες που από την αρχή έως το τέλος του θεσμού περιβάλλονται από θρησκευτικό χαρακτήρα και αυστηρό τελετουργικό, διεξάγονταν στην αρχή μπροστά από το χώρο των βωμών, ενώ οι οργανωμένες εγκαταστάσεις, γίνονταν όλο και πιο απαραίτητες με τη συνεχή αύξηση του αριθμού, τόσο των αθλητών όσο και των θεατών. Ταυτόχρονα και τα αθλήματα εμπλουτίζονταν σε αριθμό και ποικιλία.

Τα αναρίθμητα αφιερώματα του 7^{ου}-6^{ου} π.Χ. αιώνα τοποθετούνταν στο ύπαιθρο, επάνω στα δέντρα και σε βωμούς. Σημαντικότερα από τα αναθήματα αυτής της περιόδου είναι οι

εξαιρετικής τέχνης χάλκινοι τρίποδες και λέβητες, καθώς και τα όπλα. Με το πέρασμα των αιώνων διαμορφώνεται το αρχιτεκτονικό πρόγραμμα του Ιερού, το οποίο ολοκληρώνεται στο τέλος του 4^{ου} αιώνα π.Χ.

Ωστόσο και κατά την Ρωμαϊκή εποχή, κατασκευάζονται νέα οικοδομήματα (κυρίως θέρμες, επαύλεις, ξενώνες, υδραγωγείο κ.ά.), παρότι έχει ήδη αρχίσει η παρακμή του Ιερού. Η Ολυμπία λειτουργούσε ανέκαθεν ως χώρος πολιτικής προβολής και οι αγώνες γίνονταν συχνά θύμα πολιτικής εκμετάλλευσης από μεγάλες προσωπικότητες όπως ο Φίλιππος Β΄, ο Μέγας Αλέξανδρος και οι διάδοχοί του. Οι Ρωμαίοι παρουσιάζοντας πειστήρια για την ελληνική τους καταγωγή, μετείχαν και αυτοί στους αγώνες, μετά την πλήρη υποτεταγή της Ελλάδας στη Ρώμη, όμως η λάμψη και το ιδεολογικό υπόβαθρο των αγώνων εξασθένησε σημαντικά. Άμεσα συνδεδεμένη με τους αγώνες και το Ιερό της Ολυμπίας ήταν η πόλη της Ηλίδας, της οποίας μέλημα και προνόμιο ήταν η τέλεση και η προετοιμασία των αγώνων.

Το 276μ.Χ. υπό την απειλή της επιδρομής των Ερούλων, οι οποίοι δεν έφτασαν τελικά στο Ιερό, κτίστηκε βιαστικά ένα τείχος, για να προστατευθούν τα σημαντικότερα κτήρια, τα αναθήματα και κυρίως το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός. Τότε αρκετά κτήρια υπέστησαν σοβαρές ζημιές, προκειμένου το οικοδομικό υλικό τους να χρησιμοποιηθεί στην κατασκευή του τείχους.

Το τέλος του Ιερού του Διός ήρθε στα 393 μ.Χ. όταν ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Θεοδόσιος ο Α΄ με ένα διάταγμά του απαγόρευσε τη λειτουργία των ειδωλολατρικών ιερών. Λίγο αργότερα το 426 μ.Χ. ο Θεοδόσιος ο Β΄ διέταξε την καταστροφή των κτηρίων της Άλτσεως. Η καταστροφή του Ιερού ολοκληρώθηκε με δύο ισχυρούς σεισμούς το 522 και το 551μ.Χ.

Το 5^ο και 6^ο αιώνα μ.Χ. εγκαταστάθηκε στην Ολυμπία ένας μικρός χριστιανικός οικισμός, και το εργαστήριο του Φειδία διαμορφώθηκε σε χριστιανική βασιλική. Λίγο αργότερα οι πλημμύρες των δύο ποταμών, του Αλφειού και του Κλαδέου, καθώς και οι κατολισθήσεις του Κρονίου, κάλυψαν το Ιερό. Για πολλούς αιώνες η Ολυμπία ξεχάστηκε, μέχρι που άρχισαν οι πρώτες έρευνες το 19^ο αιώνα.

Τα κτήρια της Άλτσεως.

Ο σημερινός επισκέπτης της Ολυμπίας, με την είσοδό του στον Αρχαιολογικό χώρο μπορεί να δει τα παρακάτω κτήρια:

1.Γυμνάσιο

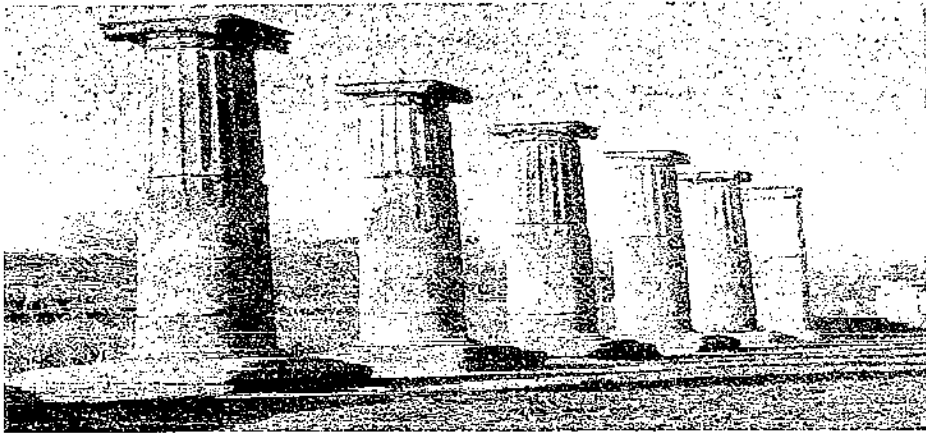

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Μεγάλο περικλείστο ορθογώνιο κτήριο (120X220μ.), με ευρύχωρη αυλή στο μέσο και δωρικές στοές στις τέσσερις πλευρές του. Κτίστηκε το 2^ο αιώνα π.Χ. και στα τέλη του ίδιου αιώνα προστέθηκε ανάμεσα σε αυτό και την παλαίστρα, ένα μνημειακό κορινθιακό αμφιπρόστυλο πρόπυλο.

Εδώ γινόταν η προπόνηση των αθλητών στα αγωνίσματα που απαιτούσαν εκτεταμένο χώρο, δηλαδή: δίσκο, δρόμο, ακόντιο. Το Γυμνάσιο δεν έχει ερευνηθεί σε όλη του την έκταση, ενώ η δυτική του πλευρά έχει παρασυρθεί από τον ποταμό Κλαδέο.

2. Παλαίστρα

Τετράγωνο οικοδόμημα (66,35*66,75μ) του 3^{ου} αιώνα π.χ., με περίστυλη αυλή, γύρω από την οποία υπήρχαν στεγασμένοι βοηθητικοί χώροι, όπως αποδυτήρια, ελαιοθέσιον (χώρος που αλείφονταν οι αθλητές με λάδι), κονιστήριο (όπου οι αθλητές έβαζαν στο σώμα τους σκόνη ή άμμο), λουτρά, καθώς και αίθουσες με πάγκους για διδασκαλία. Εδώ προπονούνταν οι αθλητές στην πάλη, την πυγμή και το άλμα.

3. Θεγκολών

Έδρα των θεγκόλων, ιερέων της Ολυμπίας, που είχαν την φροντίδα του Ιερού και των θυσιών. Πρόκειται για ορθογώνιο κτήριο με περίστυλη αυλή και δωμάτια γύρω από αυτήν, που κτίστηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη χρονολογείται στον 4^ο αι. π.χ. και η δεύτερη στη ρωμαϊκή εποχή.

4. Ηρώον

Κυκλικό κτήριο εγγεγραμμένο σε τετράγωνο, όπου υπήρχε βωμός αφιερωμένος σε άγνωστο ήρωα. Στο χώρο του βρέθηκε υστεροελληνική επιγραφή με τη λέξη ΗΡΩΟΣ. Έχει διατυπωθεί και η γνώμη ότι αρχικά θα ήταν χώρος θερμών λουτρών και στη συνέχεια μετατράπηκε σε ηρώο.

5.Εργαστήριο του Φειδία

Ορθογώνιο μακρόστενο κτήριο με δύο εσωτερικές κιονοστοιχίες. Κτίστηκε γύρω στο 440-430 π.Χ. για την κατασκευή του χρυσελεφάντινου αγάλματος του Διός από το Φειδία. Έχει τις ίδιες διαστάσεις με το σπήκιο του ναού του Διός. Εδώ βρέθηκαν πολλά εργαλεία, γυάλινα κοσμήματα και πήλινες μήτρες που χρησιμοποίησε ο Φειδίας για την κατασκευή του αγάλματος, καθώς και μια μικρή μελαμβαφής οινοχόη, στη βάση της οποίας ο μεγάλος γλύπτης είχε χαράξει το όνομά του "ΦΕΙΔΙΟΥ ΕΙΜΓ". Τον 5^ο αιώνα μ.Χ. το εργαστήριο μετατράπηκε σε παλαιοχριστιανική τρίκλιτη βασιλική.

6.Λουτρά- Δυτικές Θέρμες

Κοντά στον Κλαδέο ποταμό, κτίστηκαν τον 5^ο αιώνα π.Χ. Λουτρά και Κολυμβητήριο. Τα Λουτρά επεκτάθηκαν γύρω στο 300 π.Χ. και στο 100 π.Χ. εφοδιάστηκαν με υπόκαυστα. Πλησίον αυτών των Λουτρών κτίστηκαν στα Ρωμαϊκά χρόνια οι λεγόμενες Δυτικές Θέρμες. Τα δάπεδα των δωματίων διακοσμούνταν με ωραιότατα ψηφιδωτά, μερικά από τα οποία σώζονται μέχρι σήμερα, σε αρκετά καλή κατάσταση.

7.Το Σπίτι των Φαιδροντών

Νότια του εργαστηρίου του Φειδία, σώζονται ερείπια κτηρίου, που πιθανότατα ανήκουν στο σπίτι των Φαιδροντών. Οι Φαιδροντές είχαν την ευθύνη για την φροντίδα και την συντήρηση του χρυσελεφάντινου αγάλματος του Δία καθώς και των άλλων αγαλμάτων του Ιερού.

8.Ρωμαϊκοί Ξενώνες

Στα Ρωμαϊκά χρόνια, πλησίον των Δυτικών Θερμών και δυτικά του εργαστηρίου του Φειδία, κτίστηκαν ξενώνες. Πρόκειται για ορθογώνιο οικοδόμημα με αρκετά δωμάτια και ψηφιδωτά δάπεδα.

9.Λεωνίδαίο

Μεγάλος ξενώνας που κτίστηκε στα 330 π.Χ. οφείλει το όνομά του στο Νάξιο Λεωνίδα, που ήταν δωρητής και ο αρχιτέκτονας του κτηρίου. Προοριζόταν για την φιλοξενία των επισήμων. Είναι ένα τετράγωνο κτήριο, που εξωτερικά περιβάλλεται από 138 ιωνικούς κίονες, και στο κέντρο είχε περίστυλη αυλή με 44 δωρικούς κίονες. Ανάμεσα στις δύο κιονοστοιχίες υπήρχαν τα δωμάτια. Στα ρωμαϊκά χρόνια ήταν η κατοικία των Ρωμαίων αξιωματούχων.

10.Ρωμαϊκά Λουτρά

Στα Ρωμαϊκά χρόνια, χτίστηκαν σε διάφορα σημεία του Ιερού λουτρικές
εγκαταστάσεις. Αυτά είναι τα Νότια Λουτρά (νοτιώς του ναού του Διός) και οι λεγόμενες

ΝΔ Θέρμες του Λεωνοδαίου. Τα δάπεδά τους διακοσμούνταν με ψηφιδωτά, μερικά από τα οποία σώζονται μέχρι και σήμερα.

11.Νότια Στοά

Αποτελούσε το νότιο όριο του Ιερού με κύρια πρόσοψη προς τον Αλφειό ποταμό. Χρονολογείται στα μέσα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. και είχε μία εξωτερική δωρική κιονοστοιχία και μία εσωτερική κορινθιακού ρυθμού.

12.Βουλευτήριο

Έδρα στην οποία συνεδρίαζε το ανώτατο Συμβούλιο του Ιερού, η Ολυμπιακή Βουλή. Η κατασκευή του άρχισε στα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ. και ολοκληρώθηκε τον 4^ο αιώνα π.Χ. αποτελείται από δύο επιμήκη αιψιδωτά κτήρια, που συνδέονται μεταξύ τους με ένα τετράγωνο κτίσμα και ιωνική στοά στο Ανατολικό τμήμα τους. Στο τετράγωνο κτίσμα, που βρισκόταν μεταξύ των αιψιδωτών κτηρίων, υπήρχε το άγαλμα και ο βωμός του Ορκίου Διός, στον οποίο οι αθλητές και οι κριτές έδιναν τον καθιερωμένο ιερό όρκο πριν τους αγώνες.

13.Ναός του Διός

Ο γιγάντιος περίπτερος δωρικός ναός (64,12X27,68 και ύψος 20,25), με 6 κίονες στις στενές και 13 κίονες στις μακριές πλευρές καταλαμβάνει την πιο περίοπτη θέση στο ιερό. Υπήρξε έργο του Ηλείου αρχιτέκτονα Λίβωνα. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ναό της Πελοποννήσου και κτίστηκε μεταξύ του 470-456 π.Χ. Ήταν αφιέρωμα στο Ιερό από τα λάφυρα των Ηλείων εναντίον των Πισατών. Θεωρείται η τέλεια έκφραση, «ο κανών» της δωρικής ναοδομίας. Για την κατασκευή του χρησιμοποιήθηκε κογχυλιάτης λίθος.

Αποτελείται από πρόναο, σηκό και οπισθόδομο. Ο πρόναος και ο οπισθόδομος είναι δίστηλοι εν παραστάσι. Στο δάπεδο του πρόναου σώζεται ψηφιδωτό δάπεδο ελληνιστικών χρόνων με παράσταση Τριτώνων. Ο σηκός χωρίζεται σε τρία κλίτη από δύο σειρές δίτονης κιονοστοιχίας. Στο βάθος του σηκού στο κεντρικό κλίτος, βρισκόταν το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός, έργο του Φειδία, που κατασκευάστηκε γύρω στα 430 π.Χ. Το άγαλμα ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου, ύψους 12 μ. περίπου απεικόνιζε το Δία καθισμένο στο θρόνο του. Κρατούσε το σκήπτρο του στο αριστερό χέρι και φτερωτή Νίκη στο δεξί. Μετά

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

την κατάργηση των Ολυμπιακών Αγώνων το 393 μ.Χ., το άγαλμα μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη όπου και καταστράφηκε το 475 μ.Χ. από φωτιά.

Ο ναός είχε πλούσιο γλυπτό διάκοσμο (εναέτιες συνθέσεις και μετόπες) από Παριανό μάρμαρο. Στο ανατολικό αέτωμα απεικονίζονταν η αρματοδρομία μεταξύ Πέλοπα και Οινόμαου, με κεντρική μορφή τον Δία. Στο δυτικό αέτωμα η σύγκρουση μεταξύ Λαπιθών και Κενταύρων με κεντρική μορφή τον Απόλλωνα. Οι μετόπες που βρίσκονταν πάνω από την είσοδο του πρόναου και του οπισθόδομου, παρίσταναν τους 12 άθλους του Ηρακλή. Πρόκειται για τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα γλυπτικής του αυστηρού ρυθμού, που ο επισκέπτης του Ιερού έχει την τύχη να θαυμάσει στο Μουσείο της Ολυμπίας, όπου εκτίθενται.

Ως κεντρικό ακρωτήριο του ανατολικού αετώματος ήταν μια επίχρυση Νίκη, έργο του φημισμένου γλύπτη Παιωνίου, ενώ στα πλάγια ακρωτήρια είχε τοποθετηθεί από ένας επίχρυσος λέβητας. Ο ναός υπέστη μεγάλες καταστροφές το 426 μ.Χ. όταν πυρπολήθηκε ύστερα από διαταγή του Θεοδοσίου του Β', ενώ αργότερα, το 522 και 551, καταστράφηκε εντελώς από σεισμό.

14.ΝΑ Κτήριο

Κτίστηκε γύρω στο 400 π.Χ. στη ΝΑ γωνία της Άλτεις. Ήταν και Ιερό της Εστίας. Στα Ρωμαϊκά χρόνια υπέστη μετατροπές και προεκτάσεις προς τα ανατολικά.

15.Στοά της Ηχούς

Μεγάλη στοά, που κατασκευάστηκε στα μέσα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. για να χωρίσει την Άλτη από το Στάδιο. Είχε μία εξωτερική κιονοστοιχία δωρικού ρυθμού και μία εσωτερική, ίσως κορινθιακού. Οφείλει το όνομά της στην ακουστική της, ενώ ονομαζόταν και "Επτάηχος", εφόσον ο ήχος επαναλαμβανόταν επτά φορές. Ονομαζόταν επίσης και "ποικίλη στοά εξαιτίας των ζωγραφικών πινάκων που διακοσμούσαν το εσωτερικό της. Γύρω στα μέσα του 3^{ου} αιώνα π.Χ. μπροστά στη στοά της Ηχούς στήθηκαν πάνω σε δύο ψηλούς ιωνικούς κίονες τα επίχρυσα αγάλματα του βασιλιά Πτολεμαίου Β' του Φιλαδέλφου και της συζύγου του Αρσινόης.

16.Κρύπτη

Είναι η μνημειακή είσοδος του Σταδίου. Κτίστηκε το 3^ο αιώνα π.Χ. για να συνδέσει το στάδιο με το Ιερό. Είναι ένας στενός αφιδωτός διάδρομος, που στο δυτικό του τμήμα απέληγε σε πύλη με κορινθιακούς κίονες.

17.Στάδιο

Το στάδιο που βλέπει σήμερα ο επισκέπτης είναι το τρίτο κατά σειρά της Ολυμπίας και χρονολογείται στον 5^ο αιώνα π.Χ.

Το στάδιο των αρχαϊκών χρόνων ήταν απλό, χωρίς κανονικά πρανή (στάδιο 1) και πρέπει να εκτεινόταν κατά μήκος του αναδήρου των θησαυρών. Η δυτική στενή πλευρά του, που ήταν και το τέρμα, ήταν ανοιχτή προς το Μεγάλο Βωμό του Διός.

Στα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ.-αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ. μετατοπίζεται λίγο ανατολικότερα και διαμορφώνονται τα πρανή των μακρών πλευρών (στάδιο 2).

Στα μέσα του 5^{ου} αιώνα π.Χ. το στάδιο μετατοπίζεται 82μ. ανατολικότερα και 7μ. βορειότερα και παίρνει τη μορφή με την οποία σώζεται σήμερα (στάδιο 3).

Στα μέσα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. κατά μήκος του δυτικού πρανούς κτίζεται η στοά της Ηχούς, η οποία χώρισε οριστικά το Ιερό από το Στάδιο.

Ο στίβος του σταδίου έχει μήκος 212,54μ. και πλάτος 28,50μ. Οι λίθινες αφέσεις (αφετηρία και τέρμα) απέχουν η μία από την άλλη 192,28μ. Τα πρανή διαμορφώνονται κανονικά στις τέσσερις πλευρές, και δεν είχαν λίθινα καθίσματα, εκτός από λίγα που υπήρχαν από τους επισήμους. Στο νότιο πρανές ήταν η Εξέδρα των Ελλανοδικών και απέναντι, στο βόρειο πρανές, ο βωμός της θεάς Δήμητρας Χαμόνης. Η χωρητικότητα του Σταδίου είναι 45.000 θεατές, που κάθονταν απευθείας στη γη.

Γύρω από το στίβο του σταδίου, βρέθηκε σε καλή κατάσταση και ο λίθινος ανοιχτός αγωγός, με μικρές λεκάνες κατά διαστήματα, απ' όπου οι θεατές έπιναν νερό, όταν παρακολουθούσαν τους Αγώνες.

18. Ιππόδρομος

Στον ιππόδρομο διεξάγονταν οι αρματοδρομίες και ιππόδρομιες. Βρισκόταν νότια του σταδίου και σύμφωνα με τις πληροφορίες του Πausanias θα πρέπει να είχε μήκος 600μ. και πλάτος 200μ. Η ακριβή θέση του ιπποδρόμου δεν έχει εντοπιστεί, επειδή καταχώθηκε από τις προσχώσεις του ποταμού Αλφειού. Είχε ένα πολύπλοκο σύστημα εκκίνησης, το οποίο περιγράφει πολύ αναλυτικά ο Πausanias. Προς τα δυτικά έκλεινε με τη στοά του Αγνάπτου.

19. Ζάνες

Κατά μήκος του αναλημματικού τοίχου του ανδρήρου των θησαυρών υπήρχαν οι Ζάνες (πληθυντικός της λέξης Ζεύς). Πρόκειται για χάλκινα αγάλματα του Διός, που αφιερώνονταν στο ιερό από τα χρηματικά πρόστιμα που πλήρωναν όσοι. Παρέμβαιναν τους κανονισμούς των Ολυμπιακών Αγώνων. Σώζονται οι 16 βάσεις των αγαλμάτων που ήταν τοποθετημένα μπροστά από την κύρια είσοδο του Σταδίου, την «Κρυπτή», ως παράδειγμα προς αποφυγή για τους αθλητές.

20. Μητρώο

Μικρός δωρικός περίπτερος ναός, με 6 κίονες στις στενές και 11 στις μακριές πλευρές, αφιερωμένος στη Μητέρα των θεών Ρέα (ή Κυβέλη). Κτίστηκε στις αρχές του 4^{ου} αιώνα π.Χ. στη ρωμαϊκή εποχή χρησιμοποιήθηκε σαν χώρος λατρείας των Ρωμαίων αυτοκρατόρων. Τα αγάλματα που έχουν βρεθεί στο Μητρώο εκτίθενται στο Μουσείο της Ολυμπίας.

21. Θησαυροί

Πάνω σε φυσικό άνδηρο, που σχηματίζεται στο νότιο πρηνές του Κρονίου λόφου, έχουν κτιστεί οι θησαυροί. Είναι μικρά ναόσχημα οικοδομήματα, που αφιέρωναν διάφορες πόλεις στο Ιερό, για να στεγάσουν τα πλούσια αναθήματά τους στο Δία. Οι θησαυροί άρχισαν να χτίζονται τον 6^ο αιώνα π.Χ. και ολοκληρώθηκαν στα μέσα του 5^{ου}. Ο Πausanias αναφέρει δέκα θησαυρούς, όμως η ανασκαφική έρευνα έχει φέρει στο φως συνολικά δώδεκα. Βέβαιη είναι η ταύτιση των θησαυρών των Συκυωνίων, Σελινουντίων, Μεταποντίων, Μεγαρέων και Γελωών.

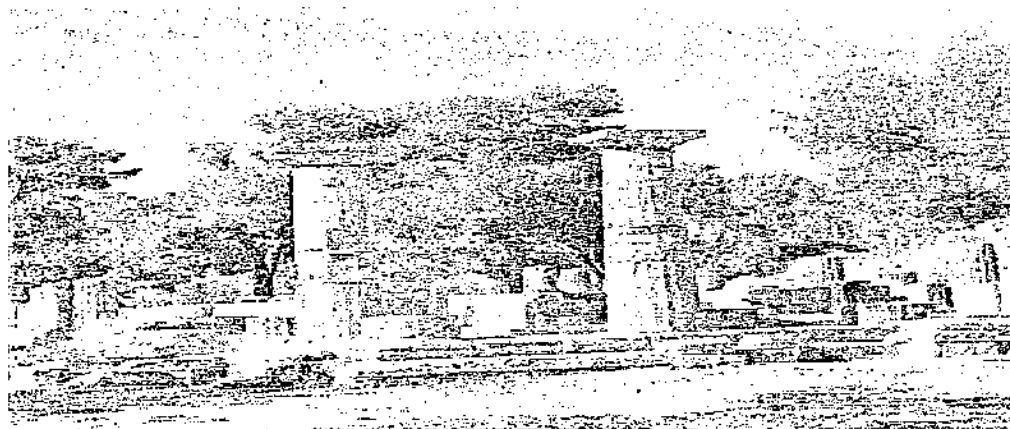
22. Νυμφαίον

Υδραγωγείο που κτίστηκε από τον Ηρώδη τον Αττικό προς τιμήν της συζύγου του Ρήγγιλας. Είναι ημικυκλικού σχήματος με δύο κυκλικούς ναϊσκους στα δύο άκρα του και δύο ανισούψεις δεξαμενές. Στο διάδροφο ημικυκλικό τοίχο, υπήρχαν κόγχες που διακοσμοούνταν με τους αδριάντες του Αντωνίου Πίου, του Ηρώδη του Αττικού και των οίκων τους. Κτίστηκε περίπου το 160 μ.Χ. Στις δεξαμενές του συγκεντρώνονταν τα νερά από τους γύρω λόφους της Ολυμπίας και από εκεί διοχετεύονταν σε όλο το Ιερό με λίθινο αγωγό. Πρόκειται για σημαντικότερο έργο ύδρευσης, που έλυσε το πρόβλημα λειψυδρίας, το οποίο υπήρχε στην Ολυμπία κυρίως κατά την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων.

23. Προϊστορικό Κτήριο

Σε βαθύτερο στρώμα, ΝΑ του Ηραίου διατηρείται η θεμελίωση ενός μεσοελλαδικού αψιδωτού κτηρίου (2000-1600 π.Χ.). Πρόκειται για το αρχαιότερο οικιστικό κατάλοιπο στο χώρο της Άλτεως.

24. Ναός της Ήρας

Δωρικός περίπτερος ναός με 6 κίονες στις στενές και 16 στις μακριές πλευρές, που κτίστηκε στα τέλη περίπου του 7^{ου} αιώνα π.Χ. Αρχικά οι κίονες και ο θριγικός ήταν ξύλινοι. Σταδιακά, σε διάστημα πολλών αιώνων, αντικαταστάθηκαν με λίθινους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποτυπώνεται στο μνημείο η εξέλιξη του δωρικού ρυθμού (κυρίως του κιονόκρανου). Ο ναός αποτελείται από πρόναο, σηκό και οπισθόδομο. Ο σηκός χωρίζεται σε τρία κλίτη. Εντός του ναού φυλασσόταν ο δίσκος της ιερής εκχειρίας καθώς και άλλα πολύτιμα αντικείμενα (όπως η τράπεζα του Κολώτη, η λάρνακα του Κυψέλου κ.ά.). Στο βάθος του σηκού πάνω σε βάθρο ήταν στημένα τα αγάλματα της Ήρας και του Διός. Πιθανότατα στο άγαλμα της Ήρας ανήκει το αρχαίο λίθινο κεφάλι (Α1) που εκτίθενται στο Μουσείο της Ολυμπίας. Στο Μουσείο εκτίθενται επίσης και ο Ερμής του Πραξιτέλους που βρέθηκε κατά τις ανασκαφές στο σηκό του ναού, καθώς και το κεντρικό πήλινο ακρωτήριο του ναού. Το Ηραίο της Ολυμπίας αποτελεί ένα από τα αρχαιότερα δείγματα μνημειακής δωρικής αρχιτεκτονικής.

25. Βωμός της Ήρας

Βρίσκεται μπροστά στο ναό της Ήρας και εδώ γίνεται η αφή της Ολυμπιακής Φλόγας, κάθε τέσσερα χρόνια.

26. Μεγάλος Βωμός Διός

Στο κέντρο περίπου της Άλτεως, ΝΑ του ναού της Ήρας βρισκόταν ο Μεγάλος Βωμός του Διός, από τον οποίο δεν έχει σωθεί κανένα ίχνος. Ο βωμός ήταν μεγάλος, κωνικού σχήματος και είχε διαμορφωθεί από την τέφρα των θυσιών και της εστίας του Πρυτανείου.

27.Πελόπιο

Ταφικό μνημείο, αφιερωμένο στον ήρωα Πέλοπα. Πρόκειται για μικρό γήλοφο που δημιουργήθηκε κατά την μυκηναϊκή εποχή. Στα κατώτερα στρώματα του Πελοπίου βρέθηκαν οικοδομικά λείψανα, που χρονολογούνται ήδη από την Πρωτοελλαδική εποχή. Ο γήλοφος περιβάλλεται από πεντάγωνο περίβολο με πρόπυλο, που ανακαινίστηκε τον 6^ο αιώνα π.Χ., ενώ η σημερινή μορφή του χρονολογείται πιθανότατα τον 5^ο αιώνα π.Χ.

28.Φιλίππειο

Περίπτερο κυκλικό οικοδόμημα με 18 ιωνικούς κίονες εξωτερικά και κορινθιακούς ημικίονες εσωτερικά. Αφιερώθηκε από τον Φίλιππο Β', τον πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου στον οποίο οφείλει και την ονομασία του, μετά τη μάχη της Χαιρώνειας το 338 π.Χ. Το έργο αποπεράτωσε ο Αλέξανδρος επειδή το 336 π.Χ. δολοφονήθηκε ο Φίλιππος. Ήταν ένα όμορφο, κομψό κτήριο, όπου στο εσωτερικό του απέναντι από την είσοδο ήταν στημένοι πέντε χρυσελεφάντινοι ανδριάντες της βασιλικής οικογένειας (Φιλίππου, Αλεξάνδρου, Ολυμπιάδας, Αμύντα και Ευριδίκης), έργα του φημισμένου γλύπτη Λεωχάρους.

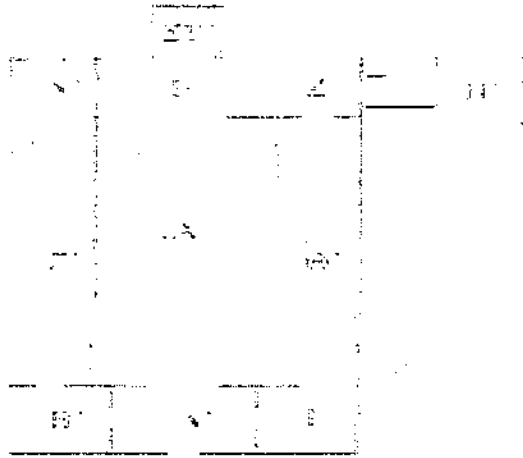
29.Πρυτανείο

Ήταν η έδρα των πρυτάνεων, αξιωματούχων του Ιερού. Το κτήριο βρίσκεται στη ΒΔ. γωνία της Άλτεις. Πρόκειται για ένα τετράγωνο οικοδόμημα, η κατασκευή του οποίου άρχισε στον 5^ο αιώνα π.Χ., αλλά υπήρξαν στη συνέχεια διάφορες οικοδομικές φάσεις. Σε έναν από τους χώρους του στεγαζόταν ο βωμός της Εστίας όπου έκαιγε το άσβεστο πυρ, ενώ σε μία από τις αίθουσες γίνονταν οι πανηγυρικές συνεστιάσεις προς τιμήν των Ολυμπιονικών και των επισήμων, κατά τη διάρκεια των αγώνων.

Στο Ιερό του Διός υπήρχαν και άλλα οικοδομήματα, κυρίως επαύλεις, οικίες ρωμαϊκών χρόνων κ.ά.

Αρχαιολογικό Μουσείο

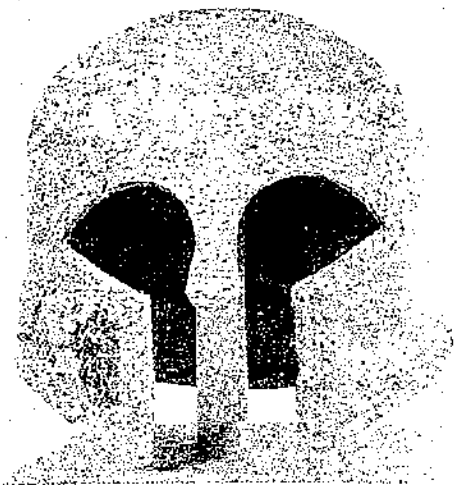
Κοντά στον Αρχαιολογικό χώρο και κάτω από τη βόρεια πλαγιά του Κρονίου Λόφου, σε τοποθεσία κατάφυτη από σκιαρά δέντρα, χτίστηκε κατά τα τελευταία χρόνια το νέο Μουσείο της Ολυμπίας. Σε αυτό το σύγχρονο και απλό κτήριο με τις ευρύχωρες αίθουσες, έχουν εκτεθεί τα αντικείμενα που μεταφέρθηκαν από το παλαιό μουσείο καθώς και τα σημαντικότερα ευρήματα των τελευταίων ανασκαφών.

Αίθουσα α'

Μπαίνοντας κανείς στο μουσείο βρίσκεται στην πρώτη αίθουσα, όπου έχουν τοποθετηθεί ενεπίγραφα βάθρα αγαλμάτων του 5^{ου} π.Χ. αιώνα. Ακόμη στην αίθουσα αυτή είναι τοποθετημένη η αναπαράσταση του Ιερού της Ολυμπίας, που έγινε κατά τα τελευταία χρόνια από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο.

Αίθουσα β'

Στη δεύτερη αίθουσα αριστερά καθώς μπαίνουμε στο Μουσείο- έχουν εκτεθεί σε προθήκες σημαντικά ευρήματα, που ανάγονται στους προϊστορικούς χρόνους και αποτελούν μνημεία της ζωής του Ιερού και της ευρύτερης περιοχής. Τα αρχαιότερα από τα ευρήματα αυτά είναι μερικά μικρά λίθινα εργαλεία, πήλινα αγγεία και όστρακα (θραύσματα αγγείων) της

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

νεότερης νεολιθικής εποχής (4000-3000π.Χ.) καθώς και πήλινα αγγεία και όστρακα της πρωτοελλαδικής εποχής (2800-1900π.Χ.) και της μεσοελλαδικής εποχής (1900-1600π.Χ.). βρέθηκαν κατά καιρούς στο Στάδιο, στην Ιερή Άλτι και στην περιοχή του νέου Μουσείου.

Από τα αρχαιότερα επίσης εκθέματα είναι και τρία μαρμάρινα κυκλαδικά ειδώλια της 3^{ης} π.Χ. χιλιετίας, που βρέθηκαν στο χωριό Νεράιδα του νομού Ηλείας και στην περιοχή Φειάς, αρχαίας καταποντισμένης πολιτείας στον όρμο του Αγίου Αντρέα κοντά στο λιμάνι του Κατακόλου.

Στις πιο πολλές προθήκες της αίθουσας είναι εκτεθειμένα μικρά και μεγάλα πήλινα αγγεία, κοσμήματα και διάφορα άλλα αντικείμενα της μυκηναϊκής εποχής και κυρίως της νεότερης μυκηναϊκής εποχής. Τα ευρήματα αυτά με τα θαυμάσια διατηρημένα χρώματά τους, προέρχονται από θαλαμοειδής τάφους της περιοχής του νέου Μουσείου και των περιχώρων της Αρχ. Ολυμπίας.

Στην αίθουσα αυτή έχουν εκτεθεί επίσης ευρήματα από το Ιερό της Ολυμπίας, που ανάγονται στην γεωμετρική εποχή (900-700π.Χ.). υπάρχουν δύο χάλκινοι τρίποδες. Ο ένας -στα αριστερά καθώς μπαίνουμε- είναι του τέλους του 8^{ου} π.Χ. αιώνα και εντυπωσιάζει με την κομψότητα του. Ο άλλος -στην απέναντι πλευρά- είναι ο αρχαιότερος τρίπους της γεωμετρικής εποχής και διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Στην προθήκη, δεξιά καθώς μπαίνουμε, έχει εκτεθεί σειρά ολόκληρη από χάλκινα πόδια λεβήτων με πλούσια γραμμική διακόσμηση, που χρονολογούνται από τον 9^ο μέχρι και τα τέλη του 8^{ου} π.Χ. αιώνα. Τα αρχαιότερα από αυτά είναι χυτά και συμπαγή, ενώ τα νεότερα είναι χυτά και σφυρήλατα. Πλάι στην προθήκη αυτή είναι εκτεθειμένοι σε μικρή προθήκη χάλκινοι κούροι (νέοι άνδρες), που διακοσμούσαν λαβές τριποδικού λέβητα του 7^{ου} αιώνα.

Στο μέσο της αίθουσας τέλος, απομονωμένο από το γύρω χώρο με σχοινί, βρίσκεται ένα θαυμάσιο αλογάκι από συμπαγή χαλκό που θεωρείται μοναδικό για το μεγάλο του μέγεθος.

Αίθουσα γ'

Σ' αυτή την αίθουσα έχουν εκτεθεί ευρήματα από το Ιερό της Ολυμπίας.

Στην προθήκη αριστερά, έχουν εκτεθεί πήλινα και χάλκινα ειδώλια ανθρώπων και ζώων, συμπλέγματα που παριστάνουν σκηνές από κυνήγι ζώων και διάφορα άλλα μικρά αντικείμενα του 8^{ου} π.Χ. αιώνα που ήταν αυτοτελή αναθήματα ή διακοσμήσεις λαβών λεβήτων.

Στα δεξιά μας, σε άλλη προθήκη είναι εκτεθειμένες πολυάριθμες προτομές λεόντων, γρυπών και σειρήνων. Ήταν διακοσμήσεις στερεωμένες στα χείλη λεβήτων και χρονολογούνται τον 8^ο-6^ο. Στην ίδια περίοδο ανάγονται και οι πελώριοι λέβητες που έχουν εκτεθεί στην αίθουσα και που ήταν διακοσμημένοι με όμοιες προτομές.

Στην δεξιά πλευρά της αίθουσας ξεχωρίζει κανείς ελάσματα με θαυμάσιες παραστάσεις, όπως του πολεμιστή που αναχωρεί για τη μάχη και αποχωρίζεται από την οικογένειά το, του Θησέα που αρπάζει την Αντιόπη και του Ορέστη που σκοτώνει τη μητέρα του Κλυταιμνήστρα (570π.Χ.), λέοντα που κατασπαράζει ελάφι κ.ά.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Άλλα δύο ελάσματα εντυπωσιάζουν, το ένα που ήταν επένδυση μετόπης ναού, παριστάνει γρύπαινα που θηλάζει το νεογνό της. Το άλλο παριστάνει δύο Κένταυρους που χτυπούν με κορμούς ελάτων τον ήρωα Καινέα, βασιλιά των Λαπιθών, για να τον μπήξουν στη γη.

Στους τοίχους της δεξιάς και αριστερής πλευράς έχουν τοποθετηθεί ασπίδες και θώρακες σε καλή κατάσταση, που εντυπωσιάζουν με το μέγεθός τους.

Κράνη, επιβραχιόνια, επιπήγια, μίτρες, παραμπρίδια, κνημίδες, επισφύρια και επιτόδια που συμπληρώνουν τη χάλκινη πανοπλία του πολεμιστή της αρχαϊκής εποχής και έχουν πλούσια διακόσμηση βρίσκονται σε μεγάλη ποικιλία στην αίθουσα.

Στο βάθος δεσπόζει το πελώριο πήλινο κορυφαίο ακρωτήριο του ναού της Ήρας, που έχει αξιοθαύμαστα αποκατασταθεί από την Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία. Χρονολογείται στα τέλη του 7^{ου} αιώνα π.Χ. Πλάι βρίσκεται σε σχέδιο η αναπαράστασή του. Πίσω από το ακρωτήριο έχουν εκτεθεί δύο πήλινες ακροκέραμοι του ναού της Ήρας.

Στην έξοδο της αίθουσας, έχει εκτεθεί άγαλμα Κούρου που βρέθηκε στη Φιγαλεία (570 π.Χ.).

Αίθουσα δ'

Ευρήματα της αρχαϊκής εποχής (7^{ου} και 6^{ου} π.Χ.) έχουν εκτεθεί σε αυτή την αίθουσα. Στις προθήκες της αίθουσας μπορεί κανείς να θαυμάσει πολυάριθμα μικρά πήλινα αγγεία διακοσμημένα με παραστάσεις, που τα λαμπρά τους χρώματα διατηρούνται αναλλοίωτα μέχρι σήμερα, πήλινες μικρογραφίες σπιτιών και άλλων αντικειμένων, πήλινα ειδώλια κ.ά.

Στην τελευταία προθήκη της αριστερής πλευράς βρίσκεται θαυμάσια κεφαλή πήλινου αγάλματος γυναίκας, που διακοσμούσε πιθανόν ακρωτήριο του θησαυρού των Συβαριτών (320 π.Χ.).

Στη δεξιά πλευρά βρίσκεται μαρμάρινο αγαλμάτιο γυναίκας με πέπλο, που πατούσε πάνω σε λιοντάρι. Από το λιοντάρι βρέθηκε μόνο ένα τμήμα.

Απέναντι βρίσκεται το αέτωμα του θησαυρού των Μεγαρέων, που παριστάνει τη μάχη μεταξύ Γιγάντων και Θεών.

Στην έξοδο της αίθουσας, βρίσκεται χάλκινος πολιορκητικός κριός των μέσων του 5^{ου} π.Χ. αιώνα.

Αίθουσα ε'

Αριστερά καθώς μπαίνουμε, εντυπωσιάζει ένα σπάνιο πήλινο άγαλμα, θαυμάσια διατηρημένο, που βρέθηκε στο Στάδιο. Παριστάνει την απαγωγή του Γανυμήδη από το Δία.

Άλλο ένα σπάνιο πήλινο άγαλμα που βρέθηκε και αυτό στο Στάδιο, έχει εκτεθεί στην τελευταία προθήκη. Παριστάνει πολεμιστή και αποτελούσε πιθανόν διακόσμηση αετώματος κτηρίου της Άλτσεως (490π.Χ.).

Από τα άλλα πήλινα εκθέματα ξεχωρίζει κανείς ένα καθιστό λιοντάρι και ένα δελφίни που ήταν πιθανόν ακρωτήριο κτηρίου (400π.Χ.). Ακόμη έχει εκτεθεί μια θαυμάσια κεφαλή από πήλινο άγαλμα της θεάς Αθηνάς (490π.Χ.), καθώς και ένα σύμπλεγμα Κόρης και Σατύρου – με την αναπαράστασή του σε σχέδιο- που ήταν πιθανόν ακρωτήριο θησαυρού (500π.Χ.).

Στις προθήκες δεξιά, έχουν επίσης εκτεθεί περίτεχνα χάλκινα ειδώλια πτηνών, ζώων, θεών κλπ. Τα πιο εντυπωσιακά ανάμεσα σε αυτά τα αξιόλογα εκθέματα είναι ένα θαυμάσιο χάλκινο αλογάκι, το μόνο που βρέθηκε από το τέθριππο στο οποίο ανήκε (470π.Χ.), ένας χάλκινος κομπότατος μικρός αετός, αυτί και κέρασ από ένα πελώριο χάλκινο ταύρο που αφιέρωσαν στην Άλτι οι Ερετριείς σε ανάμνηση της νίκης τους κατά των Αθηναίων και τέλος μια θαυμάσια χάλκινη λαβή αγγείου με παράσταση δύο λιονταριών που κατασπαράζουν ένα ελάφι (480π.Χ.).

Στην επόμενη προθήκη έχουν εκτεθεί ευρήματα από το εργαστήριο του Φειδία. Αυτά τα αξιόλογα ευρήματα είναι: πήλινες μίτρες που χρησιμοποίησε ο Φειδίας για να φιλοτεχνήσει τα χρυσά κομμάτια του χρυσελεφάντινου αγάλματος του Δία, υπολείμματα ελεφαντοστού, εργαλεία από οστά, θραύσματα οψιανού, φύλλα ανθεμίων από γυαλί, τεμάχια χάλκινων ελασμάτων, όστρακο κρατήρα με παράσταση από έργο του ζωγράφου Κλεοφώντα (440-430π.Χ.), μικρό σφυρί, αμόνι κ.ά. Το πιο αξιόλογο όμως από αυτά είναι μια μικρή πήλινη οinoχόη του Φειδία, προσωπικό αντικείμενο του μεγάλου καλλιτέχνη, που έχει στη βάση εγχάρκτη την επιγραφή : ΦΕΙΔΙΟ ΕΙΜΙ (είμαι του Φειδία).

Τέλος στην αίθουσα έχουν εκτεθεί και αξιόλογα μαρμάρινα αγάλματα που παριστάνουν θεούς και κυρίως το Δία. Ανάγονται στους ελληνιστικούς χρόνους και είναι αντίγραφα

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

χάλκινων αγαλμάτων διάσημων καλλιτεχνών του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, όπως του «Δορυφόρου» του Πολύκλειτου κ.ά.

Αίθουσα στ´

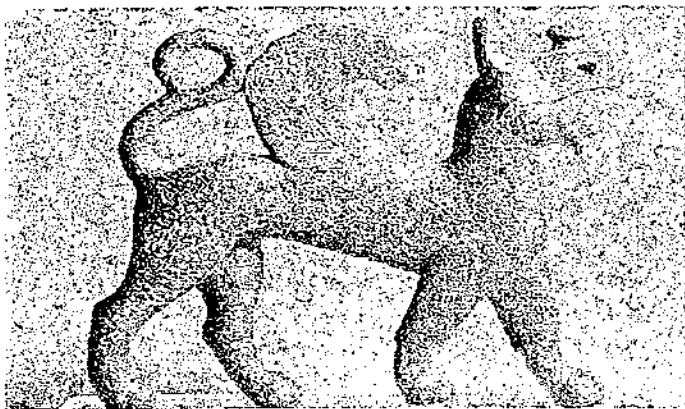
Από την αριστερή πλευρά της πέμπτης αίθουσας μπορεί να μπει κανείς στην αίθουσα της Νίκης του Παιώνιου.

Το άγαλμα της Νίκης είναι από τα σπουδαιότερα και αντιπροσωπευτικότερα έργα της κλασικής εποχής. Έχει φιλοτεχνηθεί σε μάρμαρο κατά το 425-421π.Χ από το διάσημο γλύπτη Παιώνιο.

Το άγαλμα ήταν τοποθετημένο σε μικρή απόσταση από τη νοτιο -ανατολική γωνία του ναού του Δία. Είχε ύψος 3 μέτρων και ήταν στηριγμένο πάνω σε τριγωνικό βάθρο ύψους 9 μέτρων, που αποτελούνταν από 12 σπονδύλους. Το τριγωνικό βάθρο, το μεγάλο ύψος, η κλίση του κορμού προς τα εμπρός με προτεταμένο το αριστερό πόδι και οι ανοιγμένες φτερούγες, από τις οποίες σώζονται μόνο λίγα κομμάτια, έδιναν την εντύπωση πως η Νίκη κατέβαινε από τον ουρανό στη γη, να στεφανώσει τους νικητές με στεφάνι αγριελιάς, που κρατούσε στο δεξί της χέρι. Με το υψωμένο αριστερό της χέρι κρατούσε το λεπτό δωρικό πέπλο της, που η αντίθετη πνοή του ανέμου το φουσκώνει προς τα πίσω, κολλώντας το πάνω στο καλλίγραμμο σώμα της. Ταυτόχρονα, από την ορμητική κίνηση μένουν γυμνά το αριστερό πόδι και ο αριστερός ώμος μέχρι το στήθος και δημιουργούνται πλήθος από ωραίες πτυχές στο πίσω μέρος. Κάτω από το δεξί πόδι προβάλλει κεφαλή αετού, που είχε ένθετα φτερά και συμβόλιζε τα ύψη από όπου κατέβαινε η θεά.

Ο μεγαλοφυής καλλιτέχνης με την κλίση του κορμιού προς τα εμπρός έδωσε στο έργο του μια αιώνια κίνηση, γεμάτη αρμονία και χάρη.

Αίθουσα ζ´

Στην αίθουσα αυτή έχουν εκτεθεί αντικείμενα που βρέθηκαν στο Ιερό της Ολυμπίας, αλλά και στην Αρχαία Ήλιδα, στον Πύργο και αλλού. Ανάγονται στα τέλη του 4^{ου} π.Χ. αιώνα και κυρίως στους ελληνιστικούς χρόνους (3^ο και 2^ο αι.), αλλά και στους μετέπειτα χρόνους.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Στη προθήκη δεξιά βρίσκονται μικρά πήλινα αγγεία, σειρά από ειδώλια κυρίως γυναικών, χέρια χάλκινων αγαλμάτων κ.ά.

Ανάμεσα στα άλλα εκθέματα της αίθουσας ιδιαίτερα αξιόλογο είναι η κεφαλή αγάλματος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, (αντίγραφο έργου του Λίσιππου) που βρέθηκε στην περιοχή Αλφειούσα του νομού. Κεφαλή αγάλματος αθλητή. Βάθρο χάλκινου αγάλματος αθλητή από το οποίο σώζεται μόνο το κάτω μέρος του δεξιού ποδιού (3^ο π.Χ.). λιοντάρι που κατασπαράζει κριάρι βρέθηκε στο χωριό Βαρβάσινα. Χάλκινη κεφαλή ποδιού, που βρέθηκε στο Στάδιο και πλάι το αντίγραφό της από κασσίτερο. Μαρμάρινο άγαλμα πιθανόν του Δία κ.ά.

Τέλος, ψηλά στην αριστερή πλευρά έχει εκτεθεί σειρά από πήλινες λεοντοκεφαλές – υδρορροές της εσωτερικής αυλής του Λεωνοδαίου, με θαυμάσια διατηρημένα χρώματα (4^ο π.Χ. αιώνα).

Αίθουσα η'

Στην αίθουσα η' έχει εκτεθεί ο Ερμής του Πραξιτέλη, ένα από τα πιο αξιόλογα έργα του 4^ο π.Χ. αιώνα.

Ο Ερμής φιλοτεχνήθηκε σε μάρμαρο της Πάρου κατά τα 343 π.Χ. και αφιερώθηκε στην ιερή Άλτι σε ανάμνηση της συνθήκης ειρήνης μεταξύ Ηλείων και Αρκάδων. Αργότερα

τοποθετήθηκε μέσα στο ναό της Ηρας, όπου βρέθηκε κατά τις ανασκαφές στις 26 Απριλίου του 1877.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Ο καλλιτέχνης παριστάνει τον αγγελιοφόρο των θεών στην ακμή της νεανικής του ομορφιάς, καθώς μεταφέρει το Διόνυσο, νήπιο, στις νύμφες της Βοιωτίας.

Ο Ερμής στην επίπονη πορεία του σταμάτησε τάχα να ξεκουραστεί. Πατώντας στο δεξί του πόδι και αφήνοντας χαλαρό το αριστερό, γέρνει με πολλή χάρη προς τα αριστερά και ακουμπάει σε ένα κορμό δέντρου, όπου ρίχνει και το ιμάτιό του. Με το δεξί του χέρι, που δε σώζεται, κρατούσε ένα σταφύλι, προκαλώντας έτσι το ενδιαφέρον του μικρού Διόνυσου. Η σκηνή αυτή υποδήλωνε την ιδιότητα του Διόνυσου σαν θεού του κρασιού και των αμπελιών, που είχε για σύμβολό του το σταφύλι.

Με το αριστερό του χέρι, που ακουμπάει πάνω στο κορμό του δέντρου, ο Ερμής κρατάει το Διόνυσο και το κηρύκειό του. Το κηρύκειο -ράβδος πλεγμένη με δύο φίδια- ήταν το σύμβολο του κήρυκα και της ειρήνης αλλά δε σώζεται. Από το άγαλμα επίσης δε σώζονται οι δύο κνήμες και το αριστερό πόδι, που έχουν αποκατασταθεί θαυμάσια με γύψο.

Ο καλλιτέχνης λύγισε με πολλή ευαισθησία το αντρικό κορμί, μοιράζοντας το βάρος του ανάμεσα στο δεξί πόδι του και στο στηριγμένο στο κορμό του δέντρου αριστερό χέρι του. Ωστόσο με τη γλυκιά έκφραση του προσώπου, τις απαλές παρειές, την ωραία κόμη και γενικά τη μαλακή νεανική σάρκα, δημιούργησε μία ολοκληρωμένη μορφή ενός εφήβου, που συγκινεί με την ομορφιά και τη χάρη του.

Αίθουσα θ'

Στην αίθουσα αυτή βρίσκονται αγάλματα και άλλα ευρήματα που ανήκουν στη ρωμαϊκή εποχή (1^{οε}-4^{οε}).

Τα περισσότερα αγάλματα της αίθουσας εικονίζουν μέλη της οικογένειας του Ηρώδη του Αττικού καθώς και Ρωμαίους αυτοκράτορες, διάφορους αξιωματούχους, συζύγους Ρωμαίων αυτοκρατόρων και γενικά μέλη αυτοκρατορικών οικογενειών.

Ανάμεσα σε αυτά ξεχωρίζουν: το άγαλμα του Ρωμαίου αυτοκράτορα Τιβερίου Κλαυδίου (41-54μ.Χ.) που εικονίζεται σα Δίας, με αετό στη βάση.

Το άγαλμα του Τίτου (79-81μ.Χ.) με στολή στρατηγού.

Το άγαλμα πιθανόν της Αγριππίας, συζύγου του αυτοκράτορα Τιβερίου Κλαυδίου και μητέρας του Νέρωνα.

Το ακέφαλο άγαλμα της Ρήγιλλας, συζύγου του Ηρώδη του Αττικού.

Τέλος στην αίθουσα βρίσκεται και ένας μαρμάρινος ταύρος που είχε αφιερωθεί από τους Ηλείους προς τιμή της Ρήγιλλας και είχε στηθεί στο χώρισμα των δύο δεξαμενών του υδραγωγείου.

Αίθουσα ι'

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Στη συνεχόμενη αίθουσα έχουν εκτεθεί αξιόλογα ευρήματα από το Ιερό της Ολυμπίας και έχουν αμεσότερη σχέση με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, τους Ολυμπιονίκες και γενικά τους αθλητές.

Δεξιά μετά την είσοδο έχει τοποθετηθεί ενεπίγραφο μαρμάρινο κάθισμα του αντιπροσώπου των Σπαρτιατών στους Ολυμπιακούς αγώνες που χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 6^{ου} π.Χ. αιώνα.

Ανάμεσα σε μια σειρά από βάθρα αγαμάτων Ολυμπιονικών που ακολουθούν, έχουν εκτεθεί δύο λίθινοι αλτήρες του 6^{ου}, που κρατούσαν στα χέρια τους οι αθλητές του άλματος.

Μετά τα βάθρα ακολουθεί προθήκη όπου έχουν εκτεθεί χάλκινα ειδώλια, διάφορα μικρά αντικείμενα και κυρίως αθλητικά όργανα όπως αλτήρες, δίσκοι κ.ά.

Τέλος, μετά την προθήκη έχει εκτεθεί και μια μαρμάρινη επιτύμβια στήλη του αθλητή Καμήλου από την Αλεξάνδρεια, που είχε αναδειχτεί νικητής στη Νεμέα (3^{ου} μ.Χ.).

Κεντρική αίθουσα ια΄

Η κεντρική αίθουσα του μουσείου, φιλοξενεί τους πιο μεγάλους θησαυρούς της αρχαίας ελληνικής τέχνης: το αέτωμα και τις μετόπες του ναού του Δία.

Στ' αριστερά καθώς μπαίνουμε βρίσκεται το Ανατολικό αέτωμα. Αποτελείται από εικοσιμία μορφές, που όλες μαζί δίνουν την αναπαράσταση ενός σπουδαίου τοπικού μύθου, της αρματοδρομίας μεταξύ Πέλοπα και Οινόμαου.

Σε όλα τα πρόσωπα που συνθέτουν αυτή την αναπαράσταση, κυριαρχεί η βαθεία αγωνία για την έκβαση του αγώνα της αρματοδρομίας.

Ας δούμε ένα- ένα τα πρόσωπα που παίρνουν μέρος σ' αυτή τη σύνθεση.

Στο μέσο βρίσκεται ο Δίας όπου στέκεται ανάμεσα στους δύο αντιπάλους του. Με το αριστερό χέρι του κρατούσε το κεραυνό του, ενώ με το δεξί έπιανε απαλά το χιτώνα του.

Στ' αριστερά είναι ο Οινόμαος, ο θρυλικός βασιλιάς της Πίσας. Με το αριστερό του χέρι κρατούσε το κοντάρι του ενώ στηρίζει το δεξί στη μέση του.

Μετά τον Οινόμαο στέκεται η Στερόπη, η πιστή σύζυγός του. Μετά τη Στερόπη βρίσκεται γονατιστός ένας υπηρέτης. Πίσω από τη μορφή αυτή είναι τα τέσσερα άλογα του Οινόμαου και πίσω από τα άλογα βρισκόταν το άρμα που δε σώζεται, επίσης και ένας άλλος υπηρέτης ο Μορτίλος βρίσκεται εκεί πίσω και ακολουθεί μια άλλη αντρική μορφή, ίσως κάποιος μάντης.

Τελευταίος βρίσκεται ξαπλωμένος ένας γεροδεμένος νέος, που είναι προσωποποίηση του ποταμού Αλφειού.

Στο άλλο μέρος, δεξιά, μετά το Δία στέκεται ο Πέλοπας. Όπου με το δεξί του χέρι κρατάει το κοντάρι του και με το άλλο την ασπίδα.

Μετά το Πέλοπα βρίσκεται η Ιπποδάμεια, η θρυλική κόρη του Οινόμαου, που σηκώνει το αριστερό της χέρι για να διορθώσει το πέπλο της. Στα πόδια της Ιπποδάμειας βρίσκεται γοναπιστή και σκυμμένη μια Θεραπαινίδα. Πίσω από αυτή τη μορφή είναι τα άλογα του Πέλοπα.

Μετά τα άλογα προβάλλει μια σπουδαία μορφή ενός γέροντα. Είναι ο «σύνους γέρων» ο σκεπτικός δηλαδή γέροντας.

Μετά το γέροντα ακολουθεί νεανίας με πολύ εντυπωσιακή όσο και ανεξήγητη στάση.

Η τελευταία ξαπλωμένη μορφή ενός θαυμάσιου νέου προσωποποίηση του ποταμού Κλαδέου. Ο Κλαδέος μαζί με τον Αλφειό κλείνουν αυτή τη καλλιτεχνική σύνθεση, συμβολίζοντας πως η αρματοδρομία αυτή έγινε στην Ολυμπία.

Στα δεξιά βρίσκεται το Δυτικό Αέτωμα. Αποτελείται και αυτό από εικοσιμία μορφές, που όλες μαζί εναρμονισμένες σε ωραία συμπλέγματα, μας δίνουν την αναπαράσταση ενός πανελλήνιου μύθου, της μάχης μεταξύ Κενταύρων και Λαπιθών.

Ας δούμε τώρα ένα- ένα τα συμπλέγματα::

Στο μέσο στέκεται ο Απόλλωνας, ο «Χρυσοκόμης» θεός όπως τον έλεγαν οι αρχαίοι, που είναι αόρατος ανάμεσα στους αντιμαχόμενους. Με το αριστερό του χέρι κρατούσε τόξο και βέλος ενώ το δεξί του χέρι το εκτείνει σα θεός του καλού.

Στ' αριστερά μετά τον Απόλλωνα βρίσκεται ο Κένταυρος Ευρυτίωνας που απαγάγει την νύμφη Δηιδάμεια. Στα πισνά πόδια του Κένταυρου στεκόταν όρθιος ο Πειρίθους, έτοιμος να φονεύσει τον άγριο εισβολέα.

Μετά από το σύμπλεγμα ακολουθεί ένα άλλο, πολύ κατεστραμμένο, που παριστάνει ένα Κένταυρο να αρπάζει ένα μικρό Λαπίθη.

Κατόπιν άλλο σύμπλεγμα παριστάνει στο μέσο έναν Κένταυρο που αρπάζει από τα μαλλιά μια Λαπίθιδα.

Μετά μια άλλη ξαπλωμένη Λαπίθιδα παρακολουθεί τη μάχη.

Τέλος στη γωνία υπάρχει άλλη μια Λαπίθιδα.

Στα δεξιά μας, μετά τον Απόλλωνα βρίσκεται μία Λαπίθιδα που απωθεί έναν Κένταυρο με τα δυο της χέρια, ενώ αυτός έχει σηκωμένο το δεξί του πόδι και τη χτυπάει στο γόνατο. Πιο πίσω όμως βρίσκεται ο Θησέας, που είχε σηκώσει ένα πέλεκυ με τα δύο του χέρια για να σκοτώσει το Κένταυρο.

Μετά το σύμπλεγμα αυτό άλλος Κένταυρος βρίσκεται σε θανάσιμη πλοκή με ένα Λαπίθη.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Κατόπιν άλλο σύμπλεγμα παριστάνει στο μέσο έναν Κένταυρο, που έχει αρπάξει μια Λαπίθιδα. Εκείνη τον απωθεί, ενώ πιο πέρα ένας Λαπίθης χτυπάει το Κένταυρο με ένα μαχαίρι στο στήθος.

Μετά ακολουθεί μια ξαπλωμένη Λαπίθιδα που παρακολουθεί έντρομη τη μάχη.

Τέλος στη γωνία άλλη μια ξαπλωμένη Λαπίθιδα ολοκληρώνει αυτή την εξάισια τριγωνική σύνθεση.

Στην κεντρική αίθουσα επίσης έχουν εκτεθεί οι δώδεκα μετόπες του ναού του Δία, που παριστάνουν τους δώδεκα άθλους του Ηρακλή.

Επίσης στα Ολύμπια υπάρχει άλλο ένα μουσείο το Μουσείο των Ολυμπιακών Αγώνων. Μέσα εκεί υπάρχουν μετάλλια, δάδες, αποκόμματα που αναφέρονται στους αγώνες και μερικά νομίσματα.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Στο νομό Ηλείας αντιπροσωπεύονται πλούσια όλες οι εποχές της ελληνικής ιστορίας και αυτές ακόμα οι παλαιότερες φάσεις της ιστορίας του ανθρώπου. Αρχίζοντας από τους Πελαγούς, τους Αρκάδες και του Καυκώνας, φτάνουμε στη κάθοδο των Δωριέων και στον ερχομό των Αιτωλών. Ο βασιλιάς Οινόμαος και ο Αυγείας εμφανίζονται σαν απόγονοι των θεών. Ο Αέθλιος σαν παιδί του Δία και της πρωτογένειας. Παιδιά τους ο Παίωνα και ο Αιτωλός και απόγονός τους ο Ηλείος. Τελειώνοντας ο μύθος και τα μυθικά πρόσωπα φτάνουμε στα ιστορικά πρόσωπα του Πέλοπα και του Ιφίτου, που έχουν άμεση σχέση με την καθιέρωση και την διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων στην ιερή Άλπι της Ολυμπίας.

Η πελοποννησιακή Συμμαχία, η Αχαϊκή Συμπολιτεία, το πέρασμα των Ρωμαίων και των Φράγκων και μια σειρά άλλων σημαντικών περιόδων, σφραγίζουν με μια σειρά από σημαντικά μνημεία το πέρασμά τους.

Εκτός από την Αρχαία Ολυμπία, που η προβολή της είναι παγκόσμια, οι υπόλοιποι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία του νομού Ηλείας, που είναι αρκετά και σημαντικά, μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει αυτούς που έχουν από αρχαιολογική πλευρά ερευνηθεί, όπως ο ναός του Επικούρειου Απόλλωνα, η Αρχαία Ήλιδα, το κάστρο της Κυλλήνης, τα αρχαία θέατρα της Ολυμπίας και της Ήλιδας για τα οποία όμως δεν έχουν ληφθεί άλλα μέτρα που να αναφέρονται στην προβολή τους και στην υποδομή της περιοχής, σε τουριστικές εγκαταστάσεις, οδική προσπέλαση και λοιπά απαραίτητα έργα.

Η άλλη κατηγορία περιλαμβάνει χώρους γνωστούς στις αρχαιολογικές υπηρεσίες, χωρίς όμως να γίνει πλήρης έρευνα για την πραγματική αρχαιολογική αξία των περιοχών αυτών. Τέτοιες είναι οι αρχαιότητες της Σκιλουντίας, όπου έζησε ο Ξενοφώντας, η Αλίφειρα, η Φιγαλία, η Τρυπητή, το Λέπρεο, ο Παλιόπυργος Βαρθολομιού, η θαλάσσια περιοχή του Στρουσίου, του κάστρου της Σαμίας στο βουνό που δεσπόζει στην περιοχή του Καϊάφα, το Ποντικόκαστρο στο ακρωτήριο του Κατακόλου κλπ.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Οι αναμφισβήτητες δυνατότητες του χώρου της Αρχαίας Ολυμπίας και τα σύγχρονα πλεονεκτήματα που παρέχει στο τομέα του τουρισμού, μπορούν να ενισχυθούν και να στηριχθούν αποτελεσματικά από μια σειρά σημαντικών τουριστικών πόρων της ευρύτερης περιοχής, που ενδεικτικά είναι:

Το δασικό σύμπλεγμα Φολόης –Κάπελης.

Οι ιαματικές πηγές, το πευκόδασος και η παραλία Καϊάφα.

Ο ναός του Επικούρειου Απόλλωνα.

ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΦΟΛΟΗΣ - ΚΑΠΕΛΗΣ

Το δασικό σύμπλεγμα Φολόης – Κάπελης παρουσιάζει πολλαπλά προτερήματα από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος. Η δασοκάλυψή του με την ποικιλότητα σε πολύτιμα δασοπονικά είδη κατεύθυνε την μέχρι τώρα διαχείριση του με κύρια τα δασικά προϊόντα και τη βοσκή. Σήμερα οι διαχειριστικοί στόχοι για τους βασικούς πόρους έχουν αλλάξει και την παλιά αντίληψη για μονοσήμαντη εκμετάλλευση, π.χ. παραγωγή ξυλείας, έχει υποκαταστήσει η δασοπονία πολλαπλών σκοπών. Έτσι ο κοινωνικός ρόλος του δάσους παρουσιάστηκε με την δασική αναψυχή, την προστασία των οικοσυστημάτων, την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Ο δασικός και αγροτικός τουρισμός πήρε σημαντική θέση στη διαχείριση του δάσους.

Μέσα λοιπόν από τις σύγχρονες αντιλήψεις, στις βιοκλιματικές ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η συγκεκριμένη περιοχή, στην αντοχή των συντελεστών περιβάλλοντος και την καταλληλότητά τους να δεχθούν άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες, αλλά και τις επικρατούσες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της περιοχής, μπορεί να επιχειρηθεί η ανάδειξη του δασικού συμπλέγματος Φολόης- Κάπελης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΑΞΙΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΛΟΥΤΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

1. Δημιουργία διαδρομών περιπάτου.

Πρόκειται για μια νέα μορφή τουρισμού, όπου με την δημιουργία ορισμένων έργων ελαφριάς υποδομής (χαρτογράφηση, σήμανση, βελτιώσεις κλπ.) παρέχεται η δυνατότητα αξιοποίησης του πλούσιου και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της περιοχής.

Ήδη για την περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας έχει ζητηθεί από μεγάλους ξένους ταξιδιωτικούς οργανισμούς να συμπεριλάβουν στα προγράμματά τους τον περίπατο-πεζοπορία για τους τουρίστες, με την εξασφάλιση διαδρομών πέντε, δέκα και δέκα πέντε χιλιομέτρων, για περπάτημα σε δρόμους με όσον το δυνατόν λιγότερα ή καθόλου αυτοκίνητα.

Στην περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας προσφέρεται για το σκοπό αυτό:

Η κοιλάδα του ποταμού Κλαδέου, με την πλούσια χλωρίδα που διαθέτει, στην διαδρομή Ολυμπία, Κοσκινά, Μάγειρα, Κλαδεός.

Η διαδρομή Ολυμπία- Κλαδεός- Λάλα.

2. Ολυμπιακό Φεστιβάλ νέων.

Το Ολυμπιακό Φεστιβάλ νέων ως θεσμός, θα αποσκοπεί στην μετάδοση των ιδεωδών του Ολυμπισμού στους νέους αθλητές όλου του κόσμου. Οι μελλοντικοί Ολυμπιονίκες θα συγκεντρώνονται κάθε τέσσερα χρόνια σε μία αθλητική, εκπαιδευτική και πολιτιστική εορτή στον ιερό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας. Η διοργάνωση του Ολυμπιακού Φεστιβάλ νέων αποτελεί μοναδικό έναυσμα για τη διάδοση των αξιών του Ολυμπισμού και την ενδυνάμωση της συνεισφοράς του στην ανθρωπότητα.

3. Η αξιοποίηση των θεάτρων Δρούβα και Φλόκα.

Το θέατρο Δρούβα είναι υπαίθριο θέατρο που βρίσκεται μέσα στο δάσος αναψυχής του οικισμού Δρούβα, στην Αρχαία Ολυμπία, χωρητικότητας 400 περίπου θεατών.

Το θέατρο Φλόκα είναι και αυτό υπαίθριο θέατρο, στην κοινότητα Φλόκα, σε ελάχιστη απόσταση από την Ολυμπία, χωρητικότητας 800 περίπου ατόμων.

Και στα δύο θέατρα απαιτούνται εργασίες για την αποπεράτωση και την ολοκλήρωσή τους. Με δεδομένο ότι η περιοχή στερείται ανάλογων χώρων, τα θέατρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν μια αξιόλογη, υποδομή για την πραγματοποίηση μόνιμων πολιτιστικών εκδηλώσεων κατά την θερινή περίοδο.

4. Ανάδειξη παραλιακών περιοχών: Ολυμπιακή παραλία.

Ο νομός διαθέτει αμμόδεις παραλίες μήκους περισσότερο από 100 χλμ., το μεγαλύτερο μέρος των οποίων είναι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με μεγάλο αριθμό από παραλιακά αισθητικά πευκοδάση.

Υπάρχουν επίσης δύο σπάνια οικοσυστήματα με αντίστοιχες λιμνοθάλασσες, του Κοτοχίου και του Καϊάφα, τα οποία παραμένουν ουσιαστικά αναξιοποίητα και ανεκμετάλλευτα.

Σε ολόκληρη την παραλιακή περιοχή δεν υπάρχουν οργανωμένες λουτρικές εγκαταστάσεις, και ούτε χώροι υποδοχής και εξυπηρέτησως των επισκεπτών.

Η εν λόγω παραλιακή ζώνη αποτελεί ένα μεγάλο πλεονέκτημα για τον τουρισμό της Ηλείας που πρέπει να αξιοποιηθεί. Θα πρέπει να γίνει συνολική μελέτη ανάπλασής της. Η ανάπλασή της πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

Πλήρη σεβασμό του περιβάλλοντος. Άρα χρειάζεται να γίνει εξειδικευμένη μελέτη που να ορίζει το μέγιστο αριθμό επισκεπτών που «αντέχει» κάθε παραλία, την απαραίτητη υποδομή, τις παραλίες με ειδικό καθεστώς προστασίας κλπ.

Τα όποια οδικά έργα να μην επιβαρύνουν αισθητικά και περιβαντολλογικά την παραλία.

Να αναπτυχθούν φιλικά προς το περιβάλλον μέσα μεταφοράς όπως ποδήλατο, σιδηρόδρομος (αξιοποίηση της υπάρχουσας χάραξης).

Ε. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΠΡΟΒΟΛΗΣ

1. ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ

α. Τμηματοποίηση της αγοράς

Ο νομός Ηλείας θα πρέπει να ακολουθήσει μία στρατηγική αναβάθμισης της πελατείας – στόχου.

Βασικές ομάδες – στόχοι

Οι ομάδες στόχοι, προέρχονται και φέρουν τα εξής χαρακτηριστικά:

Ειδικές κατηγορίες: σχολεία, επιχειρήσεις, ανταλλαγές ομογενών, ανταλλαγές με Ε.Ε.

Ηλικίες (8-18), (35-55) και (55-70).

Ζευγάρια χωρίς παιδιά.

Μεσαίου και υψηλού εισοδήματος.

Υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

β. Προέλωση τουριστών

Από την πλευρά της προέλευσης των τουριστών, η τουριστική αξιοποίηση του νομού πρέπει να στοχεύει:

Στην ενδοχώρα (ειδικές μορφές όπως σχολεία/κατασκηνώσεις/θρησκευτικός τουρισμός).

Στον διερχόμενο τουρισμό.

Στους αλλοδαπούς τουρίστες.

Σε ομάδες ειδικών ενδιαφερόντων (επιχειρηματίες, μαθητές κλπ.).

γ. Αλλοδαποί τουρίστες.

Ο καθορισμός των αγορών στόχων όπως η Γερμανία, Αγγλία, Αυστρία, Ιταλία, Σκανδιναβικές Χώρες, ΗΠΑ, Τσεχία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Ρωσία καθορίζεται από τις εξής παραμέτρους:

Οι τουρίστες οι οποίοι μπορούν να μετακινηθούν οδικός προς το νομό είναι οι Ιταλοί, Γερμανοί, Γάλλοι, Αυστριακοί και Ολλανδοί. Όσον αφορά τις πτήσεις charter κυρίως έρχονται οι Βρετανοί, οι Σκανδιναβοί, οι Αμερικανοί, οι Γερμανοί, οι Γάλλοι και οι Ολλανδοί. Αυτοί επισκέπτονται με ημερήσια ή ολιγοήμερη εκδρομή την Ηλεία στα πλαίσια

NOMΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

ενός ευρύτερου εκδρομικού «πακέτου» που περιλαμβάνει επισκέψεις σε όλους τους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Πελοποννήσου και της Αττικής.

Αυτή η πελατεία διεθνώς:

- Έχει εισόδημα που επιτρέπει ακριβότερα ταξίδια.
- Έχει συνήθως υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο.
- Περιλαμβάνει ποσοστά ανθρώπων με στρες άνω του μέσου όρου.
- Επιθυμεί την ποιότητα αλλά όχι κατ' ανάγκη την πολυτέλεια.
- Εκτιμά ένα βαθμό ατομικότητας και επιθυμεί να διαφοροποιείται από τους απλούς μαζικούς τουρίστες.

δ. Τουριστική περίοδος

Κατά τον προσδιορισμό των ομάδων στόχων, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι θερινοί μήνες είναι η περίοδο αιχμής σε επίπεδο χώρας.

ε. Ειδικές μορφές τουρισμού

Είναι προφανές ότι αρκετές επιμέρους εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους, προσαρμοσμένες στα χαρακτηριστικά και στις δυνατότητες του νομού, ώστε να αποτελέσουν ικανό κίνητρο για αριθμό τουριστών, ανεξαρτήτως εποχής. Παράλληλα μπορούν να λειτουργήσουν και ως μέσο προβολής για τον τόπο, εφόσον διοργανωθούν και ξεχωριστές εκδηλώσεις, π.χ. αθλητικές για ερασιτέχνες ή επαγγελματίες.

Επομένως θα πρέπει να εντοπισθούν οι κατάλληλες περιοχές (ζώνες τουρισμού) όπου θα μπορούσαν να ασκηθούν νέες ευέλικτες μορφές όπως ο **αγροτουρισμός** σε συνδυασμό με **περιηγητικό** και **οικολογικό** τουρισμό. Η μορφή αυτή απαιτεί τη δημιουργία κατάλληλων καταλυμάτων, χάραξη ή βελτίωση των υπαρχόντων μονοπατιών, πρόχειρα καταφύγια και κατάλληλους οδηγούς – συνοδούς.

Ο **αθλητικός τουρισμός**, η ανάπτυξη και ενίσχυσή του έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Ο **συνεδριακός τουρισμός** κρίνεται επίσης ως κατάλληλος για την τουριστική ανάπτυξη του νομού.

στ. Ταξιδιωτικοί πράκτορες

Ολοκληρώνοντας, παρατηρείται ότι κατά την επιλογή των κατάλληλων tour operators, θα πρέπει να προσεγγιστούν αυτοί οι οποίοι διακινούν μικρές ομάδες τουριστών και κυρίως ανθρώπους που ενδιαφέρονται για αρχαιότητες, ιστορία, παράδοση, χειμερινό τουρισμό και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν εξειδικευμένα πρακτορεία που διοργανώνουν και στη χώρα μας ειδικά ταξίδια για ειδικά κοινά.

2. Προσέγγιση των ομάδων στόχων- Τοποθέτηση

Έρευνες τόσο του ΕΟΤ όσο και άλλων φορέων έδειξαν ότι είναι δυνατή μια ενιαία (ομοιόμορφη) βασική τοποθέτηση σε όλες τις ξένες αγορές. Η τοποθέτηση αυτή είναι:

Ελλάδα
Μία μοναδική αρμονία
Ήλιου, θάλασσας και
Πολιτισμού.

Η βασική κατεύθυνση διεθνώς μπορεί να είναι:

Ελλάδα- Μία μοναδική αρμονία

Στις ευρωπαϊκές αγορές αυτή η τοποθέτηση θα πρέπει να υποδηλώνει ότι:

- Αν και το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν είναι ο ήλιος και η θάλασσα, η Ελλάδα προσφέρει περισσότερα.
- Η Ελλάδα προσφέρει ήλιο και θάλασσα σε συνδυασμό μ' ένα μοναδικό πολιτισμό που διακρίνεται σε ιστορικό πολιτισμό και μνημεία και σε "ζωντανό πολιτισμό" (ελληνική φιλοξενία, ευχάριστος τρόπος ζωής, γραφικά χωριά κλπ.)
- Όλα αυτά, δηλ. ο ήλιος και η θάλασσα, το τοπίο και τα νησιά, ο ιστορικός και ζωντανός πολιτισμός, είναι ενσωματωμένα σ' ένα αρμονικό σύνολο, που δεν το βρίσκει κανείς παρά μόνο στην Ελλάδα.

Για την ταυτότητα του νομού Ηλείας μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιπλέον η τοποθέτηση:

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΑ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΣΕ ΜΙΑ ΥΠΕΡΟΧΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ, ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ
ΠΟΥ ΔΙΑΛΕΞΑΝ ΟΙ ΘΕΟΙ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΓΙΑ
ΝΑ ΦΙΛΟΞΕΝΗΣΟΥΝ ΤΟ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ,
ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΜΕΝΕΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ.

Αυτή η τοποθέτηση αποδίδει τόσο την ιστορική ταυτότητα όσο και προσδιορίζει τη γεωγραφική θέση, απαραίτητο στοιχείο για τους αλλοδαπούς επισκέπτες.

3. Ποσοτικοί και ποιοτικοί στόχοι

Στο πλαίσιο αυτό και υπό τις παρούσες συνθήκες, τίθενται οι παρακάτω στόχοι:

1. Αύξηση των αφίξεων του συνόλου των επισκεπτών.
2. Αύξηση της μέσης ημερησίας δαπάνης .
3. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, άμβλυνση της εποχικότητας.
4. Προσέλκυση ημεδαπών τουριστών τα Σαββατοκύριακα.

Ως γενικός στόχος για την Ηλεία, σε σχέση με τις ξένες αγορές, ορίζεται η βελτίωση της "ανταγωνιστικότητάς" της.

Επίσης, ο καθορισμός της τιμής θα πρέπει να είναι τέτοιος που να υπάρχει σαφής σχέση ποιότητας - τιμής.

4. ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΟΜΕΣ

Μακροπρόθεσμη στρατηγική

Η βασική μακροπρόθεσμη στρατηγική της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές θα πρέπει να είναι μία σαφής στρατηγική αναβάθμισης που θα είναι συγχρόνως στρατηγική διαφοροποίησης της Ελλάδας από τους προσανατολισμένους στο μαζικό τουρισμό ανταγωνιστές της. Υπάρχει σκληρός ανταγωνισμός σε όλες τις αγορές, που απαιτούν περισσότερες και καλύτερες στρατηγικές και ενέργειες marketing.

Η στρατηγική τουριστικής προβολής του νομού Ηλείας έχει ως εξής:

- ✓ **Ποσοτικός στόχος:** αύξηση των συνολικών διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών κατά 5-10% ετησίως. Αύξηση της μέσης ημερησίας δαπάνης κατά 30% σε τριετή ορίζοντα.
- ✓ **Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου,** μέσω προβολής θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- ✓ **Προσέλκυση μόνιμων επισκεπτών,** μέσω δημιουργίας επικοινωνιακής ταυτότητας του νομού που θα είναι διαχρονική.
- ✓ **Διαφημιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ** που θα προβάλλει και αναδεικνύει αρχαιότητες, ιστορικά μνημεία, εκδηλώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα, παραδοσιακά έθιμα, φυσικές ομορφιές και ψυχαγωγικές δυνατότητες του νομού και γύρω από αυτόν.
- ✓ **Διαφημιστική εκστρατεία.**

ΣΤ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την μελέτη εξάγονται τα εξής κύρια συμπεράσματα:

- ✓ Το διεθνές και εσωτερικό περιβάλλον ευνοεί την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα και αναλογικά στην Ηλεία.
- ✓ Δυσμενείς και ανασταλτικοί παράγοντες για τον τουρισμό (διεθνώς, στην Ελλάδα και στην Ηλεία) μπορούν με τη λήψη κατάλληλων μέτρων να αμβλυνθούν.
- ✓ Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας έχει ήδη κάνει πετυχημένες παρεμβάσεις σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη του νομού και είναι σε θέση να προβεί και σε περαιτέρω ενέργειες. Η εναρμόνιση της δραστηριότητας στους τρεις οικονομικούς τομείς στο νομό συμβάλλει σημαντικά και στην ανάπτυξη του τουρισμού.
- ✓ Ο νομός Ηλείας διαθέτει πλούσιους πολιτιστικούς, παραδοσιακούς και φυσικούς πόρους που είναι αρκετοί ώστε να στηριχθεί μία ευρεία τουριστική προβολή, για όλες τις μορφές τουρισμού.
- ✓ Η στρατηγική θα πρέπει να είναι επιλεκτική, να αναβαθμίζει και να διαφοροποιεί την περιοχή του νομού.
- ✓ Χρειάζονται νέες αποκεντρωμένες και ευέλικτες δομές για την εφαρμογή των προγραμμάτων αναβάθμισης και προώθησης – προβολής του τουριστικού προϊόντος στις οποίες να συμμετέχουν όλες οι ομάδες συμφερόντων που εξαρτώνται από τον τουρισμό.
- ✓ Χρειάζεται ανάπτυξη πολλών επιμέρους δράσεων που να καθιστούν την Ηλεία πραγματικό «παράδεισο» ποιοτικών τουριστικών προϊόντων. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την επιμήκυνση της παραμονής των τουριστών, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την σταδιακή αναβάθμιση της Ηλείας σε έναν αυτοτελή τουριστικό προορισμό.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πώς θα φτάσετε.

Οδικές συγκοινωνίες: από την Αθήνα με λεωφορεία το ΚΤΕΛ για Πύργο (310χλμ.), για Ανδραβίδα (276χλμ.), για Γαστούνη (284χλμ.), για Αμαλιάδα (294χλμ.), για την Ολυμπία (329χλμ.) και για την Ζαχάρω (342χλμ.).

Σιδηροδρομικές συγκοινωνίες: από την Αθήνα για τον Πύργο με ενδιάμεσες στάσεις στα Λεχαινά, Καβάσιλα, Γαστούνη, Αμαλιάδα. Επίσης εκτελούνται δρομολόγια από Αθήνα για Κρέστενα και Ζαχάρω.

Χάρτης Περιοχών Κολύμβησης

ΚΟΥΝΟΥΠΕΛΙ *

ΜΑΝΩΛΑΔΑ -ΚΟΣΚΗΝΕΛΗ *

ΜΑΝΩΛΑΔΑ – ΦΑΛΛΑΡΗ *

ΛΕΧΑΙΝΑ *

ΜΥΡΣΙΝΗ *

ΚΥΛΛΗΝΗ –ΕΟΤ **

ΚΑΣΤΡΟ- CAMPING *

ΚΑΣΤΡΟ **

ΛΙΝΤΖΙ *

ΑΡΚΟΥΔΙ *

ΓΛΥΦΑ *

ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟ *

ΜΠΟΥΚΑ *

ΚΟΥΡΟΥΤΑ **

ΠΑΛΟΥΚΙ *

ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ *

ΑΓ. ΗΛΙΑΣ **

ΣΚΑΦΙΔΙΑ *

ΚΑΤΑΚΟΛΟ ****

ΚΑΒΟΥΡΙ **

ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΠΙΑΝΤΖΑ *

ΕΠΙΤΑΛΙΟ *

ΨΙΛΗ ΡΑΧΗ *

ΚΑΪΑΦΑΣ ***

ΖΑΧΑΡΩ **

ΚΑΚΟΒΑΤΟ *

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Τα πλοία που ταξιδεύουν για Ζάκυνθο είναι τα εξής:

Ionis Ferries
Miras Ferries
Ζάκυνθος 1
Πρωτεύς

Οι ώρες αναχώρησης είναι:

Από Ζάκυνθο: 5:30, 8:00, 11:30, 15:15, 18:00.

Από Κυλλήνη: 7:45, 10:30, 13:45, 17:30, 20:15.

Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 26230-92100, 92385.

Για Κεφαλονιά ταξιδεύει το:

Ionian Sun

Με ώρες αναχώρησης:

Από Αργοστόλι: 5:30.

Από Κυλλήνη: 20:00.

Από Πόρο: 9:00, 20:30 εκτός Πέμπτης, Κυριακής.

Από Κυλλήνη: 18:30, 22:30 εκτός Πέμπτης, Κυριακής.

Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 26230-92337, 92351.

Fax: 26230-92461.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ	
ΠΥΡΓΟΥ	26210-82300, 82748
ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	26220-22222, 28557
ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ	26250-22222
ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ	
ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ	26250-32222
ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ	26260-22222
ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ	26230-32222
ΒΑΡΔΑΣ	26230-72222
ΣΙΜΟΠΟΥΛΟ	26220-31444, 26220
ΟΣΕ ΠΥΡΓΟΥ	26210-22525
ΚΤΕΛ ΠΥΡΓΟΥ	26210-22592
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	
ΠΥΡΓΟΥ	26210-33284, 26210
ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ	26220-28421
ΑΡΧ. ΟΛΥΜΠΙΑΣ	26240-22100
ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ	26260-22209
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	26230-54554
ΒΑΡΔΑΣ	26230-81790, 73333
ΛΕΧΑΙΝΩΝ	26230-23902, 81791
ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ	26230-32316
ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ	26230-42444
ΠΕΛΟΠΟΥ	26240-31407
ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ	26250-23333
ΖΑΧΑΡΩΣ	26250-31250
ΥΠΟΛΙΜΑΝΑΡΧΕΙΟ ΚΑΤΑΚΟΛΟΥ	26210-41206, 26210, 41500
ΥΠΟΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ ΚΥΛΛΗΝΗΣ	26230-92211, 26230, 92000
ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ	
ΠΥΡΓΟΥ	26210-22199, 22573
ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ	26220-22199
ΛΕΧΑΙΝΩΝ	26230-22199, 22874
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ	26230-22583, 24009

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ

A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΓΛΩΣΣΗ	ΑΣΜΑΤΙ	ΚΑΙΝΕΣ
			ΑΓ.ΑΝΔΡΕΑΣ			
1	ΒΡΥΝΙΩΤΗΣ	ΒΡΥΝΙΩΤΗΣ Α.	ΑΓ. ΑΝΔΡΕΑΣ	1*	11	24
			ΑΜΑΛΙΑΔΑ			
2	ΕΛΛΗΝΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	2*	17	27
3	ΚΟΡΟΪΒΟΣ	ΠΕΤΤΑΣ Ι.	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	2*	12	21
4	ΟΛΥΜΠΙΚΙΝΝ	ΘΕΟΦΙΛΗΣ Κ.	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	2*	41	77
			ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑ			
5	ΘΕΟΞΕΝΙΑ	ΘΕΟΞΕΝΙΑ ΑΕ	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑ	4*	28	46
			ΑΡΚΟΥΔΙ			
6	ΑΡΚΟΥΔΙ	ΜΕΝΤΙΤΕΡΑΝΙΑΝΑΤΕ	ΑΡΚΟΥΔΙ	2*	40	77
7	ΜΙΡΑΤΗΣ	ΜΙΡΑΤΗΣ ΑΤΕ	ΑΡΚΟΥΔΙ	2*	40	77
8	ΜΙΡΑΤΗΣ2	ΜΙΡΑΤΗΣ ΑΤΕ	ΑΡΚΟΥΔΙ	2*	10	19
9	ΝΤΟΥΓΚΑΣ	ΝΤΟΥΓΚΑΣ Π.	ΑΡΚΟΥΔΙ	2*	20	40
10	ΛΙΝΤΖΙ	ΛΙΝΤΖΙ ΑΕ	ΑΡΚΟΥΔΙ	2*	43	83
11	ΣΟΥΛΗΣ	ΣΟΥΛΗΣ ΑΕ	ΑΡΚΟΥΔΙ	2*	11	19
12	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΛΙΝΤΖΙ ΑΕ	ΑΡΚΟΥΔΙ	1*	7	14
			ΒΡΙΝΙΑΣ			
13	ΡΟΓΙΑΛΚΛΑΜΠ	ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Δ.	ΒΡΙΝΙΑΣ	2*	14	31
			ΓΛΥΦΑ			
14	ΑΚΤΗ ΙΟΝΙΟ	ΙΟΝΙΟΝ ΑΚΤΗ	ΓΛΥΦΑ	3*	33	66
15	ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ	ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ	ΓΛΥΦΑ	2*	19	36
			ΚΑΪΑΦΑΣ			
16	ΤΖΕΝΗ	ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΚΑΪΑΦΑΣ	2*	8	16
17	ΚΑΪΑΦΑΣ ΛΕΙΚ	ΚΙΖΗΛΗ ΓΙΑΝ.	ΚΑΪΑΦΑΣ	2*	20	38
18	ΑΝΕΜΩΝΗ	ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΚΑΪΑΦΑΣ	1*	6	12
19	ΛΑΠΘΑ	ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΚΑΪΑΦΑΣ	1*	8	22
20	ΑΡΧΑΙΑ ΣΑΜΗ	ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ	ΚΑΪΑΦΑΣ	1*	23	46
			ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ			
21	ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ	ΓΕΩΡΓΟΥΛΙΑΣ ΑΓ.	ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ	1*	17	35
			ΚΑΣΤΡΟ ΚΥΛΛ.			
22	ΡΟΜΠΙΝΣΟΝ	ΑΕΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΚΤΑΙ	ΚΑΣΤΡΟ	5*	332	624
23	ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ	ΑΕ ΞΕΝΟΔ.ΕΚΜ.	ΚΑΣΤΡΟ	2*	42	81
			ΚΑΤΑΚΟΛΟ			

24	ΙΟΝΙΟ	ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ Γ.	ΚΑΤΑΚΟΛΟ	2*	10	19
			ΚΥΛΛΗΝΗ			
25	ΙΟΝΙΟΝ	ΣΤΗΒΑΣ Γ.	ΚΥΛΛΗΝΗ	2*	22	45
			ΚΟΥΡΟΥΤΑ			
26	ΤΕΣΕΡΕΣ ΕΠΟΧΕΣ	ΜΑΓΙΑΣΗΣ Κ.	ΚΟΥΡΟΥΤΑ	2*	45	95
27	ΑΚΤΗ ΚΟΥΡΟΥΤΑ	ΑΕ ΤΟΥΡ. ΕΠΙΧ.	ΚΟΥΡΟΥΤΑ	2*	25	44
			ΚΡΕΣΤΕΝΑ			
28	ΑΘΗΝΑ	ΣΤΑΓΓΕΛ ΑΕ	ΚΡΕΣΤΕΝΑ	3*	33	60
			ΛΑΜΠΕΙΑ			
29	ΛΑΜΠΕΙΑ ΟΡΗ	ΕΥΘΥΜΙΟΥ Ι.	ΛΑΜΠΕΙΑ	2*	24	48
			ΛΕΧΑΙΝΑ			
30	ΕΛΠΙΣ	ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΛΕΧΑΙΝΑ	1*	12	16
			ΛΟΥΤΡ.ΚΥΛΛ.			
31	ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ	ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.	ΛΟΥΤΡΑ	3*	32	48
32	ΓΚΡΕΚ.ΟΔ.ΡΙΒΙΕΡΑ	ΓΚΡΕΚΟΤΕΛ	ΛΟΥΤΡΑ	5*		
			ΜΙΡΑΚΑ			
33	ΝΤΑΦΗΣ	ΝΤΑΦΗ ΑΕ	ΜΙΡΑΚΑ	2*	7	14
			ΜΥΡΤΙΑ			
34	ΖΟΡΜΠΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΜΥΡΤΙΑ	3*	19	32
			ΟΛΥΜΠΙΑ			
35	ΑΜΑΛΙΑ	ΑΜΑΛΙΑ ΑΕ	ΟΛΥΜΠΙΑ	4*	147	272
36	ΑΝΤΩΝΙΟΣ	ΑΕ ΤΟΥΡ.ΕΠΙΧ.	ΟΛΥΜΠΙΑ	4*	65	121
37	ΕΥΡΩΠΗ	ΑΕ ΓΕΝ.ΤΟΥΡ.ΕΠΙΧ.	ΟΛΥΜΠΙΑ	4*	42	67
38	ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΗ	ΑΕ ΓΕΝ.ΤΟΥΡ.ΕΠΙΧ	ΟΛΥΜΠΙΑ	4*	40	85
39	ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΑΛΛΑΣ	ΑΦΟΙ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΙ	ΟΛΥΜΠΙΑ	4*	65	124
40	ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΑΣΤΥ	ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	4*	28	61
41	ΑΠΟΛΛΩΝ	ΕΥΔΟΚΙΜΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	3*	96	183
42	ΝΕΔΑΣ	ΤΥΛΙΓΓΔΑΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	3*	43	75
43	ΝΕΟΝ ΟΛΥΜΠΙΑ	ΚΟΤΡΕΤΣΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	3*	31	59
44	ΞΕΝ. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ	ΑΕ ΟΛΥΜΠ.ΧΩΡΙΟ	ΟΛΥΜΠΙΑ	3*	51	97
45	ΗΡΑΚΛΗΣ	ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	13	25
46	ΗΛΙΣ	ΚΟΤΡΕΤΣΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	57	106
47	ΟΙΝΟΜΑΟΣ	ΧΑΡΔΑΒΕΛΑΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	23	44
48	ΚΡΟΝΙΟΝ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	23	41
49	ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΔΑΔΑ	ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΔΑΔΑ ΑΞΤΕ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	24	42
50	ΠΕΛΩΨ	ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	25	37
51	ΦΕΙΔΙΑΣ	ΜΠΟΥΡΝΑ Κ.	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	9	17
52	ΑΧΙΛΛΕΥΣ	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	2*	9	18
53	ΕΡΜΗΣ	ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	1*	7	12
54	ΠΡΑΞΙΤΕΛΗΣ	ΚΑΡΙΩΤΗΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	1*	10	17
55	ΠΟΣΕΙΔΩΝ	ΛΙΑΓΚΟΥΡΑΣ	ΟΛΥΜΠΙΑ	1*	10	20
			ΠΥΡΓΟΣ			
56	ΛΕΤΡΙΝΑ	ΑΦΟΙ ΑΝΤΩΝΟΠ.	ΠΥΡΓΟΣ	3*	68	128
57	ΗΛΙΔΑ	ΜΑΡΓΑΡΗΣ	ΠΥΡΓΟΣ	2*	35	64
58	ΙΟΝΙΟΝ SEA	ΙΟΝΙΟΝ SEA ΑΕ	ΠΥΡΓΟΣ	2*	58	107
59	ΜΑΙΡΙΛΥ	ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΠΥΡΓΟΣ	2*	27	51

60	ΟΛΥΜΠΟΣ	ΟΛΥΜΠΟΣ ΕΠΕ	ΠΥΡΓΟΣ	2*	37	71
61	ΠΑΝΘΕΟΝ	ΞΑΝΘΗ ΣΒΟΥΚΑ	ΠΥΡΓΟΣ	2*	47	89
			ΣΚΑΦΙΔΙΑ			
62	ΑΛΝΤΕΜΑΡ	ΑΛΝΤΕΜΑΡΑΕΕ.Π.Τ.Ε.Α	ΣΚΑΦΙΔΙΑ	5*	354	665
63	ΑΠΟΛΛΩΝ	ΛΟΥΠΗΣ Μ.	ΣΚΑΦΙΔΙΑ	1*	8	16
			ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟ			
64	ΑΛΦΑ	ΚΑΛΑΜΑΡΑΣ	ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟ	2*	31	57
65	ΑΡΤΕΜΙΣ	ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ	ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟ	2*	11	20
66	ΦΕΙΓΑΡΟΓΝΕΜΑΤΑ	ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟ	2*	16	30
67	ΗΛΙΔΑ	ΓΚΙΝΑΛΑ Γ.	ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟ	1*	13	28
			ΒΡΑΝΑΣ			
68	ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ	ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ Τ.	ΒΡΑΝΑΣ	2*	25	48
			ΖΑΧΑΡΩ			
69	ΝΕΣΤΩΡ	ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΖΑΧΑΡΩ	2*	24	46
70	ΡΕΞ	ΚΟΠΑΝΙΤΣΑΝΟΥ	ΖΑΧΑΡΩ	2*	39	72
71	ΔΙΕΘΝΕΣ	ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ Μ.	ΖΑΧΑΡΩ	1*	17	32
72	ΑΛΚΥΩΝΙΣ	ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ	ΖΑΧΑΡΩ	2*	16	48

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ "Ο Πύργος, ο λαός και η Ηλεία"
Δημοσιογράφος Αθήνα 2000
- ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ "Ολυμπιακή γη"
ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ Υπουργείο Πολιτισμού 2004
- ΜΠΕΚΗ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ "Βυζαντινά μνημεία"
Έκδοση σύλλογος Ολυμπίας
Πύργος 2000
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ "Δυτική Ελλάδα"
ΕΛΛΑΔΟΣ
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΑΤΡΙΣ "Δάσος Φολόης"
Τρίτη 16 Νοεμβρίου 2004
- Β. ΤΑΚΤΙΚΟΣ "Τα χωριά νοτιώς του Ερυμάνθου"
Κ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Εκδόσεις Κόμβος
Χ. ΜΠΑΡΚΟΥΛΑ Αθήνα 2001
Γ. ΒΓΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
- ΥΠ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ "Γνωρίζοντας τους υγρότοπους"
- ΚΕΧΑΓΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ "Έργο Πηνειού"
Προϊστάμενος Διεύθυνσης αγγείων βελτιώσεων
και υδάτινων πόρων γεωργικού πλούτου.
- WWW.IN.GR
- WWW.NAILIAS.GR
- ΦΩΤΕΙΝΟΣ ΣΠ. "Ολυμπία οδηγός αρχαιοτήτων"
Ολυμπιακές Εκδόσεις Αθήνα 1992
- ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΗΛΕΙΑΣ

